

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

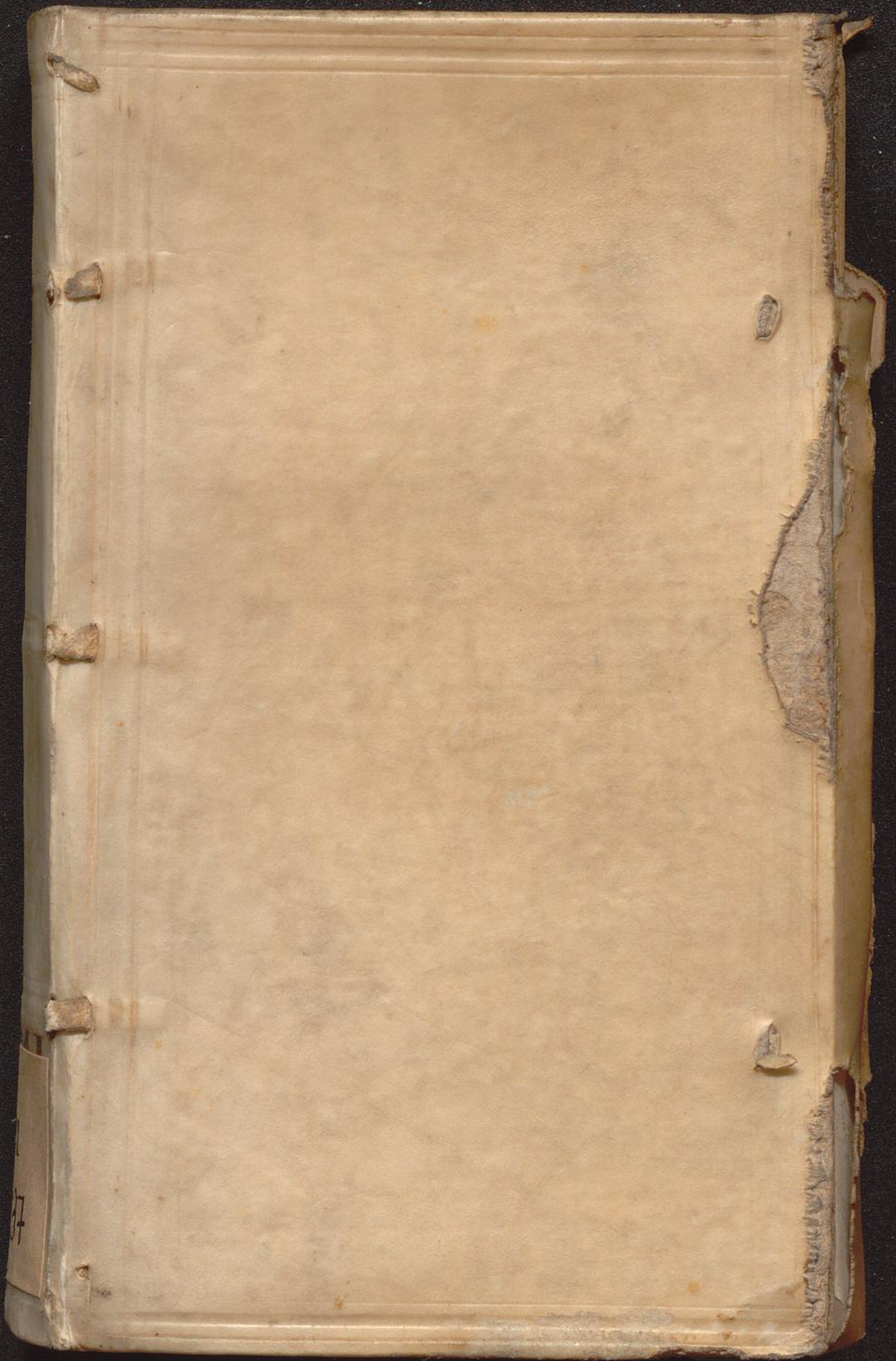
**Tractatus De Executoribus Vltimarvm Volvntatum duorum
celeberrimorum iurisconsultorum**

Canis, Johannes Jacobus

Constantia, 1593

VD16 ZV 2896

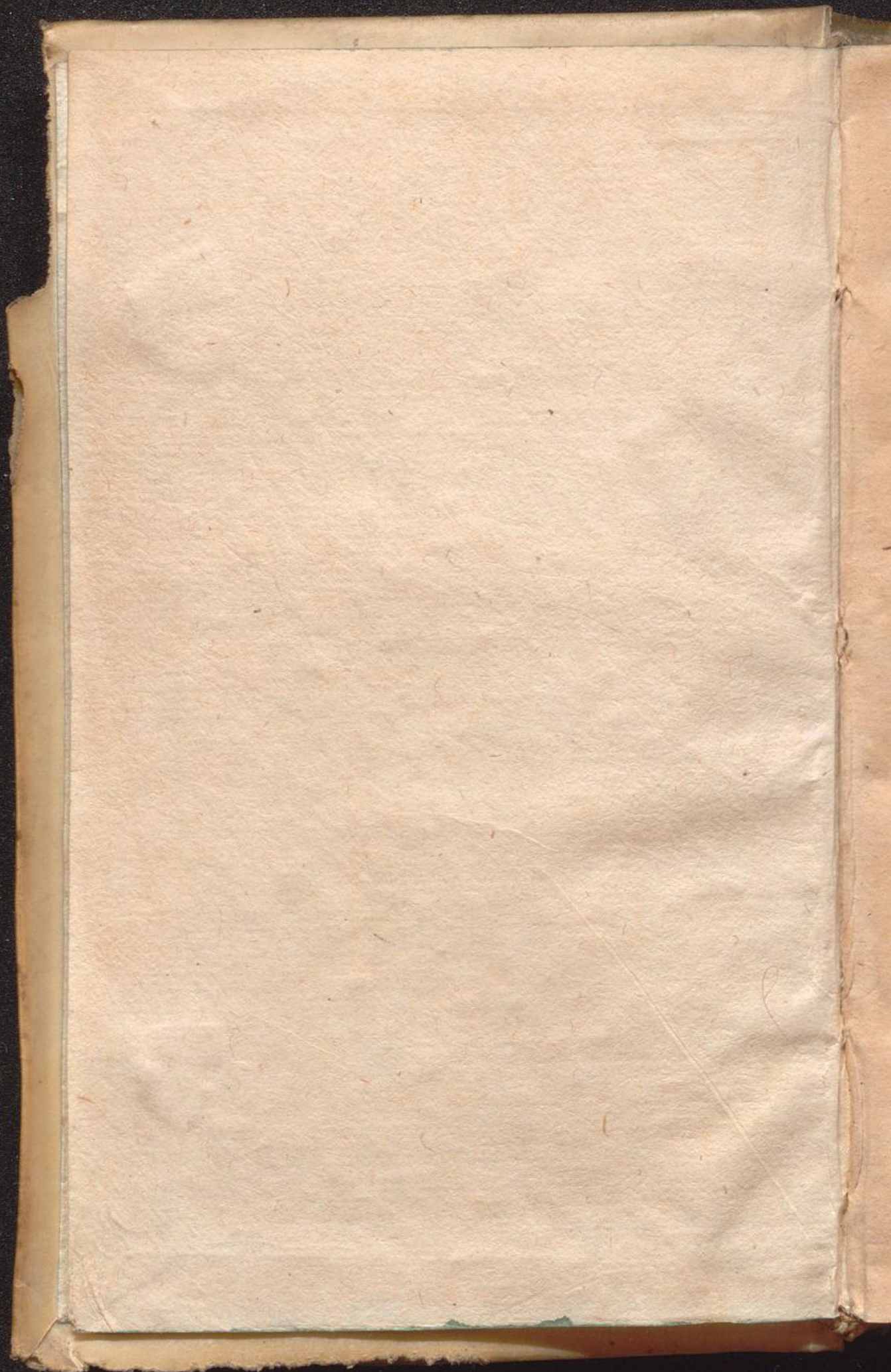
[urn:nbn:de:hbz:466:1-63406](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63406)

M 1

35.

Th. 4837.

TRACTATUS

DE EXECV-
TORIBVS VLTIMI-
MARVM VOLVNTA-
tum duorum celeberrimo-
rum iuriscensulto-
rum.

IOAN. IACOBI à
Canibus Patauini.

IOAN. OLDEN-
dorpij.

Cùm summarijs & indice me-
thodico.

CONSTANTIAE.

Ex officina Leonhar-
di Straub.

M. D. XCIII.

FRANCIA
DE EXE
VORIBVS VITI
MARVM VOLVTA
tam horum celebrans
republicano
LIII
IOANN. IACOBI
Causa Paderb.
IOANN. OLDF
dop.
Cum summissis & indice me
thodico.
CONSTANTIAE
Ex officina I. conbar
di Strub.
M D C L I I

Mnes homines, qui vsu pa-
rētum ac patriæ, benè mo-
rati sunt, & semper in ali-
quo præclaro negotio ab
ineunte (vt aiunt) ætate versati, ali-
cuius rectè facti ac bonæ artis famam
quærere cupiunt, non solùm ab omni
vicio & turpitudine sese immunes red-
dunt: verùm etiam alijs prodesse om-
ni ope curaq; nituntur. Idcirco ma-
iores nostri, quorum dicta & facta ma-
gis mirari, quàm prosequi possumus,
semper aliorum inuenta laudabiliter
tueri augereq; nitentes, ea velut no-
bile patrimonium à suis progenitori-
bus derelicta, vsq; ad suprema fastigia
& rerum apices euexerūt. Idq; vel hoc
præcipuo documento in vestra præ-
clarissima ciuitate licet intueri: quod
viri optimi, & benè de repub. meriti,
non somno aut luxui se corrumpen-
dos sinunt, sed quod supremæ agunt
ætatis, gratissimum & pinguedinum
patri holocaustū offerentes pro quie-

quæritis

A 2

te, ac

te, ac ocio pietatis, ac beneficentiae onera complent. Templo diui Marci cumulatissimè dicatos thesauros, castissimè custodiunt: Piaque decedentium desideria complere, ac effectui mancipare impensius student: & pro pupillis & miserabilibus personis tutelam excipiunt. Quò fit, vt tota ciuitas vniuersusq; senatus illos in terris, diuinam potiùs, quàm humanam vitam degere contemplati, dictaturas & consulatus offerant: & inter ipsos illustrissimos patrie patres, supremam dignitatem velut gremio tutissimo locent. Et si humanae conditionis euentu, dux ad superos euolet, ex tali numero summæ rerum vnum præficere conueuerunt. Tatorum igitur patrum in perficiendis obeuntium voluntatibus, experientiã inestimabilem admiratus, deliberaui quẽdam tractatulum executorum supremi iudicij, ex iuris fontibus haustum, & à me nuper enucleatum tanto quidem ordini conuenientissimum,

P R A E F A T I O.

tissimum, tuæq; clementiæ de illis vni
certè præstantissimo dedicare, non vt
te quidem monerem, qui & naturæ &
exercitationis vsu ad omnia præclara
facinora & natus, & aptus es, verum
potiùs, vt quæ in iure scripta, & à ma-
ioribus nostris in vnum congesta atq;
redacta sunt contemplatus, ipsa illa in
te flore recognoscas, & continuo vsu
facias meliora. Scripsit enim de his li-
bellum Ioan. Blanchus Marsiliens. non
doctor, sed doctus circiter annum
D. M. CCLXIII. Quatuor rubricis,
vnà generali, & tribus specialibus di-
stinctum, ac quæstionibus. 135. Eo-
demq; modola. de are. doctor illustris,
compedium fideicommissarium appel-
latū, quadrifariā diuisum, dereliquit.
Tractatumq; de his fecêre Vbertus de
Bobio, Ros. & Odo. Iac. Balduinus, Ni-
colausq; matarelli Mutinensis quos
Spec. & Ioan. And. in addi. consecuti
sunt. Cy. verò. & Legistæ in. l. id, quod
pauperibus. l. nulli, & l. si quis ad de-

A 3 clinan-

P R A E F A T I O.

dam. C. de epi. & cle. Bar. & pleriq; in. l. cum quida. ff. de lega. 2. Et Canon. in. c. nos quide. c. tua nos. & c. Ioã. de testa. c. fin. eo. tit. li. 6. & in cle. c. vlt. rem ipsam mirificè ampliarūt. Quid aliorum consilia & allegationes referātur? Non leue quidem volumen efficierem, si vellem singulos recētere. Inest prætereà summa varietas, ordo, perplexitas, adeò quòd si singulos cōsequi vellem, nec dici facilè, neq; audiri patienter posset, Quare facilitati potius, quàm nimia subtilitati studens, in luculentā reduxi culturā. Ex qua sperandum est, meo iudicio, fructus vberes prouenire. Ordo aut̄ dicendorū conueniens esse videbitur, si primo loco de ortu per diffinitionē, nomē diuisionē, ac cōstitutionē ipsorū disseramus. Postea verò, secūdo loco de officio & potestate, modo, & facultate dicetur, Tertiò verò, de ipsorum exitu ac fine scribendo. Et de ipsorum commodis & damnis disseretur. A primio igitur exordientes, aliqua præmittemus.

PRIMA TRACTATUS PARTICULA.

SUMMARIUM.

1. Hæres voluntatem defuncti adimplere tenetur: & eò adigitur tribus potissimum actionibus.
2. Hæres ad fideicommissa tenetur: perinde atq; ad legata: quia idem ius.
3. Hæredum gradus, cur plures substituti.
4. Pœna non adimplentium voluntatē defuncti.
5. Executoris ultimæ voluntatis diffinitio: eiusq; explicatio.
6. Executores ultimarum voluntatum, rectè testamentarij dicantur & nume. 20.
7. Executores ultimarum voluntatum, dicuntur etiam diuisores. Et quid ita Item. distributores. num. 8. Alias variasq; appellationes. Vide nume. 10. 11. 14. 16. 17. 19. & 21.
9. Diuidere, quid.
12. Ut, dictio, adiecta, vel subaudita, modum necessariò implendum, denotat.
13. Testatoris voluntas seruanda est. & quomodo ea accipiatur in constitutione Gardiani simpliciter facta.
15. Negotiorum gestor, quis. Eius munus: item & executoris: varium quidem illud.
18. Legatarij & fideicommissarij ex testamento lucrum capiunt executores autem testamentorum, minus.
22. Executores in triplici sunt differentia & variè constituuntur & num. 23.
24. Executores qui nam dentur à lege.
25. Diocesani appellatione, comprehenditur solus Episcopus, in odiosis.
26. Episcopi si tres concurrant, domicilij, originis, & rei sitæ, quis eorum potius executor admittatur.

mittatur. diffing.

27. Executores datiui, quisint. Et cur sic dicti.
28. Executores datiui constitutio, quorum præsentiam requirat.
29. Monachus nequit esse testamēti executor. & quid ni.
30. Monachus negotia ciuilia vel ecclesiastica tractare non potest, nisi Episcopo præcipiente, & necessitate virgente.
31. Monachus potest executor decerni in relictis pijs.
32. Monachos ad hoc vt decernatur executor piorum relictorum, à quo petenda sit venia.
33. Papa quando sit consulendus, ad constituendum monachum executorem testamenti. Ibi dem, quàm late pateat Papæ potestas.
34. Canonici regulares, an prohibeantur esse executores testamentorum.
35. Abbas, & similes Prælati, an possint decerni testamentorum executores.
36. Abbates, possunt esse iudices.
37. Frater mendicans, non potest constitui testamenti executor. Et quid de fratribus minoribus. num. 39.
38. Prohibita multa fieri, quæ facta tamen tenent
40. Executores testamentorum, quare repellantur clerici.
41. Clericorum & sacerdotum appellatione, omnes superiores & inferiores ordines comprehenduntur.
42. Episcopi, archiepiscopi, & cardinales, an possint creari executores testamentorum.
43. Minor annis vigintiquinq; an possit esse executor testamenti. Et quid de impubere. num. 45.
44. Executor legitimam personā standi in iudicio, gerit.

46. Mulier

DE EXECVT. VLT. VOLVNT.

46. Mulier an possit esse testamenti executrix.
 47. Seruus ad testamenti executionem an admittatur.
 48. Bannitus, an admittatur ad testamenti executionem disting.
 49. Excommunicatus an possit esse testamenti executor.
 50. Collegium admittitur ad testamenti executionem.
 51. Locius potest esse executor in causis spiritibus & pijs.
 52. Executor vel commissarius non potest esse quisquam incertus. Item, nec procurator.
 53. Legatum vitatur ratione incertitudinis & an possit dari executor incertus. disting. nume. 54.
 55. Executor testamenti esse non potest furiosus, neque demens, neq; mente captus, neq; infans.
 56. Executor vel commissarius an cogi possit ad officium suscipiendum; susceptum vero implendum.

*N*tequam de ipsis executoribus inchoetur, considerandum est, † quod haeres defuncti tenetur voluntatem ac dispositionem implere atque perficere. Quoniam ipse haeres & defunctus una eademq; esse persona censentur, vt in auth. de iureiur. à moriente praestito. §. j. col. 5. l. mortuo. ff. de fideius. §. S. hac autē 30. q. 3. Et ad eum heredem cogendum, iura ciuilia tria

A S reme-

remedia prodiderunt, siue tres actiones indu-
 xerunt. Prima, est actio ex testamento, quæ di-
 citur esse personalis, & oritur ex quasi con-
 tractu aditionis hereditatis quo fingit ipsum
 heredem adeundo se obligasse creditoribus &
 legatarijs: vt. l. apud Iulianum. §. fin. cum. l.
 seq. ff. quib. ex cau. in poss. ea. & l. ex malefi-
 cijs. §. heres. ff. de act. & obliga. & instit. de
 obli. ex quasi contract. §. heres. Secunda est
 actio in rem, quæ rei vindicatio dicitur. Et
 oritur ex dominio, quod lex in ipsum legata-
 rium transfert à morte defuncti, vt. l. à Titio.
 in fin. ff. de fur. Tertia, est actio hypothecaria:
 propter quàm omnia defuncti bona obligata
 sunt, de qua cum reliquis fit mentio in. l. 1. &
 2. C. communia de lega. l. cum filius. §. varijs.
 ff. de leg. 2. & instit. de leg. §. sed olim. Et idem
 2 † de fideicommissis dicendum est: quia per o-
 mnia æquata sunt legatis. vt. l. 1. ff. de legat. 1.
 & d. l. 1. & 2. C. communia de legat. Sed quia
 3 plerumq; eueniebat, quod heredes legata † non
 soluebant, neq; voluntatem testatoris perficie-
 bant: ipsimet testatores prouiderunt substitu-
 endo plures heredum gradus, non solum præci-
 piendo,

DE EXECVT VLT. VOLVN.

piendo, rogando, damnando: verum etiam poenas apponendo ipsis heredibus vel legatarijs, aut fideicommissarijs, quod principes obseruari voluerunt, nisi de re impossibili foret, aut probrosa, vel legibus interdicta. l. 1. C. de his, quæ poenæ nomine. & institut. de legatis. §. sed olim. & §. fin.

Insuper et quoque sacratissimus imperator 4
Iustinianus Augustus, cupiens deficientium voluntates impleri, mandauit intra spacium anni, eas effectui mancipari, alioquin eos hereditate priuari: & eam ad substitutos vel coheredes vel ab intestato cõunctos, aut seruos proprios, vel ad fiscum, vltimo loco deferri: vt in authen. de hered. & fal. §. si quis verò non implēs. cum. §. seq. vsq; ad. §. hinc nobis. col. 1. & in authen. hoc amplius. C. de fideic. & in authen. de eccle. titu §. si quis adijcationem. col. 9. & c. nos quidem. de testa. Verum, quia superioribus prouisionibus non fuerat adhuc plenè consultum, adhuc de personis executorum & commissariorum per testatores, & vtriusq; iuris leges consultum est, atq; prouisum. Idcirco de his dicere cupientes, vt res
optime

optimè intelligatur, more maiorum, à diffinitione principii faciemus.

5 Quæro † igitur primò, quis sit executor vel commissarius vltimæ voluntatis? Et Spe. in tit. de instrumentorum editione. §. nunc verò aliqua. versic. 1. dicit eum esse, qui voluntatem testatoris debet adimplere. Quæ diffinitio probari secundum eum videtur in c. Ioannes. de testa. & in extraua. Inno. 4. quæ incipiebat: Ioan. frangepa. quam non habemus: sed de illa extracta est decretalis: si pater. de test. lib. 6. vt ibi habetur in gloss. 1. Sed mihi non plenè satisfacit: quoniam quidam sunt executores honorarij, qui non debent exequi: sed habent consulere vel hortari: vt dicit tex. in c. nos quidem. de testament. etiam quia conuenit hæredi, vel fideicommissario, qui debet implere, similiterq; procuratori eorum, qui ratione mandati suscepti tenetur voluntatē perficere testatoris, nec prædicit de voluntate codicillum, vel causa mortis donationem faciente, vel aliàs legatum ab intestato constituyente, neq; prætereà illum complectitur, qui per alium voluntatem defuncti fecit impleri. Quare ipse

re ipse sic dicere videtur, quod executor sine commissarius ea fertur esse persona, cuius ope ac consilio vltima voluntas ad effectum perducitur. Hinc enim in diffinitione primò genus apponitur: vt. l. 1. ff. de statu hom. & instit. de iure perso. in prin. Secundò, cum dicit, cuius ope ac consilio, singulas species executorum comprehendit, siue verbo, siue re officium exequantur, nec non pro se vel alio negotium agant. Item vltimam voluntatem, dicendo: species illius meritò non prætermisit. Et similiter complectitur eum, qui eligit pauperes, & qui legata soluit, siue causa sit pia, siue non pia quicquid Ang. dixerit in suo consil. 64. in 2. col.

Quæro se cundò, † quod quibusue nominibus appellari solènt? Et Spe. in. d. 5. nunc verò aliqua. versi. porrò. dicebat eum executorem testamentarium appellari: quod Goffredus in. c. Ioannes. de testa. capere visus est, dicens executorem proprie solere dici, qui in iudicijs interuenit, & iudicis sententiam ad effectum perducit: vt. l. 1. C. de excu. rei iudi. c. super eo. de crimine fal. 2. q. 6. ab execute.

Sed

Sed tamen supra scripta spec. opinio bene defendi potest: quoniam vltima testatoris voluntas, iudiciũ appellatur: vt. l. i. C. de sacrosan. eccle. Et similiter vltima voluntas, sententia dicitur: vt. ff. de testam. l. i. in authen. de heredi. & Falci. §. si verò expressim. & §. seq. secundum Ioan. And. ibi in addi. Sed verius est non esse sententiam strictè ac propriè, neq; verum iudicium: sed potius largo modo per quandam similitudinem: cum de vno ad aliud arguatur. c. forus. §. constat. de verb. signi. & l. non est mirum. ff. de pigno. actio. Quare dicendo executores testamentarios, contentio sublata est.

7 † Secundo dicuntur diuisores secundum l. pecunia. ff. de ali. & ciba. leg. Is enim habet diuidere, quæ sunt distribuenda, vt proxime dicitur, quoniam si distributores appellantur, consentaneum est, vt diuisores quoq; sint: vt probatur. 2. q. 1. si peccauerit. ibi, distribue tempora. & c.

8 Tertio † distributores idem appellari possunt. sicut enim exposuit verbum diuisio i. distributio. Rogerius in. l. pecunie supradicta, quasi idem sit. Quod

Quod etiam sentit propheta in psalmo. 111.
cum dicit: Dispersit, dedit pauperibus. Et in
Euangelio, Ioan. 6. c. dicit: Distribuit discum-
bentibus. † Distribuere enim, est in plures diui-
dere. c. cum accensissent. de consti. c. fin. §. sui
autem. de concessio. prabende. lib. 6. bene fa-
cit. l. diuus Pius. ff. si cui plusquam per. l. Fal.

Quartò, dici † possent dispensatores: vt in 10
auth. vt liceat matri & auia. §. 1. col. 8. 43.
distin. c. dispensatio.

Quintò, dici † possunt ministri: quia mini- 11
sterium illis committitur. ff. de lega. 3. l. si quis
Titio decem, 33. distin. c. 1. 21. distin. ministrum.

Sexto quoq; Gardiatores dici possunt, à
Gardio, quod testamentum prouinciales appel-
ant. Ex quo infert Spe. in §. nunc aliqua. ver.
porrò. quòd si testator post legata facta nihil
officij committens, dixit: Titium Gardiato-
rem meum esse constituo, quod executor testa-
menti relictus videtur ad omnia exequenda:
maximè, si nullus hæres relictus est. vt in. ff.
de tutel. l. qui habet. §. fin. ff. de appellat. l.
Scio. in prin. ff. de adm. tuto. l. quoties. §. fi.
ff. de adulte. l. denuntiasse. 2. respon. de procu.
peti.

peti. de offic. de leg. c. pastoralis. i. responso.
 Et ratio est, vt res potius valeat, quam pe-
 reat. ff. de reb. dub. l. quoties. & l. cum in te.
 & de fide instrum. c. inter. §. ceterum. Et idem
 tenuit Ioan. And. in addi. d. §. ver. sed quid si
 dixit: facit Titum Gardiatorem meum: quo-
 niam secundum Ioan. Blan. cum dictio, vt, ap-
 12 posita, † vel sub intellecta, non denotat con-
 ditionem, sed modum, qui necessariò est imple-
 ndus. C. de his, quæ sub modo, l. 2. de testi. spo. c.
 pisanis. & notat. in c. verum. de condit. appo.
 Idemq; placet Spec. in. §. nunc verò aliqua.
 ver. 12. qui incipit: quid si testator ita dixit:
 facio Titium Gardiatorem. volens per ipsum
 fieri solutionem legatorum nam videtur, quod
 habeat diuidere ac soluere suo arbitrio, cum
 testator nullam fecit diuisionem, nec personam,
 per quam fiat, assignauit: vt præalleg. l. 3. ff. de
 ali. & ciba. lega licet sit arg. contra, de offi. de
 leg. c. pastora. §. quia. & de appell. c. nouit. Sin
 autem testator fecisset diuisionem: tunc esset
 minister habens solam soluendi potestatem:
 vt. d. l. 3. ff. de ali. & ciba. leg. Quod si testa-
 mento aliquis relictus hæres esset: talis no-
 meis

men inane tantum habere videtur: cum nulla
distributio, vel commissio sibi relicta sit, vt. C.
de ferijs. l. à nullo. extra de verb. sig. c. forus.
§. in omni. 68. distin. corescopi. in fi. Consuetu-
do tamen generalis habet, quod talis videatur
constitutus executor & commissarius, vt in
predictis iuribus. & ff. de leg. 3. l. hoc legatū.
& ff. pro socio. l. coiri. quod firmat idem Spe-
d. §. nūc aliqua. ver. quid ergo si testator. quo-
niam consuetudo, est optima legis interpres:
extra de consuetu. c. cum dilectus. & ff. de
legibus. l. si de interpretatione. maxime, si di-
xit executores certæ rei, vel quantitatis.
† Fallit. i. quando appareret de voluntate testa-¹³
toris: quia illa est seruanda. ff. de verb. signi.
l. quisquis. ff. de rebus dub. l. qui heredi. Fallit
secundò, quando testator dixit: facio Titium
Gardiatores meū, vt eius consilio legata sol-
uantur, & distribuatur: quia nullum officium
sibi commissum videtur: argu. l. pater. & l. Ti-
tium & Menium. in prin. ff. de lega. 2. idemq;
placet Ioan. Andr. in addi. dicti ver. nam talis
licet teneatur consilium requirere: non debet
illud sequi. extra de arbi. c. cum olim, & de
elect.

B elect.

elect. cum in veteri. Sed sit consilij requisitio
 ad hoc, vt videatur si posset alios in suam pro-
 trahere sententiam: vt not. in d. c. cum olim.
 Et per Ioan. Andr. in c. nullus ex consilio. de
 regu. iur. lib. 6. Et ff. de arb. l. item, si unus. §.
 si. cum l. seq. Licet talis posset dici honorarius
 executor: ar. ff. de admi. tut. l. si plures. §. 1. 33.
 dist. c. 1. ver. 1. Et extra de maio. Et obed. c. 1.
 Fallit. 3. si testator dixit: quòd fieret executio
 eius arbitrio: quia recedi non potest à perso-
 na: vt. l. si quis arbitrato. cum. l. seq. ff. de verb.
 obli. ff. de contrahen. emp. l. fin. ff. quarum re-
 rum actio non detur. l. 1. in prin. Et sic erit
 quasi executor Et honorarius, vt proxime
 dixi.

- 14 † Septimò dici possunt negotiorum gestores
 propter quandam, quam cum eis habent simi-
 15 litudinem. † Quod Spe. non placet in versi. de
 executore autem queritur quoniam negotio-
 rum gestor est, qui sine mandato alterius nego-
 tium administrat. l. ait prator. §. si. Et §. hac
 actione. ff. de neg. gest. instit. de oblig. ex quasi
 contractu. in prin. Sed executor gerit officium
 cura Et sollicitudine cum mandato atq; com-
 missione

missione: vt prædicta decret. Ioan. & l. si remunerandi. §. 1. ff. manda.

† Octauò, nonnulli tales appellant procura- 16
tores quod domini voluntate negotia ipsius
administrat, vt. l. 1. ff. de procura. Quod etiam
Spe. ver. de executore. & versi ad secundum.
apertissimè reprobat. Primò, quia mandatum
procuratoris, domini constituentis morte fini-
tur. vt. §. item. si adhuc. insti. mand. l. & quia.
ff. de iurisd. om. iudi. Sed officium executoris, à
morte constituentis inchoat. Item, quia procu-
ra. non potest agere contrà dominum. Sed ta-
men executor vltimæ voluntatis, agit contrà
heredem, qui censetur dominus, & vnà cum
defuncto esse persona. l. fin. C. de impu. & alijs
substit. l. cum heredes. ff. de acqui. pos. l. cum
notissimi. §. 1. C. de prescrip. 30. vel 40. anno-
rum. Item, quia potest reuocare procuratorem
re integrà. l. antè litem. ff. de procu. Sed tamen
haeres, qui censetur dominus, vt prædixi: non
potest reuocare executores: quoniam si hoc
posset, voluntas defuncti ad effectum minimè
perduci posset.

Nonò, à quibusdam hi† vocantur vicele- 17
gatarij

gatarij seu vicecommissarij; quoniam, sicut
 legatarij vel fideicommissarij, contra here-
 dem agere possunt, quod alias minimè valerè.
 Et ideò aggregant eos fideicommissarijs, quasi
 vocabulo humaniori: argu. l. 1. C. communia
 de leg. bene facit. l. si cum dotem. §. si patro. fi-
 18 lia. ff. sol. matr. & Quod Spec. in versi. ad ter-
 tium. reprobatur: quoniam legatarij & fidei-
 com. ex testamento lucrum consequuntur. l. 1.
 C. communia de legat. l. cum pater. §. surdo. ff.
 de lega. 2. Sed isti executores regulariter lu-
 crum pecuniarum non consequuntur. l. si quis
 Titio. 10. ff. de lega. 2. Secundo, quia legatarius
 & fideicom. non coguntur legatum vel fidei-
 commissarium accipere, ut. l. nam quod. §. si.
 & l. seq. & generaliter. ff. ad Treb. sed com-
 missarius & executor bene coguntur: ut in-
 fra dicam. Tertio, quia executores & legata-
 rij vel commissarij diuersis nominibus appel-
 lantur, ut. l. pecunia. & l. alio. ff. de ali. &
 ciba. leg. & d. l. si quis Titio. 10. ergo non sunt
 idem: argum. l. idem codicilli. C. de codicil.

19 Decimo, appellantur & loco vel vice here-
 dum: quoniam nedum ab heredibus, verum-

etiam

etiam ab alijs debitoribus velut heredes agere, atq; exigere possunt: vt. C. de epis. & cle. l. si quis ad declinandam. §. vbi autem. l. nulli. prope principium decreta. Io. frange panem. §. i. ff. de relig. & sump. funerum. l. si quis sepulchrum. §. si vnus. Quod licet Spec. placuerit in versi. & scias. & Io. B. in. q. 22. 23. & 26. mihi tamen non satis facit: tum quia contra heredem agere possunt: & diuersis nominibus appellantur: vt dixi in præcedente nominatione.

† Undecimò, Vbertus de Bobio eos executores & fidei commissarios appellabat. quod in l. nulli. C. de epis. & cle. latius est prosecutus. Nos autem executores testamentarios. §. esse conclusimus. at fidei commissarios, sicut neq; vicefidei commissarios non audemus appellare per rationes, quas in appellatione noua patèter expressimus.

† Duodecimò, commissarios Ioan. B. & Iac. de Are. & Io. An. in addi. versi. dicuntur etiam ministri. constanter appellant. Quod verè congruit his, quibus committitur aliquid dispensandum. Et hanc appellationem Roffredus

posuit in libel. Quare liquet de omnibus appellationibus huius nominis: de quibus quæ verè ac quæ falsè, sufficienter expressum est.

- 22 Quæro t̄ tertio, qualiter executor diuidatur, vel quæ sunt eius species. & considero istam. q. actiue ac passiue. Actiue. s. qui dari possunt. Item alio respectu postea subdant alias diuisiones. Sed hanc prius absolnamus. Respondeo igitur, quòd sicut tutorem dat quandoq; testator, quandoq; lex nonnunquam & iudex, t̄ ve in tit. ff. de test. tutela: de legitima tutela, & de tutoribus & curatoribus datis ab his, qui ius dandi habent. Sic etiam executores siue commissarios quandoque constituit & creat ipse testator in suo testamento, cum præcipit vel rogat aliquid per eos fieri siue distribui, vt probatur in. l. nulli. C. de episc. & cleri. l. 3. & l. neq; ff. de ali. & cib. leg. in authen. de eccle. tit. §. si quis autem. & §. non autem. col. 9. & in. c. Ioan. de testamentis. Et eodem modo, si quis nõ instituerit: sed in codicillis vel in donatione causa mortis legauit. Et de executore aut commissario prouidit: vt in. §. nunc aliqua. versicu. sed pone, quòd aliquis non constituit heredem.

redem. Et tales dicuntur testamentarij : vt in
Specu. de instrum. edict. §. nunc verò aliqua.
versicul. executores.

† Alij verò dantur à lege : qualis est epi- 24
scopus loci, vel originis, vel municipij seu vil-
lae, quae illi subest, aut episcopus loci rei. Vel eius
economus deficiente testamentario, non exe-
quente, exequiue non valente : vt l. nulli. l. si
quis ad declinandam. §. i. C. de episco. & cleri.
& c. tua. de testa. Vel qualis est metropolita-
nus, episcopo negligente, vel exequi non va-
lente : vt §. sin autem qui. & §. sequen. in au-
then. de eccle. titul. Vel qualis interdum est ec-
clesia, vt in authen. vt cum de appel. cogno. §.
si vnum. col. 8. Vel etiam capitulum vacante
sede : quia est officium necessarium : vt no.
glo. in cle. i. de haereti. Nec obstat, quòd nò pos-
sit conferre, sicut episcopus : vt c. olim. de ma-
io. & obedi. & not. in Clemen. i. ne sede va-
cante : quia ille ibi est merus honor : hinc au-
tem etiam onus : vt l. nulli C. de episco. & cle-
ri. & ca. tua. de testa. & ibi Abbas sicu. Le-
gitimus etiam esse poterit Abbas, vel alias in-
ferior, habens potestatem episcopalem. pro quo
B 4 facit

facit gloss. in Clemen. 1. de rebus eccles. non
 25 alienand. Quod dixit † Abbas sicu. in c. Ioan-
 nes de testa. esse verum in favorabilibus, qua-
 re hoc est. Secus in odiosis: quia diocesani ap-
 pellatione, tunc comprehenditur solus episco-
 pus: vt est gloss. in clement. 1. de vita & ho-
 nestia. cleri. & clem. 1. de iurepatro. Item legi-
 timus dicitur delegatus vel subditus ab episcopo:
 quia ex quo episcopus habet ordinario iure,
 ipso potest alteri committere: vt c. fina. de ofi. ord.
 Et ita tenuit Recuperus consulendo: vt refert & sequitur Do. in c. fin. s. 1. de test. lib. 6.
 Similiter legitimus erit, & iam iudex secularis vt d. l. nulli. Et in Spec. de instru. edi. s. nunc verò aliqua versi. legitimi. Et tales consueuerunt legitimi appellari.

26 † Sed dubitari solet, quid si concurrant plures episcopi, videlicet episcopus domicilij, & originis, ac rei sitæ. Et ex dictis gloss. in l. nulli. & docto. ibi & Specu. in s. nunc aliqua. versic. quid si episcopus. & vers. quid si fuit. & Fede. de se. in sua particulari disputatione, concludit, quod ambo vel omnes. Fallit primò, vbi esset legata species vel res, quæ esset in vno loco

loco tantum: quia exequitur episcopus, ubi res est sita l. fideicom. ff. de iudic. & l. cum res. ff. de leg. 1. Fallit secundo, ubi esset debita quantitas: quia ille exequitur, ubi est res; quæ debet vendi si est in vno loco. Si autem debet vendi res in utroq; loco, vterq; exequetur, vt s. Celsus ibi alleg. Fallit tertio, ubi in nullo illorum locorum esset res legata, vel ex cuius venditione debet redigi quantitas: quia attenditur episcopus originis: ar. d. l. nulli. & l. ciues. C. de incolis. lib. 10. Et si origo est dubia, episcopo domiciliij. Et si de domicilio dubitetur, episc. loci, in quo defunctus est: vt d. l. nulli. ver. quid si bene facit. l. iuris per. 5. cum oriundus. ff. de tut. & curat. datis ab his. facit l. 1. C. de prædijs min. l. prædiũ. & glo. or. 10. q. 2. hoc ius porrectũ. & auth. hæc vsus præstatio.

† Reliqui vero executores siue commissarij, 27
datini nuncupantur, qui dantur à iudice, siue consule ciuitatis: vel etiam ab episcopo, vel senatu: vel alio magistratu, secundum morem aut consuetudinem vrbis vel regionis, qui habent exequi secundam voluntatem mortui, si reperiunt expressa, vt not. in l. 3. §. 1. ff. de ali.

28 *Et ciba. leg. Sed tamen iudex hos dare non debet, nisi vocatis Et heredibus testatoris, ex quo ipsorum interest l. denuo quoq. ff. de re iudicata. Et l. nam ita diuinis. ff. de adopt. Et ista fuit opinio. Ioan. Blan. de Marfi. quam recitat Et sequitur Specu. in d. s. nunc aliqua. ver. datini. Et hæc verior videtur licet Iaco. de Are. in l. id, quod pauperibus. C. de epis. Et cle. quam refert Ioan. Andr. in addi. Spe. vt supr. patet. Commissarios datiuos non reperiri: quia nec expressum reperitur in d. l. nulli. nec in d. auth. de eccle. titu. s. sed Et quis. Nec putabat l. 3. ff. de alimen. Et ciba. lega. de execu. loqui: sed de quadam prouisione contra pluralitatem heredum illius, qui alimenta libertis reliquerat: cum executio voluntatis etiam vno heredem relicto cessare debuisset. Sed responderi posset plura esse negotia, quam vocabula: vt l. 3. ff. de præscriptis verbis. Et leges de similibus ad similia frequentius extendi consueuisse: vt l. non l. possunt. ff. de legibus, præsertim, cum tales tutoribus Et curatoribus comparentur: vt not. glos. in l. tutela. ff. de administration. tutorum. Quare viso quod testator, lex Et iudex execu-
tores*

DE EXECVT. VLT. VOLVN.

cores commissarios dant atq; decernunt, con-
sequenter videamus.

Qui dari, creari atq; decerni possunt? quos
facile cognoscemus, si specialiter enumeraue-
rimus, qui fieri nequeunt, quoniam & pauci
omnes sunt. Cognito enim vno ex contrarijs,
reliquum per se facile noscitur, vt l. 1. & 2. ff.
de his, qui sunt sui vel alie. iur. & institut. de
tutel. §. 1.

† Prohibetur enim primò monachus ex te- 29
stamento laici: quia nemo Deo militans, secu-
laribus negotijs est implicandus. extrà ne cler.
vel mod. ca. 1. cum sua rubri. 16. qd. 1. c. ec-
cles. & ca. de presentium, imo nec missas de-
bent publicè dicere: vt ead. qd. c. placuit.
Item, quia quodlibet negotium est eis interdi-
ctum, etiam abbate suadente, nisi monasterij
exposcat utilitas vt 16. questione 1. monachi.
extrà de postu. c. ex parte 12. questio. 2. c. non
dicatis. Item quia ad hoc pro mortuis haben-
tur. C. de episc. & cleric. c. Deo nobis. 2. quest.
8. ca. placuit. & cap. sequenti. † Deinde quia 30
actiones ecclesiasticas siue civiles monachi
tractare nequeunt, nisi episcopus id urgente
neces-

necessitate præcipiat: vt 16. questione prima qui verè, extra de syndico c. 1. Et hanc partem videtur tenere Spec. in S. nunc verò aliqua. ver. sepe etiam queritur in fine quoniam monasterij utilitas hoc eis officium committi non videtur suadere, imò potius contrarium: vt l. 1. distin. c. prætereà 88. distin. c. inutile. de oblig. ad ratioci. c. vnico. ne cle. vel mona. c. 11.

31 † Quidam tenuere contrarium, maxime in relictis pijs atq; pro anima: quia talia potius ecclesiastica, quam mundana censentur, vt c. super quibusdam in fin. de verb. signi. de testamentis c. relatum. de vita & hone. cleri. ca. 1. 86. distin. c. non satis 87. dist. per totum.

Item secundo, quia talia ex charitatis necessitate geruntur, merito permitti debent. 2. q. 7. c. sed aliud 21. q. 1. c. placet. in princip.

Et cum hac nonnulli transeunt distinguentes, vt dicta proximè in relictis pijs locum sibi vendicent: dicta verò per speculatorem, procedant non in pijs: per c. tua, de testa. & per c. Ioan. Frangepanem. vbi quidam de ordine predicatorum datus fuerat executor.

Sed Speculator diceret, quod decretalis, tua
loquitur

DE EXECVT. VLT. VOLVN.

loquitur de claustralibus habentibus admini-
strationem. Extrauagans verò Io. ponit facti
narrationem, non iuris ministerium. vel fortè
ibi executionem susceperunt de speciali pape
permissione. Io. autem an. in c. si. extr. de testa.
lib. 6. in 1. gloss. tenet indistinctè, quod possit es-
se executor, per illum text. dummodo habeat
licentiam superioris: licet consuetudo admittat
eos, etiam sine licentia: secundam gloss. ibi, &
Spec. in d. §. nunc aliqua. ver. quid de muliere.
Et tangam inferius circa mendicantes. in 4.
persona.

Et idem tenet Andre. Barb. in c. Ioan. de
testam. etiam de iure: quia exequens volunta-
tem etiam non piam, lucrum anime facit: vt
authen. de here. & falcid. §. si verò expres-
sim. à quo lucro clerici & monachi non de-
bent retrahi.

† Sed dubitari posset, quis erit superior, qui
dabit huic religioso licentiam? Ioan. And. &
Zenze, quod superior immediatè eo mortuo.
suprà de elect. c. si religiosus. lib. 6. Archiep.
quod episcopus. 16. q. 1. c. qui verè. & c. qui-
dam. quia monasteria eius sunt in eius cura & i.
distin.

distin. c. obitus. in fin. Item quia episcopus monasterio vacanti dat administratorem idoneum. qui de temporalibus curam gerit. de statu reg. c. ea, quæ s. quod si abbas. secundum Inno. & Host. fortius poterit hoc favorabile dependens à charitate, facit ratio c. fin. s. 1. de testa. li. 6. & vide no. per gloss. in c. si. religiosus. de elect. eo. lib. Et hanc opin. dicit Ioan. de ligna. probabiliorem & communiter teneri Lap. Abb. quod conventus vel œconomus allegat de maior. & obed. c. cum olim. & c. 1. eod. titu. & lib. & de sup. neg. præla. c. penul. & si. & no. Ioan. Andr. de elect. c. si ab. post Io. mo. in nouella. Et ista opi. placet Dominico, siue ista licentia sit de iurisdic. siue de administr. spiritualium, quæ nec dissoluitur monachus per talem licentiam ab oblig. sui monasterij, nec sit alienatio à suæ personæ, Ioan. verò mona. putat hoc differendum: & si diu differtur, provisio
 33 † monasterij propter litis pendentiam, papa consulendus est, qui solus à se statutum mutare potest c. statutum, in prin. supr. eo. & melius facit cle. ne romani. de elect. Sed opi. superiores sunt probabiliores, cum non agatur de magno
 præiud.

præiudicio. Et talis licentia debet actum præcedere. de regula: licet. & clemen. fi. de elect. secundum doctō. in d. c. fin.

Secundò, prohibentur † canonici regulares, 34
vel alij officiales. de quibus in c. ex parte. de postul. & c. si. ne cle. vel mo. & 20. q. 3. c. præsens. & tenet Spec. in 6. nunc aliqua. ver. quid de canoni. Sed contra hoc est text. in c. quod Dei timorem. de statu monach. & text. in c. fin. de testa. libr. 6. cum gloss. Ioan. And. supr. dicta.

† Tertiò prohibetur abbas similesq; religio- 35
forum prælati, rationibus ante dictis infraq; dicendis. facit quod not. in Spec. de arbit. §. fin. versic. sed quero diligenter. In contrariū not. quod possint esse cōmissarij, allegatur quod ipsi possunt esse procuratores, vt extrà de transac. c. contingit. & de censibus c. sopite. Et dicit Abbas, quod abbas potest esse procurator apud summum pontificem pro regibus inclytis in curia, & etiam pro alijs laicis, vt probat text. iuncta supracriptione in c. per venerabilem. qui filij sint legitimi, facit quod not. in c. nostra de procurat. & per Fed. de se. cons. 163.

† Itena

36 † Item quia abbates possunt esse iudices. extra de arbit. c. exposita. & de offic. de leg. c. quoniam abbas. Et hanc tenet Ioan. And. in gloss. d. c. fin. extra de testam. lib. 6.

37 Quartò, prohibetur † frater mendicans, per suprà scriptas rationes, sed Bal. in lid. quod pauperibus, in 7. q. primæ partis, tenet contrarium: per d. c. fin. & transit ibi glo. & sequitur Ludo. in suo consi. 235. in fratribus sancti Augustini, quos ait habere curam etiam ecclesie construenda in domibus testatoris. Sed tamen debent habere licentiam sui superioris: ut d. c. si. quanquam gesta per eos, etiam licentia non petita, robur obtineant firmitatis, sicut ait tenuisse Fed. de se. consi. 99. quid referentem. d. Anton. de But. dicit sæpius approbasse, & allegat tria similia.

38 † Primum de milite, qui prohibetur esse procurator: & tamen actus per eum gestus valet: ut l. ita demum. C. de procu. & l. filius. fa. §. veterani. ff. eod.

Secundum simile est de clerico, qui non potest fideiubere: & tamen si fecerit, fideiussio tenet c. peruenit. & c. constitut. de fideius.

Tertium

DE EXECVT. VLT. VOLVN.

Tertium de clerico, qui nequit esse notarius:
& tamen instrumentum ab eo conditum, va-
let. c. sicut. ne cle. vel mo. c. 1. eo. ti. li. 6. & per
Bart. in l. vniuersos. C. de decu. libro 11.

† Quintò prohibentur fratres minores vt no. 39
Bal. in auth. ingressi & auth. si qua mulier. C.
de sac. sanc. eccles per tex. in cle. exiui. §. pro-
inde. & §. verū. de verbo signi. Nec sibi pla-
cuit sententia Bart. in 3. parte sui lib. minori-
carum. in 3. & 4. q. per l. cum pater. §. here-
ditatem. ff. de le. 2. & l. ex facto. §. si quis ro-
gatus. ff. ad trebel. volētis, quod ipsi possent eli-
gere ac nominare personas vel locum, quoniam
non videtur regulæ repugnare, quid placuit
Ludo. consil. 419. Quinimò, secundum Bal. re-
pugnat regulæ, quæ loquitur generaliter. Item,
quia talis nominatio malitiosè ad quæstum pe-
cuniarium trahi posset. Et idem tenet Domi.
& Ioan. de imo. all. Bar. id tenere propter fa-
uorē in l. à filio. in prin. ff. de ali. & ciba. leg.

† Sextò, prohibentur præpositi, archipræs- 40
byteri, canonici seculares, præbendati, non ha-
bentesq; personatus: & alij clerici beneficia-
ti, ac sine beneficijs. Quoniam huiusmodi perso-
na pro-

C

na pro-

ne prohibentur esse ministri laicorum. c. ex parte. de postu. 88. distinct. c. episc. autem sacerdos. & c. sacerdotibus. ne cle. vel mo. sed executores nil aliud sunt, quàm ministri, ut l. si quis Titio 10. ff. de lega. 2. † Item, quia clericorum & sacerdotum appellatione, omnes superiores & inferiores ordines comprehenduntur c. si quisquam. de cohabi. cle. & mulie. 11. q. 1. c. de persona. & 62. distin. c. fin. Idem tamen Bald. tenet. quòd omnes similes persone possint executores & commissarij pro anima, & in relictis ad pias causas: ut puta coniun-ctarum & miserabilium personarum: ut l. generaliter. C. de epis. & cler. quæ est in decretis 16. q. 1. & 88. distin. §. 1. c. 1. & 86. dist. c. fin. maxime, cum in omnibus sit par ratio: ar. l. illud. ff. ad l. aquil. & hoc omnes Doc. indistinctè tenent: per d. c. fin. de testa. lib. 6.

42 † Septimò, prohibentur episcopi, archiepi-
scopi. & Cardinales: per c. episcopus & c. inutile c. distin. & per alias rationes supra in alijs casibus adductas. Quod intelligebatur de testamentario, quoniam de legitimo non erat dubitatio, ex quo à l. talis præcipuus fiebat. ve

supra

DE EXECVT VLT. VOLVN.

suprà dixi, in princi. q. sed Spe. in §. nunc verò.
 ver. episcopo autem. tenet, quòd possint esse ex-
 ecutores testamentarij, sicut & legitimi. tum
 per d. c. fin. tum etiam, quia tales possunt esse
 esse iudices: vt l. episcopale. & l. si qui ex cõ-
 sensu. C. de epis. audi. c. cum tempore. de arbit.
 tum etiam, quia tales habent præcipuam cu-
 ram de carceratis, & alijs miserabilibus per-
 sonis: vt l. addictos. C. de epis. audi l. nulli l. ge-
 neraliter. & l. si quis pro redemptione. C. ac
 episco. & cle. Ergò idem erit pro defunctis, li-
 cet nonnulli nimium scrupulosi prædictos tan-
 tum pro causis pijs, nõ autẽ pro prophanis ad-
 mitterent, quorum ab omnibus est repudiata
 sententia.

Octauò † prohibetur minor annis 25. quia 43
 indecens est, vt aliorum sit gubernator, qui pro
 suis causis alieno eget auxilio: vt l. fin. C. de le-
 gi. tutel. instit. de execut. §. minores autem 25.
 annis c. Indæorum. de etate & qualitate. Se-
 cunda, quia minor nõ habet legitimam perso-
 nam ad standum in iudicio. Quod sæpe † facere 44
 oportet executorem benefacere l. exigendi. C.
 de procurat. & totus titul. C. qui legitimam

C 2 perso.

personam. Quod de iure verum existimant
 Spec. d. S. nunc verò aliqua. ver. quid de mi-
 nore. & Ioan. An. in d. c. fin. gloss. 2. Atta-
 men consuetudo, quæ optima est legum inter-
 pres, illos admittit: sicut etiam tolerat eos es-
 se ad negotia procuratores. c. qui ad agendum
 de procu. li. 6. idq; confirmat Bald. in l. id quod
 pauperibus. C. de episcop. & cle. & reliqui
 antedicti.

45 Nonò impubes † ab executionis officio vi-
 detur arcendus: tum propter rationes proxi-
 mē dictas: tum quia nullum est eorum animi
 iudicium: vt §. præterea testamentum. instit.
 quibus non est permissum facere testamentum,
 & l. cum prætor §. non autem. ff. de iudi. l. a.
 autem de are. vt refert Bal. in l. id quod pau-
 peribus. in s. qō. primæ partis distinxit. Quod
 aut loquimur quantum ad industrialia, quæ in
 impuberem nō cadunt, & tunc repellitur tan-
 quam minus idoneus. bene facit ultra prædi-
 cta l. fin. C. de mil. testa. Aut querimus quan-
 tum ad corporalia per ipsum testatorem ex-
 pressa, velut de mittendo legatarium in corpo-
 ralem possessionem, vel numerando pecuniam,

Gilla

Et illa per talem minorem etiam fieri possunt.
Et erit idoneus executor, dummodo circa illa
cadat eius affectus: vt l. 1. §. ceterum ff. de
acquir. pos. Et l. donat. C. eod. titul.

† Decimò, prohibetur mulier: quoniam hoc 46
virile videtur officium, à quo sicut à procura-
toris officio, mulier remouetur l. foemina. ff. de
procur. l. 1. §. sexum. ff. de postu. l. foemina. ff. de
re. iu. c. mulieres. de iudic. lib. 6. Et ita tenuit
gloss. in l. tutela. ff. de tute. Et d. c. fi. de testa.
lib. 6. Et Spec. in §. nunc verò aliqua. vers.
quid de muliere. sicq; consuluit Io. Pal. sed Bal.
in l. id, quod pauperibus. in 2. q. primæ partis,
tenet contrarium: quia mulier habet iudicis
officium suo nomine: vt l. qui in aliena §. quã-
quam. ff. de neg. ge. ergo etiam habebit hoc
executionis officium, Et satis placet: quia etiam
tutelæ officio fungi potest. Contraria verò lo-
quuntur, cum agit nomine alieno, etiam ad suam
utilitatem, vel forsitan indecenter. Sed hoc
propter pietatem decens existimant, Et ita vt
attestatur Spec. Et glos. d. c. fin. obseruat con-
suetudo.

† Undecimò prohibendus est seruus: quia 47

C 3 quo

quo ad ius civile, pro nihilo reputatur, imò pro mortuo: iuxta l. quod attinet. ff. de reg. iur. & l. seruitutem. eod. tit.

Secundò, quia exequendi authoritas non cadit in seruum, vt l. hac verba. ff. de verb. sig.

Et hoc tenuit Iac. de Arena. & Bal. in 1. questio. 2. partis l. id quod pauperib. C. de epis. & cler.

Verius tamen videtur esse contrarium: quia executor, dicitur esse minister, vt l. si quis Titio 10. ff. de leg. 2. sed seruus non prohibetur esse liberi hominis minister, imò admittitur: vt l. 1. ff. de exercitor. l. seruum. ff. de procur.

Secundò, quia ea, quæ sunt ministerij ac mudi facti, per seruum quomodo adimpleri possunt: vt l. legatum. ff. de ca. diminu. & instit. de stipu. seruo.

Et tertio mihi placet, quia spiritualia & pietatis opera in seruum cadant: vt in toto tit. de coniugio seruorum. & in tit. de seruis non ordinandis.

48 † Duodecimò, prohibendus verè esset bannitus: quoniam talis suo nomine non habet actionē: vt l. tutel. §. si libert. ff. de cap. dimin.

Tum

Tum etiam quia videtur carere authoritate, ut proxime dixi. Bal. tamē in d. l. id quod pauperibus. in 2. parte, q. 6. dicit, quod prædicta procedunt in his executionibus & commissarijs, quæ aliquid iuris sapiunt: sed si essent commissarij, & executiones nudi ministerij, vel nudi facti, qualis est electio vel declaratio quorundam pauperum, quibus testator velit distribuere: tunc bene possent talia exequi etiā banniti: ut l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Treb. Ego verò idem puto, si sit legatum alimentorum, in quo ipse bannitus est capax secundum æquitatem naturalem, ut l. si. in metallum. ff. de his, quæ pro non scriptis habentur. & not. in l. 1. C. de hære. instit. qui multò fortius poterit exequi pro alijs.

† Tertiodecimò prohibendus videtur excommunicatus: quoniam ipse nequit esse iudex: ut not. in l. 1. C. de iuris & facti igno. Ergo prohibendus etiam videtur esse executor. Bene facit c. decernimus. de senten. excom. li. 6. vbi tales repelluntur etiam ab agendo, patrocinando, & testificando.

Sed Bal. in d. l. id, quod pauperibus. in 4. q.

C 4 secunda

secundæ partis verius putat esse contrarium: quia tales extraiudicialia tractare negotia non prohibentur: vt not. Inn. in c. si verò. de sen. excom.

Et ego etiam verum puto: quia istud officium & participatio ex illo descendens, non est ad commodum suum, imò potius aliorum. Et ideò illud exequi non prohibebitur, maxime subsistente ratione publici officij, vt c. cum voluntate, de senten. excommun.

50 Quartodecimò † videtur nonnullis collegium prohiberi, qui non habet corpus verum & animarum. Et ideò sicut non potest esse capax excommunicationis: vt c. romana. §. caueant. de sen. excom. ita nec huius officij: vt ar. l. nulli. C. de epis. & cler. Bald. in saepe. d. l. id, quod pauperib. in 6. qō. secundæ partis principalis contrarium asseruit per rationem directò contrariam: quia collegium ciuile habet corpus: potestq; consentire, ac votum testatoris implere: arg. l. aliud §. refertur. ff. de reg. iur. Quinimo videtur posse capere legatum. Et maturius posse id agere, quam vnus tantum dummodo sit approbatum: vt l. i. C. de sac. san. eccle.

DE EXECVT. VLT. VOLVN:

eccle. l. cum senatus. ff. de reb. dub. & ad tre-
bel. l. omnibus. & l. si heres. §. vicis. ff. de leg.
1. notatio. in l. 1. §. 1. ff. quod cuiusq; uni-
uersitatis nomine. & in l. collegium. C. de hæ-
red. instit. & ff. de colle. illicitis l. 1 §. in sum-
ma. Nec obstat. §. caueant. quia ibi est casus
specialis in sententia excommunicationis.

† Quintodecimò, prohibetur quilibet lai- 51
cus executor esse in causis spiritualibus &
pÿs: vt c. decernimus. de iudicijs. secundum
Bal. ibi tenet contrarium: & similiter alij
docto. in c. Io. de testa. quia mera executio po-
test laicis competere contra clericos de man-
dato domini episcopi: vt c. clericos. de senten.
excom. libr. 6. meritò etiam ista executio te-
stamenta. Item secundò, quia laicus potest esse
procurator super causis spiritualibus: vt c. 1.
& c. fin. de procurat. libr. 6. ergo & executor.

† Sextodecimò, non potest executor vel com- 52
missarius esse quisquam incertus, puta vnus ex
liberis Titij: quia etiam tutor incertus incer-
to dari non potest: vt. ff. de testamentaria tu-
rela l. tutor incertus. & l. tutor ita. & instit.
de leg. §. tutor autem. præsertim, cum equipa-

C s parari

parari soleant executor testamentarius & tu-
 tor : arg. eius, quod not. gloss. in l. antepe. ff. de
 tutel. Et gloss. in l. si quis à filio §. si plures. ff.
 de leg. 1. Item, quia procurator qui etiam com-
 paratur huic executori, similiter incertus cō-
 stitui non potest l. 2. quæ incipit, dummodo. ff.
 53 de procur. † Et eodem modo legatum ratione
 incertitudinis vitiatur : vt §. incertis. instit. de
 leg. & mihi videtur rationabile : quia ista di-
 spositio esset quodammodo captatoria. i. ad se-
 cretum alienæ voluntatis : quam iura commu-
 niter improbant : vt l. captatoria. ff. de leg. 1.
 & l. captatorias. C. de testamen. militis. Salic.
 tamen in d. l. id, quod pauperibus. C. de episc.
 & cleri. tenet, quod imò valebit datio execu-
 toris incerti : quia continet provisionem testa-
 toris & eius, cui est dādum, & modicum onus
 grauari ad exequendum : sed tutela continet
 graue onus tutoris, & legatum continet graue
 onus heredis, & procuratio domini. Item,
 quia non potest euenire casus, quin sit vtilius
 habere executores certificandum, quam nul-
 lum : & sic cessant contraria. Sed ex mente
 Saliceti prædicti super vltima. q. posset sic di-
 ci, com.

ei concordando prædicta. † Aut testator fecit 54
 Titium executorem suum cum potestate substi-
 tuendi unum alium, & valebit ista constitu-
 tio in persona Titij: quia non est omnino in-
 certus: & in persona substituendi ab eodem,
 qui esse non potest omnino incertus: vt c. qui
 ad agendū. de proc. li. 6. nam talis videtur esse
 à testatore constitutus bene facit. l. item eorum
 §. si decuriones. ff. quod cuiusq; vniuersitatis
 nomine l. instit. talis. ff. de condi. institu. l. cum
 essent. §. i. ff. de serui. vrba. prædi. Aut testator
 fecit Titium executorem vel commissarium,
 cum hoc, quòd si non velit, vel non possit, quòd
 possit eligere vel facere alium commissarium,
 vel executorem: & tunc non valet, & repu-
 tabitur omnino promissio incerta. Vel secundo po-
 test sic dici, quòd aut dicta promissio est ad cau-
 sas pias: & valebit: vt not. Inno. & Cano-
 niste in c. cum tibi. de testa. & gloss. & Legi-
 ste in d. l. captatorias. aut ad causas non pias:
 & non valibit. vt dixi.

† Queri etiam posset an sit prohibitus su- 55
 riosus, demens, vel mète captus, aut infans non
 intelli-

intelligens quid agatur, sed vana est dubitatio, cum nullum negotium suum vel alienum agere valeant: vt l. furiosum. C. qui testam. facere possunt. & l. furor. ff. de sponsalibus. quare congruentius obmittemus.

56 Quæro t̄ quarto, vtrum executor vel commissarius cogi possint ad officium prædictum suscipiendum, vel susceptum adimplendum? Quidam, vt Accursius. in l. nulli. C. de epis. & cler. sensere, quod sic: arg. l. alio. ff. de ali. & ciba. leg. l. si legatarius. ff. de lega. 3. l. cogi. in prin. & §. & generaliter l. posse. ff. ad Treb. in authen. de eccl. tit. §. sin autem. & §. si quis autem. in fin. Et pro his est arg. in c. nōs quidem c. tua nos & c. Ioannes. de testam. ff. de peti. here. l. hereditas. in fin. C. de fideicom. l. fin. in fin. & in auth. ibi posita cum prædicta. l. nulli. Item, quia t̄ quisq; cogi potest ad personalia munera subeunda qualis tutela est, atq; similia l. 1. §. 1. supra c. & l. munerum, id est, responso. & §. qui ad noua. ff. de mune. & hono. sed exequi legata in pios vsus, fauore religionis, videtur quoddam munus de equitate canonica: vt c. tua. & c. Ioannes, de testam.

& præ.

Et præall. l. nulli. cum reliquis supra dictis.
 ergo cogetur ad istud. Item, quia voluntas te-
 stat. habet vim legis, nec potest infringi: vt. C.
 de sacros. eccl. c. vt inter. C. de epis. Et cle. l. si
 quis ad declinandā. Et inst. de obl. quæ ex quasi
 cōtract. §. fin. pro quibus facit. C. cōmunia de
 leg. i. l. circa med. Et in auth. de eccl. ti. §. fin-
 autem legatum. Et §. seq. cum d. c. Ioan. Ergo
 debet seruari. † Item, quia sicut delegatus po- 5 8
 test compelli à delegante, vt suam delegatio-
 nem Et commissionem perficiat: vt l. i. C. qui
 pro sua iurisd. c. pastoralis de offi. deleg. sic etiā
 dominus episcopus debet posse compellere com-
 missarium constitutum à se, vel à testatore, vt
 suscipiat commissionem Et delegationem, sal-
 tem quo ad nudum ministerium Et nudum fa-
 ctum: vt c. nos quidem supra de testam. Goff.
 verò, putauit talem non cogendum suscipere
 officium, neq; susceptum exequēdum; quoniam
 hoc officium procedit à vera voluntate: sed
 arbiter non compellitur suscipere arbitrium.
 neq; ferre laudum: vt l. 3. §. 1 ff. de arb. Secun-
 dò, quia hoc officium, est quedam procuratio,
 sed procurator non cogitur procurare: vt ff.
 de pro-

de procur. l. multis. ergo nec executor. Tertio,
quia hoc officium assimilatur negotiorum ge-
stori, sed negotiorum gestor non cogitur: vt. C.
de nego. gest. l. tuto. merito nec executor. Quar-
to, quia executor similis videtur curator bonis
constituto, qui non compellitur: vt l. 2. §. 3.
ff. de cura. bonis dando. Igitur nec executor vel
cōmissarius. Quinto quia cōmissarius vel ex-
59 ecutor par est legatario: sed nullus legatarius
cōpellendus est suscipere legatū quod alteri te-
stitutus est: vt l. nam quod §. non omnis & l.
cogi. §. & generaliter. ff. ad Treb. sic videlicet
talis non erit cogendus. Sexto quia ille nō debet
grauari, qui nō suscipit cōmodum ex testamēto.
ab l. eo. C. de fideicom. l. 2. circa fin. C. cōmunia
de leg. facit. ff. de condi. & demon. l. si cui le-
gatum. i. responso. sed iste non habet commo-
dum: ergo & c. Et ista opinio placuit Specula-
tori in §. nunc verò aliqua. versic. hic queri-
tur vtrum. Et istam opinionem tenet etiam
Salic. in l. nulli. quia est in potestate sua, vt ibi,
& authen. licentia. iuncta l. sepe. ff. de offic.
presi. & l. non quicquid. ff. de iudi. Non ob-
stant iura, quæ contradicunt: quia intelli-
guntur.

guntur, quod accaptauit officium: quia tunc bene compellitur sicut supra de arbit. diximus. Et ita intelligitur d. gloss. quod si velit perdere legatum non poterit cogi. Sic ergo tenenda est regula, quod compelli non debet. † Fallit primò, vbi acceptasset expressè: quia 60 compellitur: sicut dixi de arbit. in l. 3. §. 1. ff. de arbit. Et c. tua. Et c. Ioan. de testament. Fallit secundò, quando acceptauit legatum: quia videtur agnouisse voluntatem defuncti: vt l. 1. in fin. ff. vbi pupillus educari debet. Et idem † est in tutore: quia recipiendo le- 61 gatum videtur acceptare tutelam, vt l. penultim. C. de legat. Et ff. de executor. tutel. l. Nescennius. quod est verum, etiam si sit vnicum tantum Et simplex: quia præsimitur factum ob hanc causam tantum: vt in d. l. penultim. Et l. nec adiecit. ff. pro scio. † Sic etiam pater recipiendo legatum cogitur filium emancipare l. si cui. in 2. Et 3. responso. ff. de condit. Et demon. l. cogi. §. si paterfa. ff. ad Treb. quod est verum, nisi sit inhabilis ad dictam executionem puta quia est frater minor: quia non potest esse: vt cle. exini. §. cupientes. de verb.

de verb.

de verb. signi. & dixi in precedente questio.
 versi. s. quia recipiendo legatum, non videtur
 acceptare, sicut nec tutor vt l. admin. C. de leg.

63 † Fallit tertio, quando vnum legatum soluit.
 vel aliàs pro herede gessit: quia videretur cõ-
 sensisse voluntati testatoris l. pro herede. ff. de
 acquiren. here. & l. si quis vxori. ff. de falsis
 & ita tenet Ioan. Andr. Cardi. & omnes in c.

64 Ioannes de testam. Fallit quarto † quando ta-
 lis executor esset consanguineus coniunctus ipsi
 testatori quia coniunctio sanguinis tantum ope-
 ratur, quantum si expressè acceptasset: per l. si
 seruus communis. ff. de donat. inter virum &
 vxorem. & l. in sponsalibus. ff. de sponsalibus.
 & placuit Bar. in l. 1. ff. de leg. 2. Fallit quinto
 quando acceptauit literas testatoris, vel here-
 dis, aut alterius requirentis eum super dicta
 executione, nec contraxit. vt not. gloss. in cle.
 1. de procur. & l. si filius. ff. ad macedo. & te-
 net Abb. sic. in c. Ioannes. de test. & idem for-
 tius si subscripsit se illis literis, vel testamento,
 vt l. vxori ff. de fal. & l. ex sententia. ff. de te-
 stamen. tutel. & no. Abb. in d. c. Ioan. Fallit 6.

65 † quando adscripsit sibi aliquid in testam. vel
 adscripto

DE EXECVT. VLT. VOLVN.

adscripto consensit in vita siue post mortem :
 vt not. Bart. in d. l. 1. in 3. col. ff. de leg. 2. Fal-
 lit 7. in † executore constituta & creato per 66
 episcopum vel praesidem, qui appellatur dati-
 uus, vt l. nulli. C. de epi. & cle. l. 4. ff. de alim.
 & ciba. legat. quia poterit à dictis iudicibus
 cogi ex officio suo loco deficientis actionis : vt
 l. planè. & ibi probat. ff. de leg. 1. Sed in casi-
 bus praecedentibus poterit etiam cogi actione
 ex testamèto, sicut diximus cogi delegatum su-
 scipere delegationem. † Fallit octauò quando 67
 constitutus executor in testamento fuit praesens
 & tacuit : quia videtur consensisse, quoniam
 vbi agitur de honore vel còmodo, praesens &
 tacens videtur consentire, vt l. qui patitur. ff.
 manda. Sed acceptare talem executionem &
 commissariam, est salutare animæ acceptan-
 tis, & refutare, est peccatum : vt not. gloss.
 singularis in c. sicut 11. qd. 1. nam hoc est de iu-
 re naturali, & hoc probat text. in §. si verò
 expressim. in authen. de hered. & fal. Item,
 quia vbi agitur de honorabili bono, quale hoc
 esse censetur, quis tacendo dicitur consentire,
 vt not. Innocen. in c. in genesi. de elect. & al-

D

leg. d.

leg. d. l. qui patitur. & ita tenuit domi. Andr.
 Barba. in d. c. Ioan. de Testa. Ioan. Andr. &
 quasi omnes doct. in d. c. Ioan tenent contra-
 rium, quod hoc non videtur consentire per l.
 filiusfam. §. inui. ff. de procu. & l. si de meis.
 §. recepisse. ff. de arbit. & idem tenet Pau. &
 Cardi. in cle. 1. de testament. & Ioan. Andr.
 in addit. Specu. de arbit. §. sequitur. versi.
 sed nunquid per d. §. iniur. & Lud. Roma. in l.
 que dotis. ff. soluto matri. sed Barto. dicit, quod
 ibi loquitur de procurat. cuius officium vile
 est. secus forsan in hoc, cuius officium videtur
 esse nobile, quod sanè non placet: quia cum sit
 nudi facti, & competat mulieribus, pueris,
 excommunicatis, & bannitis, vt dixi. q. 3. in
 multis articulis, non percipio in quo consistat
 ista nobilitas: & ideo non recederem à com-
 muni opinione. Et allegata per ipsum pu-
 to intelligi, quando non sunt
 onerosa.

SECVN.

DE EXECVT VLTII. VOLVN.
*SECUNDA TRACTA-
TVS PARTICVLA.*

SVMMARIVM.

1. Executoris testamentarij, & commissarij officium & num. 36. Item, qualis ille debeat esse quoue consilio adsumatur.
2. Executor testamenti, ignominiae nota carere debet alioquin remouendus. num. 5.
4. Iuris ordo, in paruis rebus non attenditur.
7. Executor testamenti, in soluendo aere alieno contracto à defuncto, rationem personae habere debet, & ita in quolibet debito, quod sibi incumbit. & num. 8.
9. Executor testamenti, facultatum modum spectare debet, in legatis, fideicommissis, & debitis soluendis.
10. Dispositio fieri nequit super non ente.
11. Hereditatis pondus, vnde expendatur.
12. Executor testamenti, appositor est locuples, quam pauper. Et quid ita. vtcunq; tamen: sui rationem habere debet.
13. Culpa in re propria tolerabilis, in aliena damnatur.
14. Pietatis & misericordiae commendatio.
15. Theologiae cum Philosophia morali, & arte oratoria consensus.
16. Passio non fit assuetis: sed ei per exercitium fit incrementum.
17. Executoris cautio.
18. Executoris excusationes ab onere & munere subeundae executionis.
19. Executionis testamenti munus, excusationibus repudiare: honestius, quam dolo vel culpa rejci.
20. Executor non est vltro citroq; ascissendus. Et quid ita.

21. Executoris munus quò referendum.
22. Iudex delegatus rescripti formam debet in-
tueri: necvltra progredi.
23. Executor, cui nulla ratio executionis præscri-
pta est à testatore, legibus niti debet.
24. Philosophia moralis ad theologiam declina-
uit.
25. Executor cui nihil præscriptum à testatore,
moribus & consuetudine niti debet: quorù ma-
gna est vis authoritasq;. Et quid si illa deficiat.
26. Executoris testamentarij munus, præscriptaq;
disciplina.

Secunda nunc operis nostri Particula se-
quitur de commissario & executore iam
constituto & creato, quemadmodum in opere
se debeat exercere. in qua quidem Particula
nos quatuor capita considerabimus.

Primum, quid agere in genere quenq; ipso-
rum oporteat.

Secundùm quid faciet testamentarius.

Tertiùm, quid aget episcopus, siue legitimus

Quartùm verò, quid datiuum agere con-
gruat.

Quæro igitur primò, quid quilibet exe-
cutor, vel commissarius agere debet. † Existi-
mo eum oportere primò prudentem, & postea
sapientem fore: quia ad perficiendam vlti-
mam voluntatem, adsumitur, & ad satisfa-
ciendum

ciendum illi, qui eius fidem, bonitatem, soler-
 tiamq; probauit: creditor enim eius ille vide-
 tur existere; iuxta iurisconsulti sententiam in
 l. 1. ff. si cer. pet. & ad euitandum non solum
 æris ignominiaq; periculum, verum etiam ani-
 mæ detrimentum, Quando quidem qui non ex-
 equitur, vt decet, vltimæ voluntatis sibi à te-
 statore lege vel iudice normam impositam, is
 primum reddendæ rationi obnoxius extat: vt
 argu. l. 2. ff. de neg. gest. l. 1. in prin. ff. de tuto.
 & cura. datis ab his s. œconomos. in authen.
 de sanctiss. episcopis. col. 9. clem. quia contin-
 git. de relig. do. † Verum etiam ignominia no-
 tatus, quod dolo aut culpa rem gessit. instit. de
 susse. tut. s. suspectus autem. & l. impuberib.
 s. si fraus. ff. eod. tit. nonnunquam animæ de-
 trimentum incurrit: Matth. 24. & 25. in fi.
 & idcirco ante omnia imitetur episcopum, qui
 à lege commissarius & executor est constitu-
 tus. eum enim oportet prudentem esse non so-
 lum diuinarum rerum, verum etiam secula-
 rium, vt in c. qui eccle. & c. si quis pontifex
 36. dist. quod docuit Apostolus ad Timoth. 1. 3.
 c. & in Exod. 14. legimus quod pontifex ra-
 D 3 tionale

tionale ferebat in pectore, quod Gratianus 36. dist. 8. ecce. 14. authen. cum firmavit, sunt igitur omnes hi prudentes, sicut serpentes, ut inquit dominus Matth. 10. eorumque prudentia in his precipue consideretur.

- 3 † Primò qualitatem & quantitatem rei legatæ inspiciat, quæ suæ fidei ac dispositioni commissa est. Nam si res parua, vilis, ac modica est, haud contractandum seu dubitandum est: ut l. si debitori. ff. de iudi. c. & si quaestiones. de simonia. † Item, quia in paruis rebus non proceditur ordine iudiciario, sed leuato, ut aiunt velo & omni scrupulositate sedata: ut in l. de submersis. C. de naufragijs & submersis. libro 11. & authen. nisi breuiores. C. de senten. ex breuiculo recitandis. Neque præterea dedecus ex his vel infamia sequi solet. l. si oleum. ff. de dolo. bene facit de consecra. dist. 1. c. reuera. & ff. de in integ. resti. l. scio. Quinimo si
- 5 quis scripulus oriretur vel macula videretur, is iure amoueri, & sordes affirmante commissario, dilui facere potest? ut not. per Pe. in l. si quis pro redemptione. C. de don. & l. orphanotrophos. C. de episcop. & cler. per Sali. in l. nulli.

nulli. C. de episcop. & cler. per Spec. in titu.
 de instrum. edi. §. nunc verò aliqua. versi. vo-
 candum & per Ioan. And. & Dominicum.
 c. fin. §. 1. de testam. lib. 6. Si verò res magna
 ratione summa: vel quantitatis, quæ ordina-
 rium exquirat examen: vt in authen. offeran-
 tur. C. de litis contest. & c. 1. & 2. de litis
 cōtest. vel ardua ratione status vel dignitatis,
 seu principatus: quæ maiores iudices exigit:
 vt. C. vbi causa status. & in titu. si de feudo
 marchia, ducatus, vel comitatus. col. 10. vel
 implicita litibus aut varijs negotiationibus, de
 quibus in tit. ff. & C. de legitiosis. & in auth.
 sed cum testator. C. ad l. fal. & c. 1. de iure
 patro. lib. 6. contemplari debet, quod se oportet
 in foro contentionibusq; versari: tamen
 contra scriptos hæredes vt eos cogant: tamen
 contra debitores, vt eos exigant: se quoq; co-
 ram iudicibus à legatarijs & fideicommissa-
 rijs dextra leuaq; pulsandos: sibiq; vtendum
 opera, patrocinijs, consilijsq; aduocatorum,
 procuratorum, sollicitatorum: aliarumq; per-
 sonarum, de quibus in titulis de postulando, de
 suffra. & l. si verò non remu. & l. si nō remu-

nerandi. ff. man. l. falla. C. eod. l. fi. ff. de testi.
 & l. 1. §. aduocatos. ff. de var. & extraord.
 cog. quod fieri non solet sine magno labore, cu-
 ra, vigilijs & expensis: quæ de ipsis heredita-
 tibus quoniam non educuntur, impendendum
 7 est sepe de suo, quod non facile retrahitur. † Cō-
 siderare debent qualitatem personarum: qui-
 bus exequi debent. Nam aliter soluitur & sa-
 tisfit pauperi ac inopi, qui pauco cōtentus præ-
 senti, integram non audet tangere portionem:
 & nisi prator occurrat, decipi consuevit: vt
 l. cum hi. ff. de transac. & l. de alimen. C. eod.
 tit. Aliter verò soluitur diuiti ac opulento:
 cui detracto etiã birreto, vix loqui possumus,
 neq; satisfit, etiam si debitum mittatur ad do-
 mum, sed pendere oportet debitum etiam cu-
 mulatiore mensura cum omnibus vsuris & ac-
 cessionibus: si quando post morulam solutum
 est: vt l. mora. & l. videamus. ff. de vsu.
 8 † Aliter quoq; ecclesijs, hospitalibus, pupillis
 collegijsue, pijs miserabilibusq; personis: qua-
 lasa iuuantur sapissimè quiq; circumscribi
 non debent: vt in titu. ff. & C. ac extrã de
 in integ. restit. & de minoribus, quibus sine
 tutori-

tutoribus & curatoribus, ac iudicis decreto, soluendum non est: vt satisfaciens plenissimam possit consequi liberationem: vt instit. quib. alie. licet. §. fin. & l. sancimus. C. de admi. tutor. Aliter quoq; legatum præstari extraneis debet: quoniam testator hoc voluit: & aliter filijs, parentibus, patronis, vxoribus, maritis, reliquisq; coniunctis: quibus etiã ultra voluntatẽ equitas etiã ac pietas debitũ facit, quod dicimus naturale. † Cõmissarius attendit etiã locuples an sit hæreditas optimeq; soluẽdo: an verò exilis & tenuis, quoniam si amplæ sunt facultates, legatũ parũ ac mediocre deduci facile atq; persolui potest, quoniã dici solet, quod in maiori summa minor inest l. 1. §. si quis ita. ff. de verbo oblig. l. diem proferre. §. itẽ queritur. ff. de arbit. Et in toto inest pars, & in corpore ius realis seruitutis vel vsusfructus videtur inesse. l. quæ de tota. ff. de rei vendi. l. si quis cum totum. ff. de except. rei iudi. l. vsusfruct. est pars. ff. de vsufu. benefacit. l. si quis locuples. ff. de manu. testa. modo res clara & liquida neq; creditorum nexibus obstructa sit: vt in titu. de pigno. & hypothecis. rei enim

D S tantum

tantum abesse videtur, quantum extitit ob-
 ligata. ff. de neg. gest. l. si quis mand. & ibi
 glos. alleg. concor. Si verò hereditas inops atq;
 (vt ita dixerimus) ieiuna, non facile quod
 præstandum est, potest ad inueniri. † quoniam
 super non ente, non potest fieri dispositio: vt
 not. in c. ad audientiam de eccle. adifi. per Car-
 di. in repe. c. literas. de restit. spon. Bart. in l.
 Gallus. s. ille casus. ff. de libe. & posthum. l.
 pen. ff. de leg. primo. Et ideo non est curandum
 de nomine, nisi habeatur effectus: vt not. in
 authen. de priui. do. hæreti. mulie. non præstan.
 gloss. in verbo: imposuit. col. 8. benefacit. l.
 omnes. s. Lucius. ff. quæ in frau. credi. & l. in
 frau. ff. qui & à quibus. & instit. eod. tit. s. si
 quis in fraudem. vnde iuxta Salustij sententi-
 am, frequenter culpa negotij, ad dispensatorem
 reijcitur, qui vel maximo cū labore res ad ef-
 fectum perducit: aut dolo & culpa in rebus
 versaturus ab omnibus æstimatur, quæ opinio
 non parum attenditur: vt not. gloss. in l. con-
 sensu. C. de repu. & l. in edibus. s. fin. ff. de do-
 na. Magnitudo † verò & minoritas ipsius cõ-
 missariæ vel hereditatis aut patrimonij ex
 quali-

DE EXECVT. VLT. VOLVN.

qualitate rerum & personarum consideranda est: iuxta ea, quæ dicit text. in l. sed & si susceperit. in prin. ff. de iudicijs. & not. docto. in l. admonendi. ff. de iureiurando.

Executor suam † debet considerare 12
 personam. nam aptior ad aliena negotia gerenda, qui diues est, sibiq; sufficit, quam is, qui pauper victum sibi opera quærit quotidiana: quoniam qui non habet, dare non potest, vt l. traditio. ff. de acquir. rerũ do. 1. q. 7. Daibertum. Aut si quid dare is potest, à seipso, vt vult charitas ordinata, debet incipere: vt l. 1. C. de serui. & aqua. dummodo alteri non noceat: vt l. 1. §. idem aiunt. ff. de aqua plu. arcen. Item, scire debet, an solers, an verò negligens sit: † quia culpa, quæ in re propria toleratur, 13
 in re aliena damnatur. l. si constante. §. si maritus. ff. solut. matrim. & ibi notat. Item, an pluribus liberis, administrationibusue implicitus ac obnoxius sit: quia pluribus intentus, minor est ad singula sensus: vt l. quisquis. C. de postu. l. fin. C. de assesso. c. cum non ignores. de præbendis. c. quia nonnulli. de cleri. non residen. An verò vacuus, idoneus
 & aptus

& aptus sit, qui cum hoc particeps sit civilis
 societatis, ipse tenetur, quod sibi superest, alijs
 erogare: sicut etiam vellet proximum suum
 sibi constituto in necessitate sibi subuenire, hac
 enim diuina lex est, quæ scripta est Matt. 7. c.
 & in decre. 1. distinct. c. 1. Vnde Ambro. in
 lib. de offi. inquit, non satis est bene velle, sed
 etiam bene facere. Nec satis est iterum bene
 facere: nisi id ex bono fonte, hoc est ex bona
 voluntate proficiscatur. Vnde idem subdit: pa-
 sce fame morientem. quisquis enim pascendo
 hominem, seruare poteris, si non paueris, occidi-
 sti: vt in decret. 86. distinct. non satis. & c.
 4 pasce. † caret enim splendore virtutis, quam
 clementiam appellamus, qui potens bene face-
 re, viscera misericordiae non aperit: vt ibidem
 inquit Hiero. tantoq; magis, si parentibus, &
 alijs sanguine coniunctis, si facultatem subue-
 niendi naetus, non adiuuat, sed derelinquit, vt
 ibidem legitur, & l. veluti. ff. de iustitia &
 iure. Cogitetq; sibi legum aut canonum docto.
 5 siue philosophiae moralis † aut oratoriae artis, à
 quibus non theologica distat sapientia, id do-
 num sibi diuinitus esse concessum, non vt illud

DE EXECVT. VLT. VOLVN'

recondat in terra. non vt ponat sub modio: sed
 vt ponat super candelabro, vt iuuet alios, qui-
 tūmue valet, vt proffit. Idemq; dicendum, si
 exercitatus ac practicus alias commissarias
 tractauerit, executusue fuerit laudabiliter.
 † Vnde solet dici, quod ab assuetis nō fit passio. 15
 Sed potius id artificium per exercituum susci-
 pit incrementum, vt l. leg. fernis. §. ornatrici-
 bus. ff. de leg. 3. Quod si prorsus ignarus existit,
 aut rudis, & inexpertus, non suis viribus confi-
 dat: nec temerē in altum vela deducat, sed
 consulat peritiores: vt l. nec supina. & l. re-
 gula. §. sed iure. ff. de iur. & fac. igno. l. 1. 2.
 & 3. C. eod. titu. l. iuris ignorantia. C. qui ad-
 mitti ad bon. pos. possunt.

Cogitare debet ipse commissarius,
 † executōrue designatus, an solus vnicusue sit 17
 deputatus, an verò cum alijs socijs, collegis
 participibusue. Quoniam si solus, liberior eius
 erit voluntas, neq; habebit alterius expectare
 consilium, quoniam segnius expediunt commif-
 sa negotia plures, & etiam quia multitudo
 principantium, est mala: vt 12. Metaphysicæ.
 & l. fin. in fin. ff. de rerum diui. Si verò plures
 sint con-

sint constituti aut collegium, vel vniuersitas conferendi, consultandue, maior habebitur commoditas. vnde quoniam dicitur, ve soli, quia si ceciderit non habebit subleuantem, vt 81. dist. c. in omnibus. & ibi est gl. bona, & de pœnit. dist. 2. quando. Quanquam communio soleat discordias & plura in commoda parturire, vt l. cùm pater. §. filiys matrem. ff. de leg. 2. l. ne in plures. ff. de exercitoria. & in proœmio. ff. §. & ante quidem.

- 18 † Si nominatus & designatus executor se inopem, vel rudem, ac inexpertum, vixq; sibi suisq; sufficientem: negotium verò suæ fidei curæq; commissum arduum, magnū, difficileq; fore cognoscit, & se solum, vel cū collegis oneri adiuncto imparem, melius, tutius, salubriusq; est, vt hoc minimè acceptet officium. Quinimò expressè refutet atq; repudiet, neq; legatū mūnū sue suscipiat, agatq; quò tacitè illud suscepisse videatur. Quinimò, si grauius † in iudicio vel ext. cogatur, vel vrgeatur, cōpareat & excusationes proponat, sicut creati tut. vel cur. facere cōsueuerunt: vt in tit. ff. & C. de excu. tut. vel curatorum modò illæ sibi competāt excusatio-

nes vel aliqua ipsarum. sic enim illi melius eueniet, quam si ob dolum vel ob culpam tanquam suspectus amoueretur, aut post gestum negotium obnoxius rationibus reddendis in proprijs facultatibus laceraretur.

† Si executor viderit nullam sibi excusa- 20
tionem posse competere, & charitatis ac equitatis vinculo se adstringi ad officiũ hoc onusq; suscipiendum, non debet vlllo metu frangi, neq; perterreri, sed magno & elato animo lætaq; fronte id suscipere atq; complecti. Quoniam libens spontanea q; susceptio, gratior Deo & hominibus esse indicatur, sic q; ipse legi, sic defuncti iudicio, sic legatarijs & fideicomis- sarijs æquè satisfaciet. Et præmium à testatore relictum iuste suscipiet, & à Deo maximo & optimo securus expectet modo tria sequentia præcepta suscipiat.

† Et executor ipse voluntatem defuncti 21
speculetur, & sequatur seruet ac impleat, quo ad se fieri potest: tota enim authoritas sibi ex illa sumenda est. Hic tota vis finisq; consistit.

† Sicut enim procurator mandati fines tueri 22
atq; seruare compellitur, si argui damnariq;

non

non vult: vt l. diligenter. ff. mand. & instit. eo. tit. §. 1. sicut delegatus iudex rescripti formam iubetur intueri: vt c. cum dilecta. de rescript. l. iudicium soluitur. ff. de iudicijs. sicut etiam, qui ex compromisso vim, auctoritatem, libertatemq; solet suscipere. l. non distinguemus. §. de offi. ff. de arbit. l. ne in arbit. & l. cum antea. C. eod. Sic etiam ipse commissarius seu executor omnia ex voto ac voluntate testatoris debet implere: modò illa voluntas non sit probrosa, inhonestàue legibus inimica: vt l. conditionibus. la. 1. & 2. & l. seq. & l. quidam in suo. ff. de condi. instit. & l. si cum dies. §. compromisso. ff. de arbitris.

- 23 Qui executor est factus, si per testatorē vel iudicem sibi nullus modus neq; mensura prefixa est, tunc id exequatur, vt faciat quod sibi per leges licet, aut canones: nam sicut nulla res humana est, quæ non casareis legib. sit diffinita: vt in toto titu. ff. & C. de legib. ita nullæ, quæ non eccle. consti. decidi possint:
- 24 vt c. super spec. de priui. & idem puto de Theologia, ad quam moralis Philosophia tota se declinavit. Quoniam illa est legum parens & alumnus

Et alumna. Et idem sentio, si quis præclarus fuerit orator, qui omni doctrinarum genere ac præsertim cumulatus esse debet: vt Quintilianus Et Cicero meminerunt. Igitur executor in his per se, quantum potest inspiciat. Quod si per se, id nequit absoluere, peritiores consulat Et sapientum incumbat responsis. neq; aliter ad dextram sinistræmue declinet, aut grauando heredes vel legatarios, aut nimium molliendo, sed stateram gestet in manibus: Et ius suum unicuiq; distribuat.

† Et nouissimum erit consilium commissario 25
Et executori, quem præstantissimum esse nos volumus, vt omnibus præscriptis modum, venustatem, formamq; adhibeat, quibus cum maturitate ac decore queant procedere, ne hac quam cupiuit laude fraudetur, obseruet enim in primis quid in re ipsa à se vel ab alijs solitum Et obseruatum est. habet enim maximam in rebus vim mos Et consuetudo vt in. d. c. mos. Et. c. consuetudo. l. de quibus. Et. l. inueterata. ff. de legibus. l. more maiorum. ff. de iurisd. om. iudi. C. que fit longa consuetudo. l. 1. Et 2. Et. c. si. de consuetudine. Quòd si nihil vsitatum

E inue-

inuenerit adhibeat rationem loci, & temporis personarum ac rerum: nec seueritatem rigoris, neq; mollitiem æquitatis: sed quod intercurrit, admittat. & quod honestū pulchrūmue sit, licere consideret: iuxta ea, quæ not. in. l. & silegibus. C. si contra ius vel utilitatem publ. prætor. §. 1. ff. de ope. no. nun. l. 3. §. in bello. ff. de re mili. 41. distinct. c. 1. de statu regul. eaque. & c. cum quis. de senten. excommuni. libr. 6. Et hoc genere libasse sufficiet.

26 † Quæro modò secundo, quid agere debet testamentarius executor? Ego in hac re, vt clarior res fiat, primò responsum breue compendiosumq; præstabo. Deinde singulas partes recedendo incidentes tollam dubitationes: ita quòd omnibus supputatis res lucidissima remanebit. Debet enim executor testamētarius, velut belli optimus Imperator, postquam se ducem nouerit designatū, scuto & thorace se præmunire, signiferos & bellatores colligere, hostes inuadere, pugnandi copiam illis præbere, manus conferere, consequi q; victoriam: eamq; veluti prædam diripere, partiri, triumphoq; perportiri. Debet enim primum officij sui munus aut
spont

DE EXECVT. VLT. VOLVN.

sponte vel ex mandato suscipere. De hinc debet cautiones offerre, quo securius agere ac conueniri possit. Et debet inuentario singula conscribi facere, ne veluti prædo velit aufugere. Postea colligas seu commissarios, si qui sunt, euocare: cum illisq; de re gerenda deliberatè consulere. Quintò sequatur, hæredum legatariorum, fidei commissariorum, & debitorum hæreditariorum oppugnatio. Sextò, erit eorundem ac sui iusta defensio. Septimò, hæredes ac legatarios in possessionem ex ordine inducet. Octauò, defuncti bona vendet ac commutabit. Nonò, distribuet. Et decimo villicationis suæ laudabitè debet reddere rationem.

S Y M M A R I V M.

1. Executor testamento decretus, an sponte officium subire debeat, aut possit.
2. Iudicis authoritas maxime conuenit in executionis munere subeundo.
3. Executor cautionem præstare & offerre vltro debet, nulla vi coactus.
4. Cautionum species.
5. Executor cautionem præstare debet legitime, non vitiose.
6. Executor testamentarius quatuor cautiones præstare debet quæ patent. ibi. & nu. 7. 8 & 9.
- 10 Tutor & curator an teneantur de iudicatò soluendo: rem item ratam dominum habiturum.

12. Tutor & executor testamētarij, an teneantur satisfacere, disting. nu. 12.
13. Executor testamentarius quatuor casibus tenetur satisfacere.
14. Executor vel commissarius, an teneatur inuentarium facere.
15. Notarij adhibēdi sunt in cōfectione inuētarij.
16. Executor inuentariū facere debet corā Iudice.
17. Executor debet curare de scribi in inuentario, res corporales inuentas, per signa & confinia.
18. Inuentarium conficiendum ab executore, debet continere nomina debitorum, & summas ipsorum instrumentorum. Item, bonorum ipsorum aestimationem nu. 19.
20. Executor quid protestari debeat in cōfectione inuentarij.
21. Inuentarij conficiendi onere, qui subleuentur, Et qualis vndeue petēda excusatio. & nu. 22. 23.
24. Iudex quando possit remittere cōfectionem inuentarij, p. o. vtilitate pupilli.
25. Inuentarij cōfectionem potest remittere loci consuetudo.
26. Executor an debeat suos collegas & executores consulere.
27. Executorum quilibet an possit per se agere & distribuere, non consulto collega.
28. Executorum plurium vnus, quando, & quoc casibus agere & exequi possit non consultis collegis & socijs. ibid. & nu. 29. 30. 31. 32. 33. & 36.
34. Executorum defunctorum loco an alij subrogari possint aut debeant.
35. Facta multa tenent, quæ prohibentur fieri.

*¶ S. Repetitis. † Igitur singulis supradictis, re-
gredior ad primum, & quæro vtrum qui exe-
cutor*

cutor est deputatus in testamento, sponte debe-
 at officium adsumere? in quo quidem casu aut
 ipse quidem officium sponte non accipit, sed iu-
 bente prætore vel alio iudice competente: &
 tunc curare debet, vt de pronuncia seu decreto
 ac iussu iudicis constet: quoniam id suæ potesta-
 tis est fundamentum: arg. §. si filius. ibi allatis
 imperialibus codicillis. instit. quibus modis ius
 pat. potesta. soluitur. & in tit. C. de filijs ante
 dota. instrumen. nat. col. 3. † Sin vero dubius 2
 est, adhuc existimo vt cum iudicis authoritate
 suscipiat melius fore: quin tutius est: arg. c. iu-
 uenis. de sponsa. l. adoptiuus. §. seruiles. ff. de ri-
 tu nupt. Quod si nullo imperio cogere ad com-
 missariam vocatus extiterit, & possit rebus
 ipsis se ingerere: Urbanus tamen erit si faciat
 hoc iudicis authoritate. arg. l. credi. C. de pi-
 gnori. & l. 2. cum gloss. verò repellere. C. de
 iu. emphy. Quod si nullo imperio cogi velit, erit
 tamen æquum & decens, si sub præsentia pu-
 blicarum & honestarum personarum ad gu-
 bernationem accesserit.

Proximè, commissarius † executorq; noster 3
 cautiones, de quibus fuerit requisitus, animo

E 3 non

non aduersante præstabit. quinimo spontaneum se offeret: quoniam satisfactio securos facit: qui expectant, & eum qui præstat accuratorem facit: nisi forte quis locuples arbitratur sibi quodammodo ignominiosum fore, alteri se obnoxium facere, aut quis graue ac molestum ducit alienam opem expectare: quibus erit quandoq; iuris remedio succurrendum. vnde doctorum nostrorum sententias adducemus. Cautionum † enim multæ sunt species. Quædam enim fit cum pignoribus vel fideiusoribus: & hæc appellari solet idonea: vt. l. sancimus. C. de verbo. & rerum signifi. plus tamen cautionis in re est, quàm in persona. insti. de oblig. quæ ex deli. na. §. furti. & ff. de reg. iur. l. plus cau. Quædã verò simplex nudaq; dicitur, & hæc illa est quæ verbo simplicique promissione concipitur; vt ibi. & l. cautio. C. de procura. Quædam verò est cautio iuratoria, de qua loquitur auth. generaliter. C. de episco. & clerici. l. 2. §. si dubitatur. ff. de iudicijs. c. prout glo. 2. de dolo & contu.

De his in. l. habere. §. cautum. ff. de ver. sign. & in. c. literas. de rest. spo. & c. proc. de don. inter

inter vir. & vxo. c. ex parte. de ver. sing. & de cōuer. cōm. c. ex pu. per Io. An. in addi. Spe. sub rub. de pign. per Bar. in l. diuortio. §. interdū. ff. solū. matr. & l. quicumq̄. C. de omni agro deserto. li. 11. † huiusmodi cautiones non debent præstari vitiose: quia quoties vitiose cautū est, pro nō cauto habēdū est l. quoties. ff. qui satisd. cog. Item, non debent præstari. vbi opus non est. ff. de procura. l. non cogendum. §. fin. glos. vlt. & l. hac stip. §. 1. ff. vt leg. nomine caueat. † Quatuor igitur cauere commissarium siue & executorē pleriq̄ doctores volunt. Prima quidem dicitur cautio, rem ratā haberi, per legatarios & fideicommissarios pro quibus aget perpetue in iudicio. Et rursus ob eam causam posset à pluribus conueniri: vt. ff. de leg. l. si à pluribus. 1. responso. & l. & si ad speciem. ff. rem pub. sal. fore. Secunda † verò cautio est, 7 rem saluam fore: quæ ad eius manus peruenerit, quoniam si legatarij mortui fuerint ante conditionis euentum, vel legata fuerint caduca. vel pro non scripta, vel aliter effectum habere non possent, quod ipsa heredibus alijsue, ad quos ea res pertinebit, reddet restituet q̄. l. 3.

§. si. ff. de ali. & cib. leg. l. penult. in fi. ff. si cui
 plus quam per. l. falc. l. si tibi legatum. ff. de leg.
 3. l. si. Titio. in princip. ff. de leg. 1. & l. quidam
 8 §. 1. eo. ti. Tertia terit cautio, quod executor ha
 redem, eumue, à quo legatum vel fideicommis-
 sum præstandum suscipiet indemnem seruabit
 ab omnibus qui ab eis id petere aut consequi
 possent, arg. d. l. si à pluribus .i. responso. ff. de
 9 leg. 1. † Quarta & vl. cautio erit, quod executor
 seu commissarius repromittat hæredibus alijs-
 ue, quorū intererit, de defuncti voluntate cō-
 plenda: ar. l. si tibi legatum. ff. de leg. 3. l. cum
 quidam. §. 2. & l. si à pluribus ff. de leg. 1. l.
 Titio. in prin. & l. quibus diebus. in. fi. ff. de
 condi. & demō. l. insulam. §. si. ff. de locato &
 conducto. & in auth. de hæred. & fal. §. si quis
 autem. pro quibus facit. insti. de satisd. tut. in
 10 princ. & C. de fideius. tuto. per totum. † Sed
 hæc sententia oppugnari maximè cōsuevit: quo-
 niam in. l. nulli C. de episco. & cleri. ponitur
 norma: quæ per tales executores est obseruan-
 da nihilq; ibi de his cautionibus agitur, meritò
 nec nos tanquam sapientiores leges debemus
 inducere. Secundo quia officium suum nemini
 debet

debet esse damnosum. l. si quis ex signatoribus. ff. quemadmodum test. aper. sed si cauere tene-
 tur hoc esset eiusmodi: ergo rectius est, quod ipse
 non caueat. Tertio, quia huiusmodi personæ
 tutoribus & curatoribus comparantur, vt su-
 præ sepius est conclusum. Sed tutor & cura-
 tor non satisfiant de iudicato soluendo: nec rem
 ratam dominum habiturum: vt. l. tutores de-
 bita. & l. si. S. defensionem. C. de administra-
 tione tuto. & l. i. S. nec cogendi. ff. eo tit. &
 no. in. l. actor. ff. rem ratam haberi. ergo nec
 isti executores cauere debeant. † Quarto, quia II
 sicut tutor testamentarius non satisfiat, quod
 eius fides à testatore probata est: vt insti. de
 satisfda. tuto. in princip. & S. i. ita nec execu-
 tor, cuius electio videtur sufficere loco appro-
 bationis, vt l. de creationibus. C. de episco. audi.
 Quinto, quia videtur casus quod fideiubere nõ
 debeat, nisi testator iusserit. l. diuus. ff. si cui
 plus quam per. l. fal. l. liberto. S. largius. ff. de
 annu. lega. l. Firmio. S. i. ff. quando dies lega.
 ce. Sexto, induci potest. l. pecunie. ff. de alimē.
 & cib. leg. l. orphanotrophos. in princ. C. de
 episco. & cler. & in auth. de eccle. tit. S. fin.

Et huic opi. ausus est accedere Vber. de Bobio,
 & archi. in c. fi. §. 1. de testa. lib. 6. † Bar. vero
 12 in l. diuus ff. si cui plus quam per legem falcid.
 & Salyc. in l. nulli. C. de episc. & cleri. per
 distinctionem concordant opi. Aut est execu-
 tor vel commissarius datus à lege vel statuto:
 qualis est episcopus vel procuratores s. Marci,
 alijsue similes: & hic non satisfacit: quia eius fi-
 des per legem approbata est: vt l. nulli. & l. cū
 clericis. C. de episco. & cleri. aut est executor
 datus à iudice. Et talis regulariter debet satis-
 dare: vel l. 3. §. debeat ff. de alimen. & ciba.
 leg. nisi forte sit ex inquisitione datus, vt instit
 de satisfac. tut. in princ. vel nisi possideat im-
 mobilia, vel multa mobilia: vt l. sciendum ff.
 qui satisfac. cog. cum ibi uo. Aut est testamen-
 tarius, & is similiter in dubio non satisfacit,
 quasi eius fides à testatore sit comprobata: per
 tex. insti. in princ. de satisfac. tuto. & cu. † Fal-
 13 lit primò, vbi factus est non soluendo, & pau-
 per siue testatore viuente, seu mortuo: vt est
 tex. singu. cum gl. in l. liberto. §. largius ff. de
 annu. lega. Fallit secundò in executore non
 mero: quia satisfacit de soluendo, adueniente die
 vel

DE EXECVT. VLT. VOLVN.

vel conditione: vt l. cum quidam. §. si scriptus
 ff. de leg. 1. Fallit tertio, quatum ad cautionem
 primam de reddenda pro re caduca vel pro
 non scripta: quia illa est prestanda: vt dicta
 l. si a pluribus ff. de leg. 1. Quod intelligit Bar-
 to. nudam promissionem vel cum iuramento:
 non autem cum satisfactione: vt l. pecunie 2.
 responso ff. de ali. & cib. leg. Fallit quarto, in
 cautione de implenda voluntate, vel conser-
 uando indemnes: quoniam legatarius eam cum
 satisfactione prestabit: vt l. si tibi ff. de leg. 3.
 & l. quibus diebus. §. fin. ff. de conditio. & de-
 monstra. Sed si est minister non nudus, saltem
 simpliciter cauebit per. d. l. si a pluribus. de leg
 1. & l. Firmio, §. 1. ff. quando di. leg. cedat.
 Deinde is, qui executor, vel commissarius ¹⁴
 est, debet inuentarium seu repertorium con-
 ficere, sicut heres facere consuevit: de
 quo in. l. fi. C. de iure de lib. Et similiter
 tutor, de quo in. l. fin. C. arbi. tute, & l.
 tutor. qui repertoriu. & l. chirographis. ff.
 de admi. tuto. & sicut curator datus bonis: ve
 tenet glo. & Bar. in. l. 1. ff. de cura. bonis dato
 l. 1. in fi. ff. de ventre inpos. mit. per Alberi. inl.
 de cre-

de creationibus. C. de episcop. audi. Sicut etiã
 œconomus, de rebus eccle. mortuo episcopo: vt.
 12. q. 5. sicubi. & no. Ioan. An. in c. vt præteri-
 ta. de electione. lib. 6. Et sicut facit episcopus,
 qui est executor legitimus: vt. l. nulli. C. de e-
 pis. & cle. l. si quis pro redemptione. §. 1. C. de
 dona. l. si quis. C. de ben. pro scri. & 12. q. 2.
 charitatem. & 28. dist. de siracusan. Et sicut
 debent facere multi alij. de quibus inspec. de
 instru. edi. §. fi. & ibi per Io. An. & §. d. ver.
 15 præla. & ver. sunt etiam. † In ipso autem
 conficiendo. 6. præcipua documenta sunt attē-
 denda. Primum quidem quod in eo conscriben-
 do publicè adibeantur personæ: quod de notarijs
 intelligitur, vt. l. tuto. C. de admi. tuto. quan-
 quam vnus tantum sufficiat: vt ibi dicit glo.
 16 quam consuetudo admittit & approbat. † Se-
 cundò requiritur, quod fiat coràm iudice: ar. l.
 chirographis. ff. de admi. tuto. Quod quidem
 verum est, vt fiat fides per ipsum contra de-
 bitores: aliter, quantum ad faciendum fidem
 contra ipsum debitorem, sufficiet ipsum inuen-
 tarium etiã sine iudice: vt. d. l. chirographis.
 17 & l. fi. C. arb. tutela. † Tertio exigitur, quod in
 dicto

DE EXECVT VLT. VOLVN.

dicto inuentario describi faciat res corporales
inuentas per signa & confinia, sicut ponuntur
& exprimuntur in rei vendicatione: vt. l. si
in rem. ff. de rei vend. asserendo se inuenisse, se-
cundum Bart. in. l. tutor. qui repertorium. ff. de
admi. tuto. qui reprobatur practica spec. in ti.
de instru. edit. §. si. qui ponit, quod debet asse-
re rem fuisse in bonis, vel quod credit esse talis
quia dominium proprie loquendo, non subijcitur
inventioni. quinimo res potest dici esse in bonis,
quæ non sit reperta: sed pro qua tantum habe-
atur actio: vt. l. rem in bonis. ff. de acquiren.
rerum do. † Quartò debent poni nomina debito- 18
rum, & summas ipsorum instrumentorum, qui-
bus valeant conueniri, sed tamen tale inuenta-
rium non faciet fidem contra debitores nisi
citatis ipsis: quorum interest clarè: vt. l. aut
qui aliter ff. quod vi aut clam, & ipsa instru-
menta debent esse scripta extensè, vt. d. l. tuto-
res. C. de admi. tuto. Quintò oportet ponere
bonorum ipsorum estimationem, vt si contin- 19
geret amissio, melius sciretur, quid, quantumue
resitui oporteret, vt. l. si. C. de magistra. con-
ueniendis, & ita dicit se vidisse seruari, licet
Bononiæ

20 Bononia non obseruetur. Sextò debet † adponi
 protestatio, quod si qua sunt adposita, quæ non
 deberent adponi, vult, quod non habeantur pro
 adpositis, & è contrario: si qua sunt non ad-
 posita, quod adponentur: vt no. in d. l. tutor, qui
 repertorium, & d. l. tuto. C. de admi. tuto. Quod
 est vtile propter expensas & venditiones bo-
 norum & distributiones, quæ postea in ipso in-
 uentario describentur. Et etiam erit vtile prop-
 terea, quæ non apparent de presenti, sed appa-
 rebunt in futurum. Et sic excusabitur à dolo
 presunto quod subtraxisse videatur bona di-
 stribuenda: in quo subesse dicitur quilibet, qui
 ratione officij ad aliquid obligatur: vt proba-
 tur in l. carceri ff. de custo. reorum & l. si. pro-
 cu. s. dolo. ff. manda. & l. do. ff. ad l. fal. Ex-
 21 cusatur tamen à tali † confectione inuentarij,
 qui iustissimam causam pro excusatione po-
 terit allegare: vt d. l. tutor, qui repertorium.
 ff. de admini. tuto. & dant exemplum doct.
 quia morbo fontico talis fuerit impeditus: vt.
 l. quantum. ff. de re indi. Item, quia res ad-
 hibita inquisitione diligenti haberi non potest.
 vt. l. 3. s. Neratius. ff. de acquiren. pos. & l.

cum res. §. sed si Stichus. & vers. item, si res.
 ff. de leg. 1. Excusantur † etiam, quibus testa- 22
 tor remisit talis inuentarij confectionem: vt
 l. fin. C. arbit. tutelæ. Et ita disputando vide-
 tur conclusisse Marsyli. In contrarium verò
 videtur, quòd remitti non potest tanquam in-
 uitatis ad delinquendum: vt tenet Bald. in
 l. fin. in fin. C. arbit. tut. & l. fin. §. in compu-
 tatione. C. de iure delibe. de ista. q. habetur per
 Ang. in suo consi. 144. per Alex. lib. 4. consil.
 num. 62. quod incipit: Serenissimus & Chri-
 stianissimus Imperator. per Bart. in l. nemo
 potest, & ibi Pau. & Alexan. ff. de leg. 1. per
 Bal. in l. in confirmando tutore. per Specu. in
 tit. de tuto. §. hoc autem, & ibi per Ioan. in
 addi. per Cyn. in l. fin. C. arbit. tute. per Bart.
 in l. tutor, qui repertorium. ff. de admini. tuto.
 Ego verò consului, † quòd potest remitti con- 23
 fectio inuentarij etiam executori, sed non hæ-
 redi; quia non tantum obligatur confectioni
 inuentarij tutor & executor, quantum hæres,
 neq. tantum beneficij ex eo consequuntur.
 † Quinimo sentit Bart. in d. l. tutor, qui reper- 24
 torium, quod etiam index ex officio potest
 remit-

remittere confectionem inuentarij: quando expediret pupillo, ne manifestaretur suum patrimonium: vt l. 2. §. tractari. versio. ergo si mater. ff. ad Tertul. & C. de alimen. pub. presta. l. ultim. & C. quando & quibus quarta pars debetur. l. 2. lib. 10. Sicut etiam iudex ex officio posset remissionem impedire à testatore factam, quia, cōtra honorem vel vtilitatem pupilli: vt. l. vtilitatem. & l. in confirmando. ff. de confir. tut. & l. quidam decedens. ff. de ad-
 25 mini. tuto. † Et eodem modo consuetudo loci possit inuentarij confectionem remittere: secundum Bartol. in dicta. l. tutor. qui reperi-
 tor. ff. de admini. tuto. arg. supra de leg. l. de quibus. & C. qua sit longa consue. per totum. Et idem puto, si non expediret ipsum inuentarium facere: veluti quia executor vel commissarius ad vnā rem tantum datus esset: vt not. glo. in simili in l. de creationib. C. de epis. audi. & Barto. in l. & si ad species. ff. rem pupil. sal. fore. vbi tutor vel curator ad litem da-
 26 tus, non tenetur conficere inuentarium: † Videndum modò, quid sic armatus executor debet efficere. Ego quidem hortor, vt ipse colle-

DE EXECVT VLT. VOLVN.

gas, si quos habet, adeat: aut ad se vocet: aut ad aliquem honestum locum faciet conuocari, vt propositis, quæ sunt agenda, in medium cōsulant, atque deliberent, exequanturue. quia quod omnes tangit, debet ab omnibus comprobari: vt in regula, quod omnes. ff. de regu iur. aut constituent vnum, qui aget nomine omnium: vt l. qui proprio, cum duabus, l. sequent. ff. de procur. aliàs vnus non posset, ex quo omnes exequi iussi sunt: sicut dicimus in pluribus arbitrariis, & sicut dicimus de pluribus iudicibus simul delegati: vt l. duo ex tribus ff. de re iud. & c. cum causam de offic. de leg. Benefacit l. 2. C. de hered. actio. † Quidā tamen putauerūt quēlibet per se quamuis solum agere, distribuereq; posse: vt l. si plures. ff. de cura. bon. dando. l. decreto. ff. de admit. tut. l. si quis cū procur. cum l. seq. ff. de procur. cum sit officium voluntariū: vt no. in spec. de instr. edi. §. nūc aliqua. versic. & no. quod ideò. Quod etiā Vbert. de Bob. videtur esse tutius: cum dici soleat, quod & si lege hoc fieri non debeat. factum tamen debet vires obtinere: arg. l. 2 §. biduum ff. quando ap. pel. sit. & videtur idem Io. de Deo, tenuisse.

F

Quod

Quod Io. An. in addi. videtur non esse verum,
 vbi quando testator dederit speciale manda-
 tum, quod quilibet agere posset. aliàs tenenda
 est opin. superior, & tenenda pro regula: qua
 28 † fallit primò, quando testator dixit, quòd al-
 ter sine altero posset procedere: vt extra de
 testam. c. Rayn. de offic. deleg. c. vno c. pru-
 dentiam i. responso. eod. tit. & ff. de arbitr. l.
 non distinguemus §. in plures. & c. fin. §. sane
 29 de test. lib. 6. Fallit secundò, quando † commo-
 dè vocari non possent: quia longè abessent, vel
 expectati non venirent: quia tunc valeret
 processus aliquorum sine alijs: vt in d. §. nunc
 aliqua vers. sed quæritur, an executores. & se-
 quitur Arch. in addi. c. fin. §. i. de test. lib. 6. de
 qua distantia & expectatione stabitur iudicis
 arbitrio & ibi hoc tenet Ioan. And. Domin.
 Henr. & Zenze. per gloss. in c. cum nullus. de
 30 tempo. ordi. † Fallit tertio, quando ex pluribus
 executoribus vnus decedit quia eius officium
 accrescit superstitionibus ad instar vsufructua-
 rij. ff. de vsufruct. ac cres. l. i. in prin. Fallit
 31 † quartò, quando vnus acceptauit: & postea
 32 tenuit: d. c. fi. §. i. de testa. lib. 6. Fallit † quin-
 tò, quan-

to, quando vnus vellet sed non potest, impedi-
tus vel morbo, vel alia simili causa: quoniam
alter exequetur. Fallit sextò, quando vnus al-
teri † suas vices cõmisisset, & esset res, quæ in- 33
dustriam personæ non exigeret. ar. c. quamuis.
& c. fin. §. 1. de offi. deleg. & l. vnica. §. cum
aut C. de ca. du. tol. et l. nemo est, qui nesciat. ff.
de duobus reis. † Veruntamen, quia nunnulli 34
credebant loco deficiētium alios subrogandos,
executioni tutorum præmortuorum: vt in tit.
C. quibus in casibus tutorem habenti tutor da-
ri possit, adhibēda est dist. Io. de Deo, sua q. 14.
lib. 3. quam sequitur Spe. in versi. 13. Quod aut
testator legauit res certas personis certis, aut
arbitrio cõmissariorū aliquid distribui voluit,
vel iussit hospitale vel domū religiosā cõstrui.
Primo enim casu, factū ab vno tātum, etiā non
uocatis collegis, effectū sortiētur: quoniā, † mul- 35
ta fieri prohibētur, quæ facta tenēt. de regula-
rib. c. ad apostolicā 1. q. 1. quidā 30. q. 5. sed obij-
citur. et hoc speciali fauore alterius volūtatis
quæ debet impleri, ut de dona. c. cum dilectus
l. 1. C. de sacr. san. eccl. in authen. de nupt. §.
disponat 13. q. 2. vlt. volunt. de test. c. iudican-

36 *tem. † Secundo casu, vnus nequit expedire sine alijs ad instar iudicium vel eligentium: vt c. in bonæsi. de elec. Tertio verò casu similiter omnes debent requiri: sed si discordent, vel negligent aut suspecti sint, episcopus se interponet, vel cogendo eos consentire, ac concordare: vel substituendo, vel pauperiori gratificando, c. nos quidē. c. tua nos, & c. Io. de testa. & in authē. de eccl. titulis, col. 9. & l. si quis ad declinandā. C. de episc. & cle. & vide quæ addo in questione sequenti. vers. quinto.*

S V M M A R I V M

1. Executor adigere potest hæredem ad hæreditatis aditionem. In alteram partem, vide nu. 3.
2. Hæres cogi potest adire hæreditatem, à commissario agente nomine legatariorū fraudatorum.
4. Executor an & quando cogat hæredem adita hæreditate, ad soluendum.
5. Testator an ita testamentum condere possit, vt in eo sibi locum leges non vendicent.
6. Commissario competit officium Iudicis, etiam si nudus sit minister.
7. Actio in factum, datur, vbi alia non competit.
8. Delegati ad vniuersitatem causarum officium, non expirat lata sententia, & appellatione interposita: in speciali delegato secus. Limit. nu. 9. 10. 11. 12.
13. Executor an agere possit contra hæredem, vt
agat

DE EXECVT. VLT. VOLVN.

agat contra debitores, hæreditario nomine legatorum soluendorum.

14. Executor agere potest contra debitores hæreditarios. hærede id refugiente.
15. Executor an possit constituere procuratorē. disting. nu. 16.
17. Executor quas actiones intentabit: quando, quove nomine. & nu. 19.
18. Executori quando detur conditio ex lege.
20. Pauperū nomine agēs, non cogitur satisdare.
21. Debitores executori soluentes, an liberentur.
22. Executor habens vtiles actiones, an præferatur hæredi vel legatario habenti, directas.
23. Executors tenentur eos defendere, quorum nomine agunt.
24. Executor an legatarios & hæredes in bonorum possessionem mittere debeat. Et quid de fidei commissario vniuersali.
25. Hæres non debet capere de manu hæredis nisi fuerit institutus in re certa: quia tunc loco legatarij habetur.
26. Hæres an & quando teneatur de euictione.
27. Executor an vendere vel permutare rem poterit, non legatam, inuito hærede. disting. num. 28. & 29. 30.
31. Executorem non potest impedire hæres, quin impleat voluntatem defuncti.
32. Executors si quid vendiderint, permutarint ve, quæ & quod debeant interuenire. ibid. & nu. 33. 34. 35. & 36.
37. Executor si opposuit pactum in venditione rerum hæreditariarū, quod emptor retrouendat pupillis, emptor non poterit postea reuendere in præiudicium pupillorum.

*§. Consultis autem collegis, executor agere
debet*

F 3

debet

debet quod multipliciter debet intelligi.

Primò, quod aget cōtra heredem, vt adeat.

Secundò, vt adita hereditate ipse heres soluat.

Tertiò, vt contra hereditarios debitores heres agat.

Quartò, vt nolente ipso herede agere, ipse commissarius agat contra ipsos debitores.

Et quintò, vt procuratorem sui loco constituat.

Et sextò, quibus actionibus. De quibus per ordinem videndum est, Et primò quidem.

In prima questione videtur dicendum, quòd executor cogere possit heredem ad adeundam hereditatem. † Primò, quia non valent in testamento disposita, velut tutela & executio, nisi hereditas sit adita: vt l. si nemo. ff. de testa. tutela. Et eodem modo nō valent disposita, si hereditas ab intestato non adeatur l. 2. ff. de fideicom. liber. l. si. in princip. ff. de manu. testamen. l. qui filio. §. 1. & ibi not. ff. de heredi. instituendis. insti. de eo. cui libe. causa bona adi. §. 1. l. quod purè in fin. ff. quando di. leg. cedat. Item quia recusatio hereditatis adeunda fieri videtur

videtur in fraudem legatariorum: vt dicit
 decret. Ioannem Frangepanem. de test. & ideo
 sicut heres cogitur ad instantiam fideicommissarij:
 vt l. ille à quo §. tempestiuum l. nam
 quod & l. non omnis. & l. cogi. §. generaliter.
 & l. quia poterat. ff. ad Treb. c. Ray. extra de
 testa. sic poterit † cogi à commissario agente
 2 nomine legatariorum fraudatorum: vt lege
 prima & 3. C. si quis omissa causa testamenti
 & lege prima in principio & §. fin. & .l.
 licet. ff. eodem titul. & istam partem vi-
 detur sequi Spe. in. §. nunc verò aliqua. ver.
 quid si heres scriptus, & hoc casu heres scrip-
 tus, qui repudiavit etiam beneficio legis vel re-
 stitu. in integrum, poterit adire, maxime rebus
 in statu suo manentibus: vt. C. de iur. & fac.
 ign. l. 2. & 3. C. de repu. here. l. si. ff. de mino.
 l. quod si minor. §. Scauola. et ff. de his, que in
 frau. cred. l. qui aut §. si seruū. & §. pen. & l.
 ait §. si quidē eo. ti. secundū unā opi. In † cōtrariū
 3 uerò, quod cogi nō possit, facit. l. nec cui C. de iu-
 re deli. l. 3. §. inuito ff. de bō. pos. l. 1. §. deniq. ff.
 de aq. plu. ar. l. fluminū. ff. de dā infe. C. de im-
 pub. et alijs subst. l. 3. C. si quis omis. cau. test. l.

si quis in princi. Sed prima opi. verior est. Nec obstant. iura proximè dicta, quia verum est, quod nō cogitur ab executore propter instantiā sui, sed propter instantiam tertij. Tu verò melius dic, quòd hères rogatus restituere totam hereditatem, saltem in vsus pios potest cogi. sed rogatus restituere partem, non: ut insecunda opinio. sed legatarij vel executorij bene poterunt agere actione utili.

In secunda verò questione, plures etiam sunt
 4 opi. † gl. enim in l. si quis in prin. ff. de leg. 2. videtur tenere, quod non habet actionem: ut l. Lucius. §. Mencia duos filios. ff. ad Tre. & l. filio. §. mater ff. de adi. leg. idem tenuit Gui. de cu. in l. nulli C. de epis. & cle. & Io. An. in addi. Spe. §. nunc aliqua. versi. notandum id est, quia nemo potest agere ex testamento, nisi cui debetur: ut ff. de regu. iur. l. nemo alieno. sed executori non debetur legatum: quia est nudus minister, & non habet mandatum à legatorio, cui debetur. Item, quia nullus agit, nisi qui habet adminiculum iuris, quales sunt tutores, curatores & executores ad pias causas: ut ff. de
 neg.

neg. gest. l. qui aliena §. quanquam, ff. ad Tre. l. Lucius. §. Menia, sed talis executor non habet iuris adminiculum, neq; à mandato testatoris, qui nequid hoc facere, vt ff. de manu. testa. l. testamen. tutela. ff. de iure dot. l. si ego. §. si res
et expressius. ff. de testamen. tutel. l. iure nostro vbi mater non potest esse tutrix, licet testator hoc mandet. † Et ideo dicitur, quod ne-

5

mo potest facere quod l. in suo testamento sibi locum non vendicet. vt l. nemo potest ff. de leg. 1. et c. requisisti. §. secus autem de testa. Ad contraria verò respondent, quod ibi non est iuris adminiculum. Sal. verò in d. c. nulli. tenet contrarium: per illum tex. quia sicut lex dat istam potestatem: ita debet posse testator per. §. disponat. in auth. de nup. col. 4. Item secundo. quia testator concedit etiam actionem ex testa. vt l. 1. et 2. C. communia de lega. Nec obstat l. iure nostro, quia loquitur in muliere, cui est interdicta administratio propter sexus fragilitatem, Item, quia ibi posset graue damnum pupillis euenire: quod nõ esset in casu nostro. † Bal. 6
verò in d. l. nulli ex mente Dy. putat, quòd commissario, etiam si nudus minister sit, competat

F 5 officium

officium iudicis: per l. Quintus. ff. de adi. leg. quod placuisse dicit Old. per l. si verò non remu. §. fin. cum l. sequen. ff. man. fam. l. quidam test. §. si scriptus. ff. de lega. 1. Non obst. l. Lucius. §. Mania. quæ dicit non dari act. quia, intelligitur de natina: sed non prohibet officium iudi. quod non procedit à radice oblig. sed ab æquitate: vt l. qui per collusionem. ff. de act. emp. In hac re dicendum videretur, quòd si verba dirigantur ad iudicem, quod detur officium iudicis: vt l. si soror. C. de colla. si ad partem, oritur cõdict. ex l. vt l. 1. ff. de cõdict. ex lege & ita tenebat Azon. & Vbert. & Specu. §. nunc aliqua. ver. illud etiam queritur. & placet Paul. in legatis p̄ys. & Ang. in consil. 125. in princ. vltim. col. † Alij, quòd competat actio in factũ, quæ datur. vbi alia non competit: vt l. quoties. ff. de præscri. verb. & l. sancimus. C. de sacro. san. eccl. Sed non placet: quia illa datur ex contractibus in-nominatis: vt d. l. quere. Et quando alia non competit, nonnulli distinguunt. Aut est executor ad vnã causam, vel rem: & non habet de iure ciuili actionẽ. Aut est generalis: & habet act. sic & delegatus ad vniuersitatẽ call-

farū, in delegando maiorē habet authoritatem
quā delegatus ad unā causam tātūm: vt l. à iu-
dice C. de iudi. † Item quia officiū delegati ad 8
vniversitatē causarū, nō expirat lata sentētia,
¶ appellatione interposita, imò durat: vt l.
neq. C. de proc. sed in speciali delegato bene
expirat: vt l. si actor. C. de appel. Ego in hac
cōtrouersia non recederē à prima regula, quam
tenet etiam Alex. de Imo. in cons. 170. in prin.
2. partis per iura hic allegat. Fallit, † primò in 9
legatario vel fideicō. ad pias causas l. nulli C. de
epif. ¶ cle. ¶ ibi glos. l. si quis ad declinādā
eo. tit. ¶ decret. Io. Frangepa. ¶ idem putat
gl. in d. l. si quis Tit. in quolibet leg. pro anima,
facit l. si quis sepulch. S. funus. ff. de religio. † Fal 10
lit 2. in causa alimētorum quæ est æquē fauora-
bilis, sicut pia: vt l. alio. ff. de alim. ¶ cib. leg.
Fall. 3. vbi testator. † perciperet lucrū ex ex- II
pressa uolūt. testatoris puta quia ex 200. eroga-
bat sola 100. vel ex tacita, puta quia falcidiā
lucratur: quia tunc pōt agere, ut l. si leg. ff. de
leg. 3. ¶ ar. à contra sensu. l. si quis à pluribus.
ff. de leg. 2. ¶ placet Bart. in d. l. si quis Titio
¶ ratio secundum docto. est, quia tunc non
est nudus minister, sed habetur loco legatarij,
¶ sequi.

¶ sequi.

& sequitur Sal. per. l. si seruus leg. §. cum quid
 ff. de legatis 1. & l. mulier. quæ ad hoc est no.
 secundum Iac. de Arena. ff. de do. inter virum
 12 & vxo. & idem, si esset cohæres, Fallit & quar-
 to, vbi testator expressisset, quod volebat ipsū
 executorem mouere actiones: vt l. si à pluribus
 ff. de leg. 1. & l. si filij. §. Papi. ff. fa. ercisc. &
 l. quidam. §. si scriptus. ff. de lega. 1. & debet
 testator dicere sub hac forma, secundum Spe.
 in d. §. nunc aliqua. vers. notandum, dans tri-
 buens dicto executori plenam atque omnimo-
 dam potestatem atque generale mandatum, cū
 libera administratione exigendi, petendi, & re-
 cipiendi ab hæredibus infrascriptis: vel etiam
 à suis debitoribus: quibus voluerit sufficientem
 & integram pecuniam pro prædictis omnibus
 & singulis exequendis: & contra eos habeat
 causam agendi, & ipsos cum effectu conueni-
 endi: & mandauit dictis hæredibus, quod dictā
 pecuniam sine lite & molestia ipsi executori
 dent, & tradant. Alioquin pœnæ nomine eos
 damnauit in 10. ipsi executori recipienti legati
 nomine applicandis. & prædicta omnia execu-
 tioni mandari præcepit. Et idem putant Mo-
 dernæ

derni, si solum dixerit in test. quod suis execu-
dat potestatem agendi, petendi, & vendendi.
Canonista tamen putant quod de iure canonico
semper est. pium voluntatem testatoris imple-
ri, & ideo Inno, & Host. & in c. Ioannes, de
testa. putat, quod semper taliter agi poterit, quod
etiam Sali. videtur esse secutus.

In tertia quaestione, vtrum executor
possit agere contra heredem vt cogat eum ¹³
agere contra debitores hereditarios, vt de
illis pecunijs exactis legata soluantur: quibus-
dam visum est, quod sic: quia nisi heres hoc
faciat fore videtur in culpa vel dolo, pro qui-
bus iusta ratione videtur posse in iudicio con-
ueniri: vt l. si legatarius, à quo. ff. de legatis
3. & l. si seruus leg. §. cum quid. ff. de leg. 1. &
l. si cui. ff. de liber. ope. Quod in. gnunc. aliqua.
ver. sed an execut. vel legata. spe. non videtur
habere plenum effectum per l. nam quod. §. non
omnis & l. cogi. ff. ad Treb. l. si seruus. §. qui
margaritam, ff. de leg. 1. Ratio est: quia qui te-
netur, quod habet actiones, si non vult agere,
cedendo liberatur, & ita hic heres faciet: vt
institu. de lega. §. cum aut, & l. si sic legatū §.
1. ff. de

15 1. ff. de lega. 1. † In quarta quæstione fit dubium,
 vtrum herede nolente agere contra debitores
 hereditarios, executor cõtra ipsos agere, ac de-
 niq; possit ipsos exigere. Et Azo. Ros. Abb.
 Ang. Iulia. & Spec. in. §. nunc aliqua ver. illud
 etiam quæritur, si nomẽ debitoris, tenent, quod
 sic: per l. nulli, sæpius alleg. & in auth. de eccle.
 tit. §. si quis aut. & quia in simili potest agere
 curator datus bonis: vt l. 2. 1. respon. ff. de cura.
 bo. dãdo, et l. 1. in prin. ff. de his, quæ in fra. credi.
 & in simili potest prepositus orphano. ut in
 auth. de eccl. ti. §. si. et l. orphanotro. C. de epi. et
 cl. facit l. 4. ff. de fideius. et l. Caius. ff. solu. matr.

15 Quinta quæstio † est, nunquid executor
 possit constituere procurat. Et multi putauere,
 quòd non: maxime, antequam lis ab eo sit
 contestata quia citra contestationem hoc ne-
 queunt: vt l. neq; C. de procuratoribus sed ibi
 ad iudicia, nõ autem ad negotia. Item quia eius
 electa videatur industria, nõ debet per alium
 administrare. c. si. de offi. deleg. & l. inter arti-
 fices. de solu. Sed dico, quòd licet sit requisita
 industria ad eligendũ, vel distribuendum, non
 tamen electa est ad agendum vel exigendum.

Item

Item tertio, quia causa, in qua est executor, non videtur propria, ex quo commodum nõ est habiturus. l. si quis. ff. de leg. 2. & l. 1. §. in propria ff. quãdo appel. sit. inuito, nec debet posse procu. constituere: vt l. 1. ff. de proc. Et hanc opi. tenuisse visus est Odo. Sed tamen posset dici propria respectu animæ p̄ q̄ officij: vt. §. si no. in auth. de heredi. & fal. col. 1. Spe. tamẽ in. §. nũc aliqua. versi. sed nunquid ante litem Bal. in. l. si quis ad declinandã. in fi. C. de epis. & cle. & l. id, quod pauperibus, in. 6. q. quartæ partis. Sali. & Pau. in. l. nulli. q. 8. tenuere contrarium. Nã taut est executor non merus, sed habens emolumentum & commodũ pecuniariũ & potest sicut quilibet alius: vt. d. l. si quis ad declinandam ad fi. & l. sed si unius. §. Iulia. ff. de iniur. Aut non habet commodum pecuniarium, & poterit: sicut regulariter potest quilibet procu. ad negotia: vt. l. si procu. §. 2. ff. manda. Secundo, quia talis agit suo nomine, vt dicam in sequenti quæst. merito poterit etiã procuratorem constituere: vt. l. 1. C. de acquir. pos. l. sed si vnus. §. pro cura. ff. de iniur. Et tertio, quia speciale videtur fauore piæ causæ, vt dispense-

tur

tur contra omnia iura contraria, & res peragatur sine cunctatione: vt dictis iuribus quam paulò videatur rectius, quod executor constitua. actorem: per d. l. neque. de procura.

Sexta quæstio est, quas actiones intentabit
 27 & quando & quo nomine. † In qua q. glo. in l. nulli, se breuiter expediuit, dicens competere condi. ex l. nulli vel officium iudicis. sed ex mente canonistarum non curatur subtilitas actionis: vt c. dilecti. de iudicijs. sed secundum Legistas oportet late distinguere. Nam in casibus in quibus executor potest agere ratione comodi proprii, vel expressa voluntate testatoris hoc permittentis, tunc ipse habet tres actiones: ex testamento actionem in rem, & actionem hypothecariam. sicut habent ceteri legatarij vt l. 2. C. communia de lega. §. sed non vsque. insti. eo. tit. l. cum filius. §. varijs. ff. de leg. 2. & in spe. de pet. & acti. §. sequitur. ver. illud verò & in spe. de testa. §. i. versi. & no.
 18 quod, secundo † verò casu, quando executor nõ sentit commodum sed est nudus minister, tunc datur condi. ex l. nulli, C. de epis. & cle. vel officium iudicis: ex mente Dy. & Bal. vt supra

præ dixi. & istud videtur regulare, adita hæ-
 reditate, vel ex testa. aut ab intestato, † qua 19
 confirmantur ipsa legata: sicut supra dixi. Se-
 cus autem, vbi legatum fideicommissarij non
 exigit additionem, pro validitate. vt not. in l.
 causa, quam C. de fideicom. & not. in S. nunc
 aliqua. ver. sed pone, quòd ex eo testamento. &
 in his casibus agunt executores proprio nomi-
 ne, ex quo ratione officij proprium prætendunt
 interesse. vt tenet Bald. in l. id, quod pauperi-
 bus. C. de episc. & cle. in s. q. secus autem, si
 agerent nomine ipsorum legatariorum vel hæ-
 redum: quia tunc in tentarent actiones vtilis,
 quæ à pijs legatarijs & hæredibus directe cõ-
 petebant: quasi à lege videantur sibi cesse, vt
 l. 1. C. de act. & obli. & l. 1. in fin. ff. de insti-
 toria. & ista videtur placuisse Bart. in l. si
 quis Titio. ff. de lega. 2. & Paul. ac Rapha. fa.
 d. l. nulli. quia dominus in euangelio Matthæi,
 dicit de pauperibus: quod illis † fecistis, mihi 20
 fecistis. nec exigitur satisfactio, cùm agunt no-
 mine pauperum, qui à lege videntur habere
 mandatum l. nec satisfd. ff. rem. ra. habe. Ex
 quo sequuntur duo corrollaria. † Primum, quòd 21
 G debitores

debitores soluentes talibus executoribus, consequuntur plenam liberationem: quia licet actiones directa via transeant in heredem: ut in toto ritu. C. de here. actio. & C. ut actiones & ab heredibus & contra hered. & l. si filius. ff. de pactis. ita, quod ipsis & non alijs debeat fieri solutio: ut c. causa testa. de iureiur. l. si alieni num. ff. de solu. tamen illa regula locum non habet, quoties quis habet licentiam exigendi quia tunc contingit liberatio: ut l. si à pluribus. ff. de lega. 1. & l. liberto. §. largius. ff. de an. lega. facit. l. quoties. ff. de admitt. & l. 1. §. item periculum. ff. de ven. in pos.

22 mit. Secundum corrolarium, est, quod si concurrant in agendo heres vel legatarius habens directas: ut l. cum heredes. ff. de acquir. pos. & executor habens vtilis: ut l. 4. C. de noua. quod preferetur habens vtilis: cum ipse possit exactam pecuniam ab herede auferre: ut dixi supra per l. si legatarius, à quo 1. respon. ff. de lega. 3. & l. si seruus §. qui margaritam. ff. de lega. 1. & l. Imperator. in prin. ff. de legat. secundò. Quod intelligo, nisi subisset iusta causa non soluendi executori propter inopiam

inopiam vel aliam suspicionem: quoniam aut non soluet, aut exiget cautionem: & ita not. Specu. §. nunc aliqua. ver. sed an debitor hereditatis. & versi, quid si debitor. † Si executorum agentes pro legatarijs vel pro heredibus ab ipsis debitoribus vel heredibus fuerint reconuenti, tenebuntur iisdem executores eos, pro quibus agunt defendere: vt l. si quis ad declin. §. vbi. circa fin. C. de episcop. & cleric. & l. liberto ff. de annu. lega. & l. Firmio §. 1. ff. quando di. leg. cedat. sicut etiam tutor defendere tenetur pupillum suum, & actor vniuersitatem vt C. de admit. tutor. l. tutores debita. & l. fin. §. omnem. & l. 2. 1. respon. ff. de curat. bonis dando.

Reliquum est, † vt executor ipsos legatarios in bonorum possessionem inducat, si liquidum fuerit, quod erat ab heredem prestandum: vt in toto titul. C. vt in possessionem legatorum. & l. si legatorum. cum l. sequente. ff. eod. titul. Et eodem modo inducet in possessionem heredem, vt legata soluere possit. Parique modo inducet fideicommissarium vniuersalem: vt §. nunc aliqua

aliqua. versic. sed quid si reliquit omnia. &
 25 versic. sed pone. † Sed Bald. in l. id, quod pau-
 peribus. in q. 16. quartæ partis dicit hoc mini-
 mè verum fore: quia hæres non debet capere
 de manu executoris, nisi quando esset institutus
 in re certa: quoniam tunc habetur loco lega-
 tary: vt l. quoties. C. de hæredi: instit. & l.
 sed si in conditione. circa fin. ff. de hæ. insti. Et
 similiter in 17. q. quartæ partis, dicit quòd re-
 stitutio vniuersalis similiter nõ debet fieri per
 executores, sed per hæredem vniuersalem, &
 ei coheret. vt l. si mulier. §. ex asse. ff. de iure
 dotium. Non obstat, quod dixit Spec. quia illa
 intelliguntur de resti. facti: non de restitu. iu-
 ris secundum Bald. Quinimò ipse dixit, quòd
 executor tenebitur dare vel dari facere ipsi
 legatario instrumeta, quæ ad rem legatam per-
 tinere videbantur: argum. l. sicut C. de libe-
 cau. & l. prædiorum secundum vnum intelle-
 ctum. ff. ad leg. fal. & tenet Specu. in §. nunc
 aliqua. versic. sed queritur, an hæres vel di-
 26 sributor teneatur. † Non ob. l. instrum. C. de
 fideicommiss. liber. vbi hæres tenet ipsa instru.
 & dat execut. legatario: quia ibi erat legata-
 tantum

tantum pars minor prediorum, & maior pars
 remanebat penes heredem. Nec obstat. l. Ti-
 tius heres. & l. credito. ff. de actio. emp. ubi
 tenetur exhibere. & non dare: quia ibi heres
 tenetur de euictione: sed executor non tenetur
 de euictione, merito debet dare. facit in argu.
 l. cedere. in fin. & l. seq. ff. fa. ercis. & l. si
 tabula. ff. de fide instrum. Cauebit tamen exe-
 cutor de euictione in bonis heredum, ex quo
 mandatum habet. Et ex pluribus rebus, quas
 habent heredes dare poterunt, quam volet:
 ipsis tamen vocatis heredibus: vt not. Barto.
 in d. l. alio. † Si res, quæ in bonis testatoris vel 27
 heredis legata non fuerit, sed alia, vel pecunia,
 videndum est, an executor illam vendere po-
 terit: vel aliàs permutare? Videbatur plerisq;
 quod non: vt l. alio. ff. de alimen. & ciba. le-
 ga. Alijs verius videbatur fortè contrarium:
 quia orphanotrophus vendere ac alienare po-
 test vt l. orphanotrophus. C. de epis. & cleri.
 Item œconomus. 10. q. 2. hoc ius porrectum. C.
 de prædijs minorum. l. ob es. facit in arg. l. siue
 generali. ff. de iureiur. l. fin. C. de cura. furio. §.
 fin. & §. siue authen. in authen. de eccl. titul.

col. 9. Item, quia similiter obseruatur in tutore
 & curatore: vt ff. de cura. bon. dan. l. 1. &
 fin. & l. prator. §. his verbis. ff. de bonis au-
 tho. iudi. pos. & l. si quis ad decli. C. de episc.
 & cler. Ex dictis omnium talis est adhibenda
 28 distinctio. † Aut est executor particularis ad
 soluendum, vel exigendum, vel diuidendum:
 & certum est, quod talis non vendet, neq. alie-
 nabit: nisi aliter sit sibi à testatore permissum:
 vt d. l. alio. quoniam si est data sibi potestas
 vel licentia vendendi, talis poterit, si expedie-
 rit permutare pro re distribuenda: quoniam
 licet ista verba, quando loquimur in iudice,
 strictè intelligi debeant: vt l. pupillorum. §.
 si prator. ff. de rebus eorum. tamen in commis-
 sario vel executore potest intelligi largè, vt
 comprehendat permutationem dationem in-
 solutum, & omnem alium contractum & cau-
 sam, per quam voluntas defuncti adimpletur:
 vt l. sicut §. veditio. ff. quib. mod. pig. vel hy-
 pothec. soluitur. & l. statuliberi à ceteris. §.
 quintus Mutius. ff. de statulibe. † Si verò est
 29 executor vniuersalis seu generalis (quod est
 quando pauperes sunt instituti, vel nullus est
 institua-

institutus, sed solum executores sunt dati ad
 distribuendū: vt d. l. alio. cum glos. & l. de-
 niq; §. interdum ff. de peculio legato. & per
 Innocen. in c. cum tibi de testa. & Ros. in li-
 bel. sub titul. de act. ex testa.) tunc isto casu
 videtur esse in arbitrio ipsius executoris dare
 ac soluere ipsis pauperibus rem qua ipsius fue-
 rat testatoris in eiusq; reperta hereditate per
 l. cum pater. ff. deleg. 2. quoniam ipsa vide-
 tur succedere loco precij, sed non potest eligere
 aliam rem non hereditariam: vt disputando
 tenuit Bar. in l. alio. ff. de ali. & ciba. lega. &
 Bal. in 10. & 11. q. quartæ partis suæ repe. in l.
 id, quod pauperibus. C. de episcop. & clericis.
 † Item, in eius arbitrio erit vendere rem, que 30
 reperta est in hereditate testatoris & pretium
 legatarijs erogare: quia testator qui dedit eum
 executorem, videtur omnia dedisse, sine qui-
 bus id officium nõ posset impleri: vt l. ad rem
 mobilem. & l. ad legatum ff. de procur. l. 2.
 ff. de iurisd. om. iudi c. 1. de offic. delega. Et te-
 net Spec. in §. nunc aliqua versi. sed an execu-
 tor vltimæ voluntatis. & gloss. & Sali. in l. si
 quis ad declinandā. C. de epis. & cler. Et facta

venditione ipse executor potest transferre do-
 minium & possessionem in emptorem, etiam
 invito herede: per not. in l. 2. C. quando decre-
 31 to opus non est. & d. l. alio. † Ratio est: quia
 heres non potest facere, quin executor impleat
 desiderium testatoris: argu. l. si eo. §. 1. ff. de
 iure do. & l. cum pater. §. merito. ff. de lega. 2.
 Quanquam Bal. in 18. q. 4. part. in d. l. id quod
 pauperibus. dicat, quod imò executor hoc face-
 re non potest, nisi discedat heres de possessione:
 & alter ingrediatur: vt l. fistulas. §. fundum.
 ff. de act. emp. argum. l. si quis prohibuerit. ff.
 de publi. Debet ergo talis emptor agere coram
 iudice, quod eius auctoritate mittatur in pos-
 sessionem: vt l. qui vniuersas. §. item, cum præ-
 tor. ff. de acqui. poss. Alioquin ipse commissa-
 rius non poterit per executores expelli: vt l.
 non ex singulis. ff. de rez. iur. Sed prior opinio
 videtur magis iuridica, per ea, quæ superius
 sunt prædicta.

Venditio tamen facta per dictos executores,
 32 debet habere aliquas qualitates. † Prima, quod
 ipse heres debet esse prius requisitus, vt ven-
 dat, quod si constitutus in mora nõ fecerit, ha-
 bebit

bebit locum potestas executoris.

Secundò requiritur, vt pecunias † redactas 33
soluat: non autem conuertat in suos vsus: vt
d. l. alio. vel non vendat fraudulentè suis pro-
pinquis. Si autè bona fide suis propinquis ven-
deret, tolerari posset: vt tenet Bald. in repe. l.
id, quod pauperibus. in 7. qō. 4. part. & alle:
not. per se in authen. quibuscunq̃. modis. C. de
sacr. san. eccle.

Tertiò requiritur, quòd † ipse executor fa- 34
ciat sibi exhiberi res hereditarias, vt non te-
merè procedat ad venditionem rei magnæ pro
parua summa: sed potius equalentem arbitrio
boni viri: quoniam licentia vendendi sibi à
iure tributa, in l. si quis ad declinandam. C. de
epis. & cle. non debet intelligi de potestate li-
bera & absoluta, quæ conceditur quibuslibet:
vt l. fideicommiss. liber. ff. de fideicommiss. li-
ber & l. procu. cui libera. ff. de procur. & l. i.
ff. de testa. mili. sed debet intelligi de pote-
state limitata & importante arbitrium boni
viri: vt l. fideicommiss. §. quæ nquam. ff. de le-
ga. 3. l. i. C. de sacr. san. eccle,

† Quartò requiritur, quod vendat præsen- 35

G s te pe-

te pecunia. Ex quo sequitur, quod non potest
 habere fidem de pretio sicut nec fiscus vel eius
 procurator: ut l. si procu. cum ibi not. de iure
 fisci. & sicut executor sententiæ: ut l. à duo
 Pio §. empto. ff. de re iu. nisi fortè talis execu-
 tor habeat mandatum cum libera ad venden-
 dum: quia tunc posset, si ageret bona fide: ut l.
 qui Romæ §. Callimachus. ff. de verb. oblig. Et
 36 similiter † non proficeret instrumentum con-
 fessionis de recepto, cum pecunia non est præ-
 sens nisi addatur in instrumento, quòd re vera
 habuerunt & receperunt in præsentia notarij
 & testium: quia per talem confessionem non
 impleretur causa satisfactionis legatorum: ut l.
 sed Iul. §. proinde. ff. ad Macedo. l. si ex cau.
 C. de non nu. pec. l. 1. §. quid si liter. & §. quid
 si mutuam. C. si in frau. patro. Addit tamen
 Sali. quòd talis vendens non indiget decreto,
 etiam si heres sit minor l. 3. C. quando decreto
 37 opus non est. † Item adde, quòd si executor in
 venditione opposuit pactum, quòd emptor re-
 trouendat pupillis, quòd nõ poterit postea ven-
 dere in præiudicium pupillorum: ut tenet
 Alex. vol. 3. cons. 35.

1. Executor qualiter debeat distribuere, diuidere substantiam testatoris, vt eius voluntatem exequatur.
2. Executor an teneatur ipso iure debitum soluere. *disting.*
3. Ad restitutionem quis tenetur de iure poli: licet secus de iure civili: & nume. 6. 15. 16.
4. Iuramentum & simplex loquela, Deo idem sunt.
5. Abbas an teneatur ad promissa monacho. Et quid de patre promittente filio.
6. Possidentis conditio, potior est in pari causa turpitudinis.
7. Restitutio fieri debet erranti in facto, de æquitate: de iure poli secus.
8. Soluere an teneatur in foro animæ quis, quod confessus est se recepisse falso, (pe tamen futuræ numerationis ductus.
9. Præsumptio cedit veritati.
10. Condemnatus ex iniusta causa, iudicato parere non tenetur.
11. Præscriptor rei alienæ, mala fide à principio, & ex post facto, an teneatur ad restitutionem.
12. Filiusfam. inuuo acceptus an teneatur reddere.
13. Ius fori, cedit legi conscientie.
14. Medici & aduocati quid ultra modum extorquentes ab ægro & clientulo, tenentur ad restitutionem. Idemq; iudicium de iudice & consultore.
15. Ludo parta, an sint restituenda.
16. Hypocritæ & nimi teneantur ad restitutionem. Et cui.
17. Restitutio fieri debet eius, quod quis consecutus est propter iniquam constitutionem principis vel Imperatoris, nitentem contra ius naturale vel diuinum.
18. Inuētarium non conficiens, an teneatur ad restitu-

sturu-

stitutionem. Et quid de illo, qui recipit quid à non conficiente.

22. Filiusfamilias prætermittēs inuentarij factionem, an teneatur ad restitutionem.
23. Relictum minus legitima, an debeatur in foro poli: aut civili.
24. Ius canonicum fouet naturalem obligationem.
25. Executor in restitutione malè ablatorum, qualiter se gerere debeat. & num. 32.
26. Executori quid agendum, perduto libro rationum defuncti, in restitutione malè ablatorum.
27. Regula quando, & infra quod tempus sint præstanda ab executore.
28. Dies apposita in principali dispositione, inest conditioni.
29. Executori quando non currat tempus præscriptum à testatore, causa suæ voluntatis implendæ. & num. 31.
30. Executori ignorantæ legata, non currit tempus.
33. Executor quando non teneatur sequi consilium eius, quem testator mandarat consulendū. & num. 34. & 35.
36. Executor in distributione bonorum testatoris quàm debeat habere rationem & delectum.
37. Alimenta debentur etiam naturalibus de iure canonico & civili.

I §. Consentaneum modò est, ut ipse commissarius seu executor distribuatur, diuidat, dispergat, & exequatur ipsam ultimam voluntatem, in quo potissimū est opus, ut consideret voluntatem, ex qua sua potestas pendet, sicut arbitri auctor pendet ex compromisso.

so: ar.

so ar. l. non distinguemus. §. de offi. ff. de arbit.
Vbi quatuor præcipue sunt ponderanda.

Primum est, an debeatur: atq; quo iure.

Secundum est, quando.

Tertium, qualiter.

Quartum est, quibus.

In primò igitur puncto considerare debet,
vtrum debitum sit naturaliter & ciuilitè:
† an verò naturaliter tantum, vel ciuilitè tan-
tum, quoniam primò casu illud est omnino sol-
uendum: vt l. 1. §. debitum ff. de constit. pecu.
Verbi causa, si testator fecit furtum, rapinam,
dolum, oppressionem, calumniam: vt l. 4. q. 5.
c. fin. Nam istam restitutionem præcipit fieri
ius positum in legibus scriptum. Item ius natu-
rale, quod prohibet aliquem locupletari cum
aliena iactura: vt l. nam & hoc natura. ff. de
condi. inde. & l. distin. ius naturale. Et tertio,
ius diuinum vt in reg. peccatum. de regu. iur.
lib. 6. Si verò est debitum ciuilitè tantum, vel
naturaliter tantum, Bald. in l. id, quod paupe-
ribus. in 4. parte fecit aliquas quæstiones: sed
examinaui latius cum Canonistis in c. quia ple-
riq; de immu. eccle. vbi tango. 15. casus, in qui-
bus quis

bis quis de iure poli tenetur ad restitutionem:
licet videatur secus de iure civili.

- 3 † Primus est, quando dominus suo seruo
promisit: quia non tenetur de iure civili: vt l.
naturaliter. ff. de cōdiēt. indeb. l. quod attinet.
ff. de reg. iur. l. interpositas C. de trāsact. tamen
secus est de iure diuino: quo tenetur haeres il-
lud soluere: secundum Inno. in d. c. pleriq. &
ratio secundum Abbatē Siculum ibi est: quia
licet non adsistat ius civile illi obligationi:
tamen adsistet ius canonicum, quod fouet illud
promissum ex sufficienti causa: vt c. 1. & 2.
4 de pactis. cūm Deus † non faciat differentiam
inter simplicem loquelam, & iuramentū. bene
facit ad hoc quod not. in c. 1. de poenis. lib. 6. Et
idem quod dixi de promissione facta per domi-
num seruo, potest dici: secundum Abbatem
5 de promissione † facta per Abbatem mona-
cho alleg. l. non ideo. de noua. Inno. in c. insinu-
ante. qui cle. vel vouen. & no. per Io. An. in c.
cum singula. de prāben. li. 6. & in c. nō est ob-
ligatoriū. de reg. iur. eo. lib. Et idem ego puto de
promissione facta per patrē filio: vt not. in l.
frater à fratre ff. de cōdiēt. indeb. et l. patris et
filiū

filij ff. de fur. & not. in l. lis nulla ff. de iudi. &
c. non est. de sponsa. & est bonus tex. cum gl.
2. q. 7. queritur. & ibi vide.

† Secundus est, in quo debet haeres restituere 6
re in foro poenitentiali quaesitum per mathe-
maticum vel meretricem, aut histriones ac si-
miles: quia licet de stricto iure turpiter detur
ac turpiter accipiatur: vt l. 3. §. sed quod me-
retrici. ff. de condi. ob turpem causam. bene fa-
cit. c. 1. de vita & bone. cleri. lib. 6. & sic repe-
ti non possit, cum in pari causa turpitudinis
† sit potior conditio possidentis: vt d. l. vbi. ff. 7
de condi. ob turpem cau. & regula: in pari. li. 6
tamen iure poli est vtriq; poenitentia iniun-
genda, & talis quaestus est restituendus paupe-
ribus: argu. l. Lucius. in fin. ff. de iure fisci. per
Cy. in l. cum testa. C. de condit. ob turpem cau.
& per But. in d. c. quia pleriq; qui alleg. 14.
quaestio s. c. non sane.

Tertius † casus est in legatario, cui solutum 8
est integrum legatum quod poterat diminui
per legem Falcidiam: quoniam licet stricto iu-
re naturalis obligatio impediatur soluti repe-
titionem

titionem

tionem de stricto iure civili: vt tenet Bart.
 & Iac. But. Et pleriq; secundū Ioan. de Ana.
 in c. fin. de solut. tamen æquitas suadet, quod
 erranti in facto restitutio fiat. l. error. C. ad le-
 gem Falcid. Et hoc tenet Pet. Cyn. & Bald. in
 l. cum quis. C. de iur. & fac. igno. & Io. de Imo
 in l. 1. §. ff. ad legem Falci. De quo maxime du-
 bito: cum Inno. But. & Pet. de Anch. putent
 conscientiam in hoc puncto iuri conforman-
 dam: quoniam ius scriptum consonat æquitati.

- 9 † Quartus casus est in eo, qui confessus fuit
 recepisse pecuniam spe futuræ numerationis,
 & tacuit per biennium: quia licet propter præ-
 sumptionem iuris teneatur soluere, nec posset
 solutum repetere: vt l. in contractibus. C. de
 non nume. pecu. & instit. de lite. oblig. tamen
 in foro conscientie neq; debuit recipere, & re-
 10 ceptum cum peccato debet restituere: † quia
 præsumptio cedit veritati. 8. dist. c. veritate.
 facit quod not. Ioan. And. in c. 2. de vsuris. li. 6
 & c. tua. & c. is qui fidem. de sponsa. & Ab-
 bas sicu. in c. 1. eod. tit. de constit. & c. si cau-
 tio. de fide instrum. & tenet Pet. de Anch. in
 c. fin. de solutio. & illa obligatio post biennium
 non ad-

non adstringit ecclesiam neq; clericos: vt tenuit Hostien. Ioan. And. in c. fin. de solu.

† Quintus casus est in eo, qui fuit condemnatus per iniustam sententiam: quoniam illa non inducit naturalem obligationem: vt l. Iulianus verū debitorem. ff. de condiēt. indeb. sed solum presumptionem, quæ impedit repetitionem soluti ad conseruandum iuris rigorem: vt l. 1. C. de condiēt. indeb. & ibi sicut creditor confitens illam sententiam iniquam, non posset agere: vt authen. sed iam necesse. C. de dona. ante nupt. ita veritate manifesta, nec exiget, nec retinebit quantum ad forum animæ 8. distin. c. veritate.

† Sextus casus est in eo, qui præscripsit rem alienam à principio mala fide, vel ex post facto: quia licet ad finiendas lites, & ne dominia sint in suspenso, inducatur præscriptio: vt l. 1. ff. de vsuca. & l. 1. C. de vsucap. transformanda tamen æquitas & forus conscientie suadent contrarium, quod restituatur: vt not. Ioan. An. in regula: possessor. lib. 6. & Abb. sicu. in c. vigilant. de præscriptio. & ista est opi. theologorum. licet Pe. de Ancha. in c. quia
H pleriq;

pleriq̄. teneat, quod si est cœpta & perfecta cum titulo & bona fide non debeat fieri restitutio, nec iure civili, nec canonico: & alleg. no. per Barto. in l. sequitur §. si viam. ff. de v. fucap. & l. fin. ff. rem ratam haberi. & per Canonistas in c. 1. de concessione præbende & c. fin. de præscrip. Et eodem modo posset retineri, quod est præscriptum: quando præscriptio foueretur à iure canonico: secundum Bal. in l. id, quod pauperibus. in quarta parte. C. de episcopis & clericis.

- 13 † Septimus casus est in filijs familias quibus mutuatur pecunia: quia licet sint de rigore iuris tuti exceptione Macedoniani, ut in toto titu. ff. & C. ad Macedonianum: tamen si probetur mutuum & ob charitatem: quod in dubio præsumitur apud christianos, quod
- 14 fiat ob mortem † parentum: secundum Abb. Siculum hic: & do. Anton. de But. hic: qui dicit ius poli præualere: quia lex conscientie maior est, quam ius fori.
- 15 † Octauus est, cum pacto nudo iure civili vel sine causa promittitur. l. iurisgen. §. igitur nuda. ff. de pact. & l. 2. §. circa. ff. de doli.

doli except. de quibus in. c. 1. & 2. de pactis.

† Nonus casus est, quando contractus fuit 16
celebratus cum minore, vel ecclesia, vel alio
maiore, cui potest subueniri ex clausula gene-
rali: vt l. 1. in fine ff. quibus ex causis maiores.
vel quia aliquis fuit deceptus in precio ultra di-
midiam iusti precij de iure ciuili: vt l. 2. C. de
rescind. vendi. & c. dilecti. de emptione. &
venditione. vel etiam in minimo, si sciens de-
cepit imprudentem: quia licet iure fori posset
retinere: tamen secus est iure poli: vt 14.
quest. 4. quicumq. & ita tenet Innocen. &
& Pet. de Anch. in d. c. quia pleriq.

† Decimus casus est in medico vel aduo- 17
cato, qui ab existente in necessitate aliquid
ultra debitum extorserint: quia licet possint
petere & retinere quod iustum est: vt l. 1.
C. de suffragio. & l. si medicus. ff. de varijs &
extraordinarijs cognitionibus. tamen quod
ultra mensuram receptum est debet resti-
tui. Et idem dicendum est & multo fortius
de iudice & consultore: vel alias habente
iurisdictio. vt c. non sane. in princ. 14.
H 2 quest.

quæst. 5. & 1. q. 8. sancimus. & C. quod metus
 causa l. penul. & fin. Et eodem modo, si nego-
 tiatio fuerit illicita: vt c. 1. & 2. de emprio-
 ne & vendi. Et idem & multo fortius, si talis
 cogi potest in foro contentioso: vt c. literas. de
 restitutione spoliatorum. quia multo fortius
 remordet conscientia.

18 † Undecimus casus est de eo, quod est ac-
 quisitum in ludo: quia vincens tenetur illud
 restituere: siue traxerit aliū, siue tractus fue-
 rit propter mala, quæ sequuntur ex ludo: secu-
 dum Hostien. Inn. & do. Ant. de But. in d. c.
 quia pleriq. quod dicit ibi Petr. de Anch. pro-
 cedere, præterquam in medico causa recreatio-
 nis: vt l. in conuiuio. ff. de alex lusu. & per
 Thomam secunda secundæ. q. 30. arti. 7. Et no.
 in c. clerici. de vita & hone. cleri.

19 † Duodecimus est in hypocrita, vel cere-
 tano: qui sub simulato nomine sanctitatis ali-
 quid extorquent, vel recipiunt, quia tenentur re-
 restituere ecclesiæ vniuersali, cuius contempla-
 tione recipiunt, non illi, qui dedit: ex quo suam
 mercedē iam consecutus est: vt 14. q. 5. c. fin.
 & c. non sana. & arg. eorum, quæ not. in c. ex
 trans-

transmissa. de decimis. & l. sed si plures S. in
arrogato. ff. de vulga. & pup.

† Tertiusdecimus casus est de illo, qui con- 19
secutus est aliquid propter iniquam constitu-
tionem principis: vel imperatoris factam con-
tra ius naturale vel diuinum, causa non subsi-
stente: quoniam in foro animæ non valet: &
id est restituendum l. omnes populi. ff. de iusti.
& iure l. fin. C. si contra ius vel utilitatem
publicam. Et eodem modo, si esset facta cum
causa: quæ cessaret in illo casu: quia in foro
animæ debet restitui arg. eius, quod dixi de se-
natusconsulto Macedoniano: secundum Inno.
vbi supra.

Quartusdecimus † casus est, quando aliquis 20
recepit à non conficiente inuentarium ultra
vires hereditatis: quia illud debet restituere
in foro conscientie. Nam licet de rigore iuris
non conficiens inuentarium, debeat puniri in
amissione bonorum priorum, tanquam non
parens legi, sed ipsam contemnens: vt §. si ve-
rò non fecerit. in authen. de hære. & fal. col. 1.
& præsumitur subtraxisse bona hereditaria:
vt tenet glos. in c. literis. de rapto. & Host.

quæst. 5. & 1. q. 8. sancimus. & C. quod metus
 causa l. penul. & fin. Et eodem modo, si nego-
 tiatio fuerit illicita: vt c. 1. & 2. de emprio-
 ne & vendi. Et idem & multo fortius, si talis
 cogi potest in foro contentioso: vt c. literas. de
 restitutione spoliatorum. quia multo fortius
 remordet conscientia.

18 † Undecimus casus est de eo, quod est ac-
 quisitum in ludo: quia vincens tenetur illud
 restituere: siue traxerit aliū, siue tractus fue-
 rit propter mala, quæ sequuntur ex ludo: secu-
 dum Hostien. Inn. & do. Ant. de But. in d. c.
 quia pleriq. quod dicit ibi Petr. de Anch. pro-
 cedere, præterquam in medico causa recreatio-
 nis: vt l. in conuiuio. ff. de alex lusu. & per
 Thomam secunda secundæ. q. 30. arti. 7. Et no.
 in c. clerici. de vita & hone. cleri.

19 † Duodecimus est in hypocrita, vel cere-
 tano: qui sub simulato nomine sanctitatis ali-
 quid extorquent, vel recipiunt, quia tenentur re-
 stituere ecclesiæ vniuersali, cuius contempla-
 tione recipiunt, non illi, qui dedit: ex quo suam
 mercedē iam consecutus est: vt 14. q. 5. c. fin.
 & c. non sana. & arg. eorum, quæ not. in c. ex
 trans-

transmissa. de decimis. & l. sed si plures S. in
arrogato. ff. de vulga. & pup.

† Tertiusdecimus casus est de illo, qui con- 19
secutus est aliquid propter iniquam constitu-
tionem principis: vel imperatoris factam con-
tra ius naturale vel diuinum, causa non subsi-
stente: quoniam in foro animæ non valet: &
id est restituendum l. omnes populi. ff. de iusti.
& iure l. fin. C. si contra ius vel utilitatem
publicam. Et eodem modo, si esset facta cum
causa: quæ cessaret in illo casu: quia in foro
animæ debet restitui arg. eius, quod dixi de se-
natusconsulto Macedoniano: secundum Inno.
vbi supra.

Quartusdecimus † casus est, quando aliquis 20
recepit à non conficiente inuentarium ultra
vires hereditatis: quia illud debet restituere
in foro conscientie. Nam licet de rigore iuris
non conficiens inuentarium, debeat puniri in
amissione bonorum priorum, tanquam non
parens legi, sed ipsam contemnens: vt §. si ve-
rò non fecerit. in authen. de hære. & fal. col. 1.
& præsumitur subtraxisse bona hereditaria:
vt tenet glos. in c. literis. de rapto. & Host.

in summa de testa. & sentit gl. in c. 1. de test.
 & c. 1. de solutionibus. tamen in foro conscien-
 tiæ secus est: vt tenet gl. Ioan. An. in c. quan-
 quam. de vsur. lib. 6. Item quia in foro con-
 scientiæ non attendimus istas pœnas: vt c. fra-
 ternitatis. 12. q. 2. & tenet Bald. in authen. ad
 hæc C. de vsuris. Butrius in c. fin. de præscri-
 ptio. Ioan Ana. & Butri. dicens se in ea consu-
 luisse, in d. c. 1. de solutioni. videtur equum Ab-
 22 bati Siculo. † cum etiam filius fa. non confi-
 sciens inuentarium non debeat soluere de legi-
 tima, propter omissionem inuentarij: vt tenet
 gloss. in authen. sed cum testator. C. ad l. falcid.
 & in authen. hoc amplius. C. de fideicommis.
 non obstante, quod sit præsumptio subtractio-
 nis: quia illa cessat veritate manifestata: vt
 8 distinct. veritate.

23 † Quintusdecimus casus est quando aliquid
 est relictum in minus solenni testamento, ra-
 tione numeri testium: quoniam non debetur
 ciuilitur, secundum approbationem legis, quæ
 exigit septem testes: sed naturaliter tantum:
 ex quo subest voluntas: vt tenet gloss. in l. fi-
 deicommis. ff. de condictio. indebit. & l. fi-
 deicom-

deicommis. C. de iuris & facti igno. & tenuit Bart. & Iaco Butri. Bald. & Salyc. in d. l. cum quis. & similiter Petr. de Anch. in c. fin. de solutio. tamen † de equitate naturali 24
& consequenter in foro animæ, tale legatum debet solui, ex quo ius canonicum fouet obligationem naturalem vt d. c. i. de pact. Et eodem modo in naturali obligatione, quæ subest: quando civilis est sublata per præscript. vel sententiam absolutoriam: vt dixi in c. fin. de solutionibus.

Item debet † considerare ipse commissarius, 25
quod si debet restituere de bonis usurarij, quæ ipse subtraxit in vita: quod debet se gerere secundum librum suarum rationum: qui facit fidem contra ipsum: vt l. rationes. C. de proba. l. nuda ratio ff. de dona l. si quis ex argentijs §. ratione. ff. de eden. Sin aut † sit liber de 26
perditus, tunc debet restituere probatib. per cōiecturas: vt l. penul. ff. de periculo tutor. l. Lucius. ff. de cond. & demōst. l. licet Imperat. ff. deleg. i. debet enim illi satisfacere illa probatio, quæ defuncto satisfacisset. Sin autē nec probatio, nec cōiecturæ haberi possent, ab eo nulla fiet

executio : vt ff. de cond. & demonstr. l. in testa. el. 1. & ff. de eden. l. argentarius §. cum autem in ratione sui. & ita tenet Bald. in 11. & 12. questione 4. part. dicta l. id quod pauperibus. C. de episc. & cler. Item, circa hoc debet attendere consuetudinem obseruatam : veluti si testator reliquit uxorem vsufructuariam, & dominam in vita : & post mortem instituit fratrem, vel hospitale : quoniam attendet consuetudinem seruata[m] Bulgari vt authen. hoc locum. C. si secundo nupserit mulier. & per Bald. in 14. questione quarta partis.

- 27 Vidimus, an † debeatur, atq; quo iure, nunc videamus quando. Vbi concluditur : quod statim debetur : sed ipse exequi debet intra annum à die aditæ hereditatis, vel mortis testatoris : vt §. si quis verò non implens. in auth. de hered. & falcidia. colla. 1. & in auth. hoc
- 28 amplius C. de fideicommissis. Fallit † primò, quando est appositum tempus, & dies vel conditio : quoniam illud attendetur : & dies quæ est apposita principaliter, dispositæ inest conditioni. vt l. tali in ratione sui. ff. de iure dotium. & l. quidam testa. §. si scriptus. ff. de lega.

lega. 1. Fallit t̄ secundo, vbi qualitas legati ha- 29
 beret in se tacitam diem. verbi causa: quia
 mandauit fieri ecclesiam vel monasterium:
 quod non posset compleri anno neq; biennio:
 quoniam cum non sit impeditus facto suo, non
 currit ei tempus anni: vt tenuit Feder. de se-
 nis. consi. suo 124. & Bald. in repe. l. id quod
 pauperibus. in 1. q. tertie partis & allegat. l. si
 mihi & tibi. §. si quis seruos in ratione sui ff.
 de legat. 1. & l. insulam. §. 1. ff. locati. & l. ideo
 exigatur. ff. de verbo. obligatio. Fallit tertio,
 vbi t̄ executor ignoraret talia legata: quia 30
 ignorantibus legatum non currit tempus: vt l.
 penulti. ff. de eo, qui pro tutore. si legitime im-
 peditus est, vt §. fin. institut. de perpetuis &
 temporalib. actionib. maxime, cum est tempus
 pratorium: quod est vtile à princ. vt l. super-
 uacuum, C. de temporibus appellationum. sed si
 esset impeditus culpa sui, bene currit tempus:
 secundum Bal. in d. l. id quod 3. quæst. tert. part.
 Fallit t̄ quarto, secundum docto. vbi executor 31
 non fuisset monitus: quia tempus anni, tali non
 cedit: not. in c. nos quidem. & c. tua nos. de
 testamen. Et ideo episcopi secundum Bal. fa-

ciunt constitutiones monitorias, ne sit necessa-
ria vlla alia specialis monitio. quod est notan-
3 2 dum. † Considerandum modò est qualiter, sci-
licet circa modum & formam: quoniam si
executor est deputatus ad restituendum male
ablata, non debet soluere debita ex contractu:
vt not. Archidia. 2. questione 4. si res &
Spec. in d. 9. nunc aliqua. & Bald. in l. id, quod
pauperibus. in 7. questio. quarta partis. Ita, si
est deputatus ad soluendas pecunias, non debet
soluere res. & è contrario, si est deputatus ad
soluendum res, non debet soluere pecuniam. Sed
si essent deputati simpliciter, an possint eligere
fideicommissarium. ad res? concludere vt dixi
suprà quod eliget ad res hæreditarias: quia
pretium illis inest, sicut in hæreditate: vt l.
cum pater. in princ. ff. deleg. 2. Aut vult elige-
re ad res, non hæreditarias, ita quod cogatur
hæres redimere & præstare: dicendumq; erit,
quod non: vt dixi disputatum à Barto. Et not.
Bald. in l. id quod, in 10. questio. quarta part.
hæc enim res non esset de bonis defuncti, de
quibus executio ipsis est commissa. Item, si
testator dixit, quod alicuius consilio exequa-
tur,

quatur, ipsum tenebitur sequi: vt l. si quis arbitratus ff. de verb. obligat. l. fin. C. de contrahenda emptione & tenet Spec. in d. nunc aliqua. versicul. quid si testator.

Fallit † primò, vbi de pluribus debebat ille 33
consulere vel arbitrari, & non fuisset arbitratus de omnibus: quia cogetur adhuc arbitrari: vt ff. de arbitris. l. quid tamen. extra de electione, cum terra, & extra de testamen. c. tua.

† Fallit secundò, vbi talis consulendus mo- 34
reretur priusquam arbitraretur, vel consulere-
ret: quia expirat arbitrium & videtur in
causa quasi caduci: vt l. si quis arbitratus. ff. de
verbo oblig. & l. sequent. & de offic. deleg. c.
fin. Quod non videtur verum quinimo succe-
det episcopus tanquam legitimus, maxime ad
pias causas: vt dicam infra de executore le-
gitimo.

Fallit † tertio, vbi talis consultus iniq̄ue 35
fuisset arbitratus: quia recurretur ad arbitriū
boni viri: vt extra de regular. & trāseuntib.
ad religionem c. licet. ultra medium. C. de con-
trahend.

trahend. emption. l. fina. l. hæc venditio ff. eodem ff. pro socio. l. si societatem. & l. sequen. Quod est verum, quando est dubium, quod male arbitratus sit. Secus, si esset certum, vt l. pater alias. incipit: quidam d. Papinianus. ff. de administ. tut. l. vt gradatim. §. 1. ff. de muneribus & honoribus. de arbitris c. cum olim. ad fin. c. quintaualis. & c. veniens. de iureiurando. de electione. c. in causis.

Superest discutere de personis. Nam si sunt aliquæ personæ permissæ, non debet executor eligere personas prohibitas. † Sed bene
 36 verum est, quod inter personas permissas potest eligere idoneiorem, & inter pauperes pauperiorem: vt in l. id quod. in 22. q. quarta partis per l. cum quidam ff. de lega. 2. Et similiter, si est relictum singularibus personis, non debet eligere vniuersitates, vel loca. Circa personas verò prohibitas distingui oportet. Aut sunt prohibiti à lege, veluti sunt incestuosi & similes, & executor illos non eliget: quia non videtur datum arbitrium exequendi contra leges: argu. l. quanquam. ff. de ritu nup. & l. Lucius. ff. ad municip. Aut sunt prohibiti per testato-

statorem: & idem dicendum, quod executor
 non eligit tales puta naturales. Fallit in tali- 37
 mentis: quia illa debentur de iure canonico:
 quod etiam debet seruari in foro ciuili: vt c.
 cum haberet. extra. de eo, qui duxit in matri-
 monium, quam polluit per adulterium. & te-
 net Dyn. in consil. suo 17. quod incipit: questio
 talis est, quidam Orland. & Bal. in quest. 24.
 & vltim. 4. part. l. id, quod pauperibus. &
 subdit quod si tali spurio data fuerint per epi-
 scopum omnia bona, quod ea prescribit spatio,
 30. anno. arg. l. generaliter. ff. de noxa. Si vero
 tales sunt prohibiti propter inimicitiam leuem,
 & tacite, similiter potest eis distribui, quia
 censetur remissa per confessionem: dummodo
 de ipsa articuletur: vt §. fin. instit. de iureiur.
 & no. Bal. in 23. q. quartæ partis. d. l. id, quod
 pauperibus. Secus, si fuisset grauis: per l. 3. in
 fin. ff. de adimend. lega. & per Lucius S. Lu-
 cius Titius damam. ff. de lega. 2. vbi odiosi non
 comprehenduntur.

S V M M A R I V M.

1. Executor administrationis rationem reddere
 tenetur: quatuor potissimum rationibus.
2. Executor quo casu liberetur a redditione ratio-
 num in re villicationis.

3. Exe-

3. Executori remissio rationum reddendarum, an iure fieri debeat.
4. Executori in reddendis rationibus suscepta administrationis, quatuor obseruanda sunt. Et primùm, ut reddere debeat.
5. Executor rationes qualiter reddere debeat.
6. Executor an fidem faciat productione Codicis, in magnarum expensarum redditione.
7. Executoris iuramento quando steur in reddendis rationibus. & 9.
8. Executorem minutas expensas, plures tamen numero, libro rationum probasse an sufficiat, adhibito iuramento.
10. Executor quando rationes reddere teneatur.
11. Executor qua actione compelli possit ad rationes reddendas.

I 5. Nouissimum verò sit documentũ, quod executor suæ villicationis reddat rationem. Quod tribus suadendum est rationibus. † Prima est, quia docuimus supra, quod ipse deberet facere inuentarium, cuius finis est, ut ratio reddatur: alioquin dicta confectio videretur inutilis. Secundo, quia tutores, curatores, œconomi & similes personæ reddunt rationem: ut ff. de negot. gest. l. 4. ff. de tuto. & curator. datis ab his l. 1. in princ. ff. de administ. tut. l. actus. C. eodem titu. l. rationes. C. arbitrium tutelæ. l. tutorem. Et tertio, quia etiam villicus reddit.

reddit. de accu c. qualiter & quand. el. 2. &
 in authen. de sanctissimis episcopis s. œcono-
 mus. col. 9. Quod fallit, vbi † esset liberatus 2
 & absolutus executor à ratione reddenda per
 testatorem: quia talis liberatio & absolutio
 valet, vt verbum sonat: nisi contra eum pro-
 baretur dolus in administrādo, vel distribuē-
 do: vt ff. de admi. tuto. l. quidam decedens. de
 libe. leg. l. si quis rationem. & l. si petitor. &
 ff. de leg. 2. l. si seruus vetitus & not. in Specu.
 de instrumen. edit. s. nunc aliqua. versicu. not.
 Ioan. And. in addi. Specu. & c. Ioan. de testa-
 men. Salyc. tamen & Dy. consuluerunt, † quod 3
 in dubio non valeat dicta remissio ne inuite-
 tur quis ad delinquendam: & ne fructum sue
 malignitatis acquirat. Item, quia non mere-
 tur liberari: & talis liberatio videtur relicta
 in pœnam non patientis de se fraudari: contra
 l. 1. C. de his, quæ pœnæ nomine. & ad l. si quis
 rationē. respondet: quia loquitur de administ.
 prator & ita intelligit glos. in l. Aurel. s. Caio
 ff. de lib. leg. Verba igitur operātur, vt remissa
 videatur solū scrupulosa redditio: vt not. ipse
 in l.

in l. nulli. C. de episc. & cler. & l. cum neces-
 sitatem C. de fideicommiss. Et eodem modo dicit
 Paul. de episcopo, quod nemini reddet ratio-
 nem, nisi Deo: vt d. l. si quis ad declinandam.
 4 † Circa tamen prædictam redditionem ratio-
 num quatuor sunt intelligenda. Primum, cui.
 Secundum, qualiter. Tertium, quando. Quar-
 tum: qua actione. De primò, cui ratio reddi
 debet. Quidam dixerunt episcopo, vt l. nulli.
 §. 1. C. de episc. & cler. Pleriq; quod iudici se-
 culari, vt §. si verò solis. & §. si verò ædificat.
 in authen. de eccl. titu. Plurimi putant. quod
 hæredibus & legatarijs: quorum maxime in-
 terest: vt l. de vno quoq; ff. de re iudic. Spec.
 vero in §. nunc aliqua. ver. sed cui. simpliciter.
 tenet, quod iudici seculari siue domino episcopo,
 in eius optione, præsentibus tamen vel citatis
 hæredibus, & legatarijs: vt l. 1. & authen.
 ibi posita. C. si vt se ab hæred. se ablineat. de
 elect. c. statumimus. de testibus. c. significauit. de
 confirmatione vtili, vel inutili. c. cum dilecta.
 Idem tenet Sal. in l. nulli. per l. actus ff. de ad-
 mi. tu. dicens procedere est in executore, qui non
 est subditus episcopo, sed ab eo exemptus: vt
 cle. eos

cle. eos quib. de test. & in auth. de eccl. tit. S. si quis autem † De secundo: Quidam dixerunt per testes, vt. C. de vsufr. l. cum quidam. ff. de mino. l. intra vtil. Quidā, quod per iura. l. orphanotrophos. C. de epi. & cl. & l. si quis pro redemptione. §. 1. C. de do. Aliqui, quod per codicē rationū, vt §. œconomos in auth. de sanct. epis. Nonnulli, quod per codicem rationum cum iureiurando simul. Ex dictis aut Bald. in l. id, quod pauperibus. vltima parte & Sal. in, l. nulli. C. de episco. & cler. potest sic distingui: vel ad regulam reduci. In † expensis magnis non sufficit codex rationum: vt. l. instrumenta domestica. C. de proba. neq. iuramentum: quia non est legitima probatio. vt. l. fin. §. in compu. C. de iur. deli. Sed exigentur testes vel instrumenta: vt. l. qui accusare. C. de edendo. l. in exercendis. C. de fid. instru. Vel euidentia operis, puta capella constructa: vel sepulchrum cum architectorum æstimatione. l. fi. C. de alimen. pupil. præstan. fac. §. quod autem. in Auto. de non alie col. 3.

† Fallit primò, in expensis, quæ secretò per testamentum debent fieri: vt. l. Theopompus. ff. de

ff. de dote prælegata: & d. l. nulli. & ibi per
Salic.

Fallit secundò, in expensis minimis, quia si-
militer stabitur iuramento ipsius executoris:
vt l. si quis in redemptionem C. de don. & idem
si iurauit à principio fideliter exequi: quia non
debet iuari pluries. l. quia bona. §. si quis. ff.
de dam. infe.

8 † Fallit tertio, in expensis minutis, qua ta-
men coaceruatae sunt magnæ: quia stabitur co-
dici rationum cum iuramento, verbi gratia,
quia dedit vni quinq; solidos, alteri quatuor:
ar. l. fin. §. fin. C. de iure domi. impetrando. l. 2.
C. de alimen. pupil. præstan. l. Nefennius. ff. de
neg. gest. quod mihi placet dummodo accedat
verisimilitudo.

9 † Fallit quarto in magnis etiam quantita-
tibus, vbi episcopus secundum qualitatem per-
sonæ statueret iuramentum deferendum: quia
cùm sit pater pauperũ, videtur habere ad hoc
mãdatum generale cum libera. sic intel. Bal.
l. si quis pro redemptione C. de dona. Quod est
verum: nisi executor conuictus esset de persi-
dia & mendacio: quia tunc nec staretur iura-
mento,

mento, nec rationibus: argum. ff. de adulte. l. si qui adulterij. ff. qui satisda cogan. l. de die s. fin. 22. quest. 5. paruuli. & 2. quest. 7. non potest. 7. quest. 1. prohibent. extra de pigno. in fin. vt eccle. beneficia. c. 1 in fin. de præsum. scribam. de proba. l. iubemus.

† De tertio videlicet, quando quidam pu- 10
tabant demum finito officio executionis: & non ante, sicut fit in tutore ac curatore: vt instit. de attil. tu. s. fin in fin. & glos. in l. 2. C. de administ tut. & est gloss. qua generaliter loquitur in l. qui proprio. s. fin. ff. de procur. Verius tamen est, quod statim cum male gerit possit conueniri, & hoc naturalis ratio exigat. Nec obstat, quod dictum est de tutoribus, & curatoribus: quia eorum potestas est fortior. Durat aut hoc ius vsq; ad annos 40. quoniam episcopus tanto tempore ius pauperum prosequitur: vt in authen. de eccle tit. s. quod temporalibus.

De actione † vero, de qua quarto dubita- 11
batur, conclude secundum Iac. Bu. & Sali in l. nulli. quod executor testamentarius: & qui consensit, tenetur mandati, quod morte non finitur: cum post mortem dirigatur. l. si vero non remu. in

fin. ff. māda. Si non consensit, vel est legitimus tenebitur actione neg. gest. quia ex necessitate gessit. arg. l. tu. ff. de negot. gest.

S V M M A R I V M.

1. Executor aut episcopus qualiter exequi debeāt testatoris voluntatem.
2. Executor legitimus, testamentario non agente agere ne possit, Et quid, si concurrat impotentia facti aut iuris. nu. 3.
4. Commissarius quando exequatur volūtatem testatoris.
5. Executore testament. mortuo, quis exequi debeat.
6. Executio testamenti, an transeat ad successorē. Et id quando.
7. Executio testamenti, quibus casibus non transeat in successorē, mortuo executore & n. 8. & 9.
10. Executioni testamenti quando succedat legitimus.
11. Executionis officium: an accrescat alijs, executore vno deficiente.
12. Executorum pars minor: an possit exequi minore parte impedita, vel exequi nolente.
13. Executor legitimus exequetur, quando testamentarij testamento dati: non funguntur officio, tempore sibi præfixo.
14. Episcopus, an exequatur, testamentario remoto, tanquam suspecto. Et quid de procuratore, prælato, & iudice delegato nu. 15
16. Episcopus exequetur commissario intra debitum tempus non agente.
17. Legata pia tempus habent exequendi semestrē.
18. Executionis tempus anni præscripti, vnde inchoandum.

19. Exc-

19. Executor notorie contumax in officio, an vltra sit expectandus: & propter moram lucro cadat.
20. Exequetur legitimus commissarius, testamentario malè executo, praueq; arbitrato. Et qualiter se gerere debeat, vide num. 21. 22. 23.
24. Episcopus exequetur: testamentario mortuo ante executionem, vel declaratam voluntatem. Et quando praeterea, num. 25.
26. Episcopus dispensat malè ablata, restituenda, erogandaq; pauperibus.
27. Rapina non est admittenda, vt inde in eleemosynam conuertatur.
28. Ablatorum varia genera.
29. Episcopus malè ablata à testatore, incerta, an possit aut debeat in ecclesiae restaurationem conferre, quod non ibid. & num. 31. 32. 33. 34.
30. Rapere dicitur, qui tenet eroganda pauperibus.
35. Episcopo triplex cura incumbit. Ibidem ratio, quòd mala ablata incerta, possit in ecclesiae vsum couertere.
36. Pauperibus expedit, ecclesiam reparari.

§. Quæro tertio, quid agere debet episcopus, vel executor legitimus? Et responde, quod exequetur ipse. Primo, quando testator in suo testamento nullum reliquit executores: quoniam ipse praesul, vel eius vicarius, aut oeconomicus exequetur secundum formam contentam in l. nulli. C. de episc. & cleri. & episcopo negligente exequetur Metropolitanus, vel ecclesia: vt dixi supra parte. 1. quaest. 3.

dum tamen episcopus prius monitus fuerit, vt exequatur, & præcipue si fuerit per publicas personas. Quod intelligo etiam si testator prohibuerit suum legatum exequi per supra dictos, vt in auth. eo. tit. 9. sin autem specialiter. & §. seq. & §. in omnibus. & doc. in l. nulli. & l. si quis ad declinandam, vbi Sali. quest. 10. & 11. & c. tua. de testa.

- 2 † Secundo, legitimus exequetur, quando legatarius vel executor testamentarius non vult agere contra debitorem hereditarium: quia non potest nec audet: voluntasq; minime impletur: quoniam facta monitione per prius, vt dixi, licet prius esset in optione pauperum seu legatariorum, conuenire heredem: vel debitores hereditarios: aut testamentarium exekutorem, vel episcopum, seu legitimu, qui aliorum defectu negligentiamq; supplebit: vt no. Spe. in d. nunc aliqua. vers. sed qualiter subuenietur pauperibus & per doct. in d. l. nulli. & l. si quis ad declinandam. & c. tua. & c. Ioan. de testament. & videtur casus in §. si quis pro redemptione in authen. de eccle. titu. contum. 9.

† Ter-

† Tertio exequetur legitimus, quando execu- 3
 tor, vnus, vel omnes nō exequuntur impotentia
 facti: quia sunt absentes: vel impotentia iuris,
 quia sunt banniti, vel excommunicati. nam si-
 ue hoc allegetur & opponatur per ipsos lega-
 tarios, vel alios: siue per neminem, dominus
 episcopus ex mero suo officio habebit eos pro
 exclusis: & per se exequetur, vel alius ex su-
 pra dictis legitimis: vt l. nulli. §. 1. & 2. & 3.
 & l. si quis ad declinandam. §. 1. C. de episc. &
 cle. & no. Specu. in §. nunc aliqua. ver. Item
 quid si executor. & ver. quid si alter. & no.
 in c. nos quidem de testament. fa. c. sciscita-
 tus de rescript. & l. fin. C. de contrahen. em-
 ptione.

† Quarto, exequitur commissarius legiti- 4
 mus: quando executor testamentarius ante-
 quā exequeretur, est mortuus. & idem si
 plures dati omnes sint mortui: vt in authen.
 de eccl. titu. §. sin autem, qui facere l. nulli §. 1.
 C. de episc. & cler. c. tua de testamen. & plac.
 Spe. in §. nūc aliqua. ver. sed pone quia prius in
 fi. Alij verò putant, † quod imò hæres exequetur: 5
 ar. l. si quis. in fi. ff. de test. tut. & §. si quis
 I 4 in adi.

*in edifi. in authen. de eccle. tit. col. 9. Et idem
 in quolibet alio successore: vt c. quoniam Ab-
 bas de offi. dele. Nec ob. l. nulli. quæ dicit, quod
 succedit episcopus: quia intelligitur, nisi alius
 supersit: qui repræsenteret defunctum, & te-
 statoris iudicium vellet impedire: quoniam
 tunc episcopus, qui est subsidiarius, se non im-
 pediret: quod etiam nec verum videtur: quo-
 niam ex quo electa est industria personæ, non
 poterit fieri executio per alium. c. fin. de offi.
 deleg. & ista videtur veritas in hoc casu. Plu-
 rimi autem dicant, quod nec episcopus per se
 complebit: nec rem pro derelicta dimittet:
 sed alium loco defuncti deputabit. Quod mihi
 non placet: quia non est opus datiuo, ex quo su-
 perest legitimus: ar. l. in cause. ff. de min.
 quicquid dixerit Spec. in d. nunc aliqua. ver.
 & quid si vnus tantum erat. † Reliqui putabant
 legatum, velut caducum euanescere: arg. l. si
 quis arbitrati. cum l. seq. & l. si seruus. ff. de
 ver. obl. & c. fin. de offi. dele. Quod etiam non
 videtur verum: quia duo sunt in considera-
 tione, scilicet legatum, & officium executoris.
 vnde licet deficiat vnus: tamen aliud super-
 est:*

est: arg. c. cum dilect. de dolo & contuma. & c. Pisanis. de rest. spol. & l. Celsus. §. 1. ff. de arb. Dom. autem, secundum Lap. in c. fin. §. 1. de test. lib. 6. format. quæst. quando in test. constitutus est executor Abbas. S. Proculi, qui est mortuus: & dubitatur, an successor in dignitate exequetur. & distinguit. Eius autem distinctio potest sic reduci ad conclusionem, quod executio transit ad successorem: vt d. c. quoniam Abbas.

Fallit † primò, vbi præcederet nomen proprium, & testator dixisset: relinquo, do. Pet. Abba. sancti Proculi executorem: vt d. c. quoniam & l. si seruus communis de stipul. seruo. & instit. eod. tit. §. 1.

Fallit secundo, quando † Abbas esset propinquus & consanguineus testatoris, quia præsumitur, quod testator eum constiterit ratione propinquitatis personæ: vt 12. quæst. 3. pontifices: & de testa. c. requisisti. & not. glos. in d. c. fin. §. fin. de offi. delega.

† Fallit tertio, quando esset adiecta qualitas alterius dignitatis, quæ extinguatur cum persona, verbi gratia, dixit: constituo executorem.

I s d. Ab-

d. Abb. sancti Proculi doctorem vtriusq; iuris, quoniam adiectio illa habetur loco proprii nominis. De herede tenendum esset, quod dixi. De successore teneatur, quod Dominicus retulit.

- IO** Quintò, † exequetur legitimus, quando plures erunt executores: & vnus est mortuus, vel exequi non vult: quoniam tunc succedet ex iuris dispositione legitimus: sicut in casu tertio supra dixi. quoniam paria sunt: nolle atq; non posse: vt C. de contr. emp. l. fin. & extra de rescr. c. sciscitatus. Item, quia paria sunt nullū in testamēto dimittere executorē, vel dimissum mori, ac nolle officium adsumere: vt in authen. vt liceat matri & auia. §. 1. col. 8.
- 8** Quod firmare visus est Spec. §. nunc aliqua, ver. sed si alter. Alij putant, quòd commissarius superstes defuncti, voluntatem implebit, quasi melior in hoc sit occupantis cōditio: sicut in pluribus procuratoribus dici consuevit. l. pluribus. ff. de procurat. cum l. seq. & c. non iniuste. eodem titu. l. non distinguemus. §. cum
- II** in plures ff. de arbi. † Item, quia sicut in pluribus legatarijs, quibus est legatus vsusfructus,

vno deficiente accrescit alijs: sic vno execu-
 tore deficiente, accrescit alijs illud officium:
 arg. l. 1. ff. de usufruct. accres. l. 1. C. quando non
 peten par. & l. si ex pluribus. ff. de suis legiti-
 mis, & videtur de mente Spec. in §. nunc ali-
 qua. vers. sed nunquid, vbi plures sunt dati. Ex
 quo sequitur, quod coeptum ab vno, alter com-
 plere poterit: vt ff. de euet. l. si ideò. §. 1. ff. de
 offi. procōsul. l. 1. in princ. ff. ad muni. c. l. magi-
 stratus. facit ad hoc l. 1. §. si plures. ff. de cura.
 bon. dando. & l. 1. & 2. C. si vnus ex pluribus
 tu appell. Nonnulli dicunt, quod episcopus de-
 functi executoris loco alium subrogabit ad in-
 star tutoris excusati, vel mortui: vt l. si quis ff.
 de adm. tu. l. Lucius §. cū quidā te ff. de adm. tu.
 l. si, qui petāt tuto. l. proponebatur. in prin. ff. de
 iudic. & C. in quib. casib. habēt tutor. per tot.
 titulum. Nonnulli distinguebant: quod aut plu-
 res coniunctim constituti, & vnus adimple-
 bit, quasi tunc locum habeat ius accrescendi.
 aut disiunctim, & non habeat locum. Vbertus
 verò distinguebat econtrā, quasi nō debeat co-
 gi aliquis executor. Pleriq; verò cōsiderabāt,
 an res & persona certa erat: & valebant
 gesta

gesta per vnum. an verò erant omnia incerta:
 & tunc exequaretur episcopus. Ego verò de
 hoc dixi suprà præcedente. quæst. & 4. docu-
 mento. Et adde quod si testator expressit quod
 omnes exequerentur in solidum, vel dixit quod
 duo, vel tres, vnus non poterit: ex mente Ioan.

And. & Lapi. & Dominici in c. fin. §. 1. de
 testa. li. 6. assententium sic respōdisse omnes do-
 12 ctōres, quos consulerunt. † Item adde, quod si
 testator reliquit quatuor, vel quinque executo-
 res simpliciter, quod maiore parte impedita
 vel nolente, minor exequi non poterit: secun-
 dum Feder. de Sen. cōsil. 63. qui dicit nō rece-
 dendum à defuncti voluntate. & alleg. no. in c.
 2. de arbit. lib. 6. nec putat extendi debere c.
 fin. §. 1. de testa. lib. 6. quoniam à iure communi
 exorbitat. Sin autem testator quatuor fecit
 executores hac lege, vt omnes exequerentur,
 vel maior pars, cum Ioanne, qui vnus erat ex
 illis: nam mortuis duobus alius, cum Ioanne,
 poterit exequi: vt tenet Ioan. Cal. de suo conf.
 45. per text. in c. fin. §. 1. de testa. qui loqui-
 tur de cōmissariorum parte media impedita.

13 † Sextò exequetur legitimus, quando com-
 missarij

missarij testamento dati, non exequentur in tempore competente illis adsignato argum. c. cum speciali. & c. cum legitima. de appella. Quod debet intelligi, nisi maior pars obedire voluerit: quoniam ipsi stabitur, nisi minor aliquid rationabile opponat & probet: vt. l. maiorem. ff. de pact. c. 1. de his, quæ fiunt à mai. par. ca. l. 3. ff. de decretis ab ordine faciē. l. nulli. et l. seq. ff. quod cuiusq; uniuersitatis nomine. Spe. tamen in. §. nunc aliqua. in vers. sed quid erit, si sunt plures, credit, quod episcopus uel index se non impediet in isto casu: & precedente, nisi gratificando vel confirmando voluntatem partis illius, quæ magis rationabilis esse videbitur: vt. c. 1. de transa. ff. de re indi. l. duo ex tribus. & c. si. extrà eo. Aut iubebit commissarios eligere tertium: vt quod maior pars fecerit, teneat: vt. ff. de arbi. l. non distinguemus. §. cum in plures. & c. suspitionis. de officio. delegati. Quòd si tertium eligere nolent, ipse alium eliget. de testa. c. nos quidem. & c. tua. & c. lo. & ff. de peti. heredi. l. hereditas.

† Septimò, exequetur dominus episc. alijsue 14 legitimis, quādo testamentarius fuerit pro suscepto

scepto remotus, aut postulatus: arg. l. eum, quem
 C. de suspect. tuto. Comparatur enim in hoc tu-
 tori vel curatori: qui si non ex fide tutelam ge-
 rant, remouentur l. 1. S. ostendimus. & l. 3. S.
 15 praterea. & l. 4. ff. de suspectis. Idem t̄ quoq̄
 fit de procuratore: vt l. post litem. ff. de pro-
 cur. & extra eod. c. 3. Idem in praelato: vt ex-
 tra de simonia. c. licet Heli. & c. seq. & de ac-
 cusa. c. qualiter & quando 2. Et idem in iudi-
 ce delegato: vt c. cum super. & c. insinuante.
 de offi. deleg. & 3. quæst. 6. c. suspecti. Interim
 tamē donec durat cognitio, & donec remouea-
 tur, gesta per talem valebunt, neq̄ aliquid in-
 nouabitur: vt l. orphanotrophos. C. de epis. &
 cler. C. de dō. l. si quis pro redemptione. benefa-
 cit c. 1. de iudicijs. Et hoc videtur esse verius.
 Licet quidā credāt episcopum in locum suspe-
 cti debere alium subrogare: neq̄ se vltius
 impedire: sicut in locum suspecti tutoris, vel
 curatoris alius subrogatur: vt ff. de testamen-
 tutela. l. si quis ff. qui petant tuto l. si. C. in quib.
 casib. habenti tutorem tutor da. potest. per to-
 tum. Sed non procedit hoc casu: quia cum epi-
 scopus sit legitimus, ipse debet præferri dati-

no: vt patet exordina. tit post rub. ff. de tutel.

† Octauò, dominus episcopus legitimus, suc- 16
cedet executor, cum commissarius intra debi-
tum tempus non fuerit expeditus. Tempus
† autem debitum in legatis pijs videtur esse se- 17
mestre: vt in auth. de eccle. titul. § si autem
col. 9. in reliquis, erit anni tempus: vt l. nulli.
C. de episc. & cle. præterquam in legatis: quæ
sui natura annum tacitè transcenderent: qua-
lis est constructio ecclesiæ, vel hospitalis, seu
monasterij: arg. l. interdum, ff. de verb. oblig.
Sed † dubitari solet, quando dictum anni tem- 18
pus debeat inchoari? & Spe. in §. nunc aliqua.
versi. penul. putat, quod à tempore insinuatio-
nis testamenti: si causa est pia. Si verò est pro-
phana, quod à die aditæ hæreditatis. Verius est,
quod à monitione domini episc. quia cum nõ re-
periatur expressè decisum, stabimus iudicis ar-
bitrio: vt c. 1. de decimis. de offic. deleg. de cau-
sis. & l. 1. C. de iure. delib. † Ex quo infertur, 19
quod si est notoriè cõrumax, quoniã bis vel ter
monitus, dixit nolle exequi, quod nõ sit vlterius
expectadus: vt c. 1. de iudi. & C. de tẽpo. appel.
l. fi. Item sequetur, quod si monitus bis, aut ter,
rech-

recuset exequi, maximè causam piam, quod perdat omne lucrum, quod ex ipsa voluntate suscepturus erat. Et vendicabitur per dominum episcopum cum fructibus medij temporis: vt in authen. de eccle. tit. §. si quis autem pro redemptione. & §. seq. & in Spec. de instrum. edit. §. nunc verò aliqua versic. §. 8. queritur, in vers. legitimi.

20 † Nonò legitimus exequetur commissarius: si testamentarius malè fuerit executus, maleq; arbitratus. super quo Spec. in §. nunc aliqua versicu. quid si malè. tres refert opiniones.

21 Prima fuit † Roff. ex c. quintanallis. & c. veniens. de iureiuran. & c. cum in causis. de electione. quod episcopus non debet sequi eius arbitrium, sed factum tractare, & per se adimplere: vt l. pater. aliàs incipit quidam §. Papin. ff. de administ. tuto. l. vt gradatim §. 1. ff. de mune. & hono. & extra de arbit. c. olim.

22 Secunda † verò est opinio, quod predicta procedent, quãdo certum fuerit, quod commissarius malè fuerit executus. Sin autem sit dubium, putat recurrendum ad arbitrium boni viri. c. licet. vltra medium. de regularibus &

tran-

transeuntibus ad religionem. l. fin. C. de con-
trahen. empt. l. hæc venditio. ff. eod. tit. l. si so-
cietatem. S. arbitrorum. ff. pro socio.

Tertia est † opinio, quod si fuerit executus, 23
quod tanquam officio functus, amplius non ar-
bitretur: arg. l. iudex. ff. de arbit. l. differen-
tiæ. de offic. delega. c. in literis. sed si non est ar-
bitratus, tunc cogendus erit arbitrari: vt
ff. de arbit. l. quid tamen. de testam. c. tua.
de electione. c. cum te. prope si. sed omnes opin.
coniungendæ sunt: vt veritas habeatur inci-
piendo ab vltimo ad primam & secundam.

† Decimò, dominus episcopus vel alius le- 24
gitimus commissarius exequetur, si commis-
sarius prius mortuus fuerit quam exequere-
tur, vel eius voluntas declaretur: quoniam ipse
dominus episcopus declarabit: vt d. l. nulli s.
1. C. de episc. & cle. c. tua nos. de testam. & in
authen. de eccle. tit. S. qui autem. Quanquam
nonnulli dicerent, hoc legatum in causam quasi
caduci fore, quod minimè verum est: vt dixi
suprà circa. 4. casum. Et inde Spec. in S. nunc
aliqua. ver. sed pone, quod prius. 7.

Vndecimò, commissarius † legitimus exe- 25
K quetur

quetur quando commissarius viuens exequi non
 vult neq; eligere: quoniam episcopus vel com-
 missarius legitimus exequetur: ar. l. 1. C. de in-
 sti. & substi. sub conditione factis. & l. Titius.
 ff. de condi. & demon. Et si non coget ipsum
 arbitrari vel declarari, quos pauperes eligat:
 sed per se declarabit aut permittet legatum de-
 ficere. Albertus tamen Papi. quem refert Spe.
 in. s. nunc aliqua. ver. quid si ille. 8. & vers.
 sed an cogi, 9. tenet, quod imò episcopus nō exe-
 quetur sed coget remedijs pretorijs. s. captis pi-
 gnoribus, & mulctis impositis ipsum commissa-
 rium dicere voluntatem suam, & eligere: vt
 l. certum 1. responso. ff. de confessis. & l. 1. s. ex
 hoc. ff. de ventre inspiciendo. & hoc, ne le-
 gatum deficiat: ar. ff. de arbit. l. labeo. & d.
 l. 1. C. de institut. & substitut. sub conditio-
 ne fac. & l. Titius. ff. de condit. & demon.
 & ita tenuit Ioan. Blancus & Ioan. And. in
 addi. Spec.

26 † Duodecimò, do. episcopus dispensabit malè
 ablata restituenda in pauperes: ut l. id, quod pau-
 peribus C. de epis. & cle. & c. cum tu. de vsu-
 ris & ista fuit opi. Host. quam tenet Io. An. in
 c. fi.

c. fi. 5. 1. de testa li. 6. dicens æquum sibi videri,
 quod episcopus sibi reseruaret absolutionē &
 dispensationem in tali casu. Et ratio est, quia
 cuique aliàs facile foret euitare onus restitu-
 tionis, dicendo se soluisse. Item, quia pauper
 recipiens donarium, confiteretur recepisse so-
 lidum, vel aureum: vel recipiens 10. denari-
 os, confiteretur. 10. libras. Item, quia quisque
 seipsum absolueret à peccato. & eandem opi.
 tenet mag. Gerard. Heremitanus per rationes
 impugnabiles: vt refert. Fed. de Se. consi. 38.
 & Lap. in cle. 1. de peni. & remis. quando
 esset de hoc consuetudo: quæ etiam per se sola
 sufficeret. Pro ista opi. inducitur c. cum sit.
 de Iudæis. vbi Iudæi non possunt erogare bo-
 na incerta: sed illud est speciale: quia Iudæ-
 us ab hoc videtur esse suspensus, sed secus
 forte in alio. Item, inducebatur. 1. q. 1. c. non
 est putanda. † vbi dicitur, quisquis non de- 27
 bet rapinam facere, vt inde faciat eleemo-
 synam. sed hoc concludit, secundum Vgo. ibi.
 Arch. tamen in c. fi. 5. 1. de test. li. 6 & 14. q.
 5. non sane tenet, quod idem testator posset illa
 K 2 erogare

erogare pauperibus per seipsum. c. tua. de testa. l. ergo etiam per alium executores in testa. deputandum. ad hoc facit. c. cum tu. de vsuris & 14. quest. 5. c. pe. & fin. ad fin. 21. quest. 4. si quis Romipetas. 12. quest. 2. de laicis. C. de episc. & cler. l. 3. in authen. de eccle. tit. 6. si quis & quod not. Ioan. Vin. & Bernar. in c. cum sit de Iudeis. & Inn. in c. quia pleriq; in 1. gloss. ad fin. de immunitate ecclesiarum. & sequitur Pau. in Cle. 2. S. huiusmodi. ver. iure. de priui. Ioan. Calde. & Recupe. de sancto Miniato: qui sic consuluerunt. Ioan. verò de Lig. putabat opi. Hostien. veram de equitate: opi. verò Archi. veram de rigore. Lap. verò in cle. 1. 28 de poeni. & remis. concordat sic. Quaedam sunt malè ablata incerta, in quibus transfertur dominium in possessorem, nec competit repetitio: ut 14. quest. 5. non sanè. & iste potest distribuere tanquam dominus. & sic loquitur Archi. Aut non transfertur dominium: & competit repetitio: & tunc procedit opi. Hostien. quia non dominus dispensare non potest. & 29 hoc placet Dominico. Suboritur tamè dubitatio, an dom. episcopus habens potestatem dispen-

dispensandi malè ablata incerta, possit illa re-
 tinere pro ecclesiæ reparatione? & quod non
 possit, multipliciter probatur. Onus enim im-
 positum domino episcopo, non remittitur, si di-
 pensandum in vnâ rem, non conferetur in
 eam sed in aliam, de iureiur. c. eam te. de deci-
 mis. tua 2. sed ista debentur pauperibus c. cum
 tu. de vsuris & 14. quæst. 5. non sanè. ergo re-
 manet onus, si sunt eccle. persoluta. Secundò,
 quia † tenens eroganda pauperibus, illa dicitur 30
 rapere 47. dist. sicut hi. & facit c. non est pu-
 tanda. præallegatum. Sed episcopus tenet pro
 fabrica, ergo non bene. Tertio, quia † nemini 31
 consulendum est cum alterius iniuria & ia-
 ctura c. locupletari. de reg. iur. libr. 6. nec præ-
 textu pietatis cõmitti debet impietas 30. quæst.
 1. c. nosce. vnde licet reparare ecclesiam, pium
 sit: non tamen cum iactura pauperum id exer-
 cendum est. † Quarto, quia soli principi licet 32
 conferre cum alterius præiudicio. 9. quæst. 4. c.
 tunc verò. de exces. præla. ad hoc. de relig. do-
 mib. c. constitutus. sed episcopus non est prin-
 ceptus: ergo in præiudicium pauperum hoc mi-
 nimè poterit. † Quintò, quia cum alterius iuri 33

K 3 detra-

detrahitur, exigitur consensus omnium, quæ
 leduntur. c. quod omnis, de regu. iu. li. 6. sed pau-
 peres non consentiunt: ergo &c. Sexto, quia
 34 iura determinant, per quos, & de quibus ec-
 clesia debet reparari: vt. c. 1. §. de his. de ecc.
 adi. & non dicit de his bonis: ergo de eleemosy-
 na pauperibus debita, non reparabitur. In
 35 contrarium verò allegatur quod possit, quia
 equalis cura episcopo imminet de tribus: vide-
 licet, de pauperibus alendis, ecclesijs reparan-
 dis, & sustentandis ministris ecclesiarum. 83.
 dist. c. 1. 12. q. 2. c. aurum. 10. q. 2. hanc con-
 suetudinem. 12. quest. 1. episcopus ecclesiarum.
 sed ecclesia est vnum de his: ergo reperitur
 de alio coequali. Secundo, quia bona ecclesia-
 rum sunt pauperibus obnoxia, sicut illicite
 acquisita: vt. d. c. aurum. 16. q. 1. c. si. sed epi-
 scopus potest dare licentiam &c. vt. 12. q. 2.
 bonæ rei. & de donationib. ca. apostolica. ergo
 de illicite quæsitis idem poterit facere. Tertio
 ad idem facit. 16. q. 1. ca. eccle. & c. statui-
 36 mus. † Quarto, quod possit, facit, quia expedit
 pauperibus ecclesias reparari, in quibus obla-
 tiones recipiuntur ad pauperum alimoniam:

vt 12.

vt. 12. q. 1. habebat, Quintò similiter expedit pauperibus ecclesias reparari, in quibus conueniunt fideles: & inuitantur ad pauperum subuentiones, & alia pia opera. Sextò quia ecclesia pauperes, sunt in numero pauperum cum suis ministris, ne populo desit spirituale alimentum, verbi Dei. 8. q. 1. audacter. de offi. or. inter cetera. ergo poterunt recipere. Io. An. dixit disputatam questionem Bön. per fratrem Pontium: & cõclusum, quod episcopus potest, si ecclesia indiget, & non habet unde pauperibus. satisfaciat aliunde. Si verò pauperes fame pereunt & ecclesia non indiget, sed habet unde sibi subueniat, secus est. & ita sequitur Io. And. & disputando tenuit d. Recuperus de sancto Miniato, & Dom. in. c. fin. S. 1. de testa. lib. 6.

S V M M A R I V M.

1. Executoris commissarijue datiui munus & officium summatim compendioleq; & eleganter.
6. Quaro t̄ quartò, quid agere debet executor commissariusq; datiuus? Et Specu. in. S. nũc aliqua. ver. datiui. tenet, quod gubernare se debet ad modum testamentariorum.

Nam prudenter administrationi accedet, consulte cauebit, repertorium inuentariumq; conscribet, cum collegis conferet, debitores excitabit, ac exiget: legatarios aliosue defendet, in possessionem inducet, bona vendet atq; distribuet: diligenterq; rationem de singulis reddet. de quibus quoniam abundè scriptum, ultra non prosequor.

Tertia pars principalis.

De sine ac exitu commissariorum, & eius partitione.

S Y M M A R I V M.

1. Executor testamentarius quod emolumentum ex officio consequatur, quæq; merces perfuncti muneris ei pendatur.
2. Minister nudus, quis dicendus.
3. Minister nudus nihil potest retinere pro se.
4. Executor an possit nudam facti executionem alij demandare.
5. Executor testamentarius causam agit sine sumptibus. & Quomodo id accipiatur. num. 6.
7. Executor testamentarius quos habeat iudices & num. 8.
9. Executor testamentarius: quid sibi possit iure retinere.
10. Executori adferenti se quid impendisse in pias causas, creditur. limit. num. 11. 12.
13. Executor possit ne se excusare ab executione sibi delata. & quibus ex causis.
14. Executor, & tutor, æquiparantur.

15. Exe-

15. Executoris officium: quibus modis finiatur. & num. 17. & 27.
16. Executoris ad pias causas officium, non finitur morte.
18. Dies interpellat pro homine.
19. Constitutionis diu obseruatæ ignorantia, an admittatur.
20. Constitutionis ignorantia, quos non liget. & num. 23. 24.
21. Cuius nouus an teneatur scire suæ ciuitatis constitutiones.
22. Commissarius ad eligendum, potest moram purgare.
25. Episcopus an succedat executori ad perficiendum opus ab eo cœptum.
26. Executoris officium: an finiatur sententia iudicis declaratoria. quòd sit priuatus.
28. Executor, qui cœpit exequi, an post acceptationem debeat aut possit remoueri.
29. Executor ob dolum remotus, qua nota: quoq; damno adficiatur: & num. 30. 31. 32.
33. Executoribus quibus assimilentur & comparentur procuratores sancti Marci Venetiarum. An porò sint legitimi. num. 34. distin. num. 35.

DE fine atq; de commissariorum exitu tractaturi, videamus de ipsorum beneficij ac commodis: tanquam ipsa sit solutio bene præclareq; gestorum. Deinde de ipsorum excusatione proxime de ipsorum remotione. Nouissimeq; de aliis modis, quibus executio suapte natura finiatur. & an inuitus remoueri possit.

K s Quæro

1 Quæro tigitur primò, quod commodum, vel beneficium executor, seu commissarius habet: quidue illis à iure pro mercede soluatur? & respondeo, quòd plura.

† Primum, quod deficiēte seu abeunte legato-rio seu fideicommissario, cui necesse habebat ipse præstare, conditione veniente id eius lucro cedit: secundum Pe. de Bellapertica. Nisi executor nudus minister sit: vt. l. si quis Titio. ff. de leg. 2. bene facit. l. pecuniæ ff. de ali. & cib. lega. Idemq; putauit Dy. si legatarius viuo testatore decessit: vel si nullum heredem reliquit.

2 † Nudus autem minister, is dicitur, in quem non dispositiua, sed executiua verba conferuntur: & quæ non iuris, sed meri facti sunt. Vel cui ex voluntate defuncti, nec interusurium mediij temporis, nec vllum beneficium est applicandum: secundum Iac. de Are. vt. l. diuus. ff. si cui plusquam per. l. Falci. & l. si mulier. ff. de dona. inter vir. & vxo. Namq; † is nudus nil potest pro se retinere. vt probat. c. si. s. 1. de test. li. 6. vbi dicit, quòd debet adimplere voluntatem defuncti: quod quidem
verbum

verbum perfectionem significat: & idem probat. c. tua. eo. tit. & l. Lucius. S. à te peto. ff. de leg. 2.

† Secundum commodum, quod postquam 4 ipse commissarius personas elegit & deputauit executionem meri & nudi facti, potest alij committere: etiam si à testatore non reperiretur esse concessum: ar. ca. is qui. de offi. deleg. libr. 6. Et eodem modo, si erogatio fieri deberet certa rei & certo loco: per illum tex. aliàs debet ad implere per se: vt ca. tua. ibi: per manus eorum & l. nulli. C. de episcop. & cler. vel per alium, ibi, pro sua conscientia. & ita tenent Arch. Ioan. And. & Dom. in d. c. si. §. 1. lib. 6. & Ioan. An. in addi. Specu. de instr. edi. §. nunc verò aliqua. versi. hoc dictum. & incipit: querit Nico. & Olden. consi. 295.

† Tertium commodum est, quod causam agit 5 sine sumptibus: vt l. nulli. §. 2. ibi, sine vllò dispendio iudiciorum. C. de episc. & cle. & c. charitatem. 12. q. 2. ibi: nihil, de reb. eccle. quasi perficiendi inuentarij labore tollatur. Quod est intelligendum, de iudicum
 †expensis

6 † *expensis* : quoniam illi sunt diuites. c. cum ab omni. de vita & hon. cle. Secus si essent expen-
se notariorum & aliorum officialium merce-
nariorum: quia illi non coguntur suam merce-
dem donare: vt 23. q. 1. militare. in fi. & 3. q. 1.
 si quis episcopus. & 10. q. 2. precaria. nisi ha-
 berent salarium de publico vt tenet Spe. in.
 §. nunc aliqua. versi. & no. quòd executor.
Sumptus autem administrationis honesto mo-
 do facient de bonis hereditatis: vt l. sumptus. ff
 de pac. & C. mand. l. cum pro causa. & no. Io.
 An. & Domi. in c. fin. §. 1. de testa. lib. 6.

7 † *Quartum commodum est*, quòd ipse com-
 missarius seu executor habet plures iudices, co-
 ram quibus agere potest, & conueniri: scilicet
 episcopum loci, qui est eccle. titu. præsēs: qui est
 secularis in opinione sua: etiã si possessores sint
 laici: vt. l. nulli. §. cum autem. C. de episc. & cle
 & in auth. de eccle. tit. §. sin autem. & §. si
 quis edificationem. col. 9. & in authen. vt cum
 de app. cogno. §. si vnum. col. 8. Quod etiam te-
 nuit Ang. in consi. 138. & consi. 21. & Alex.
 2. volu. consil. 170. in prin. alleg. gl. & doc.
 maxime Bald. & Ange. in l. hereditas. §. si
 defunctus.

defunctus. ff. de pet. hære. glo. & doc. in c. relatu. el. 1. iuncta superscriptione de testa. Bart. in l. soler ff. de ali. & cib. leg. Ioan. An. & alios in c. si hæredes. de testa. Archid. in c. Silvester 11. q. 1. & doc. in c. significantibus. de offi. deleg. Sed dubitari solet, quis sit ille iudex? & concludi solet, quod potest intelligi de iudice loci, in quo defunctus est vel natus is, qui legatum exequendum reliquit per iura præalleg. Quod si in neutro reperiatur, poterit conueniri in loco in quo contraxit vel quasi, adeundo hereditatem, vel vbi executor acceptauit administrationem: vt. l. hæres absens. §. fin. & l. seq. ff. de iudi. & l. argentarium. eo. tit. & in Spe. prædicto. §. sed nostra. versi. hoc etiam. prope si. & versic. quid si episcopus.

¶ Quintum commodum est, quod executor retinere sibi poterit illud, quod ipse impendit de suo in erogatione ac expensis: vt. l. nulli. ver. ita tamen. & ibi: ne humanitatis obtentu relicta peccunia erogetur. Hoc enim operatur inuentarium in hærede, quod eius actiones non confunduntur: vt. l. si. §. si præfatam. C. de iur. delib. Et idem tenet Spe. in. §. nunc aliqua. ver. si, vbi

fi. ubi loquitur de executore legitimo, qui in locum testamentarij succedit: ar. l. si cum. s. qui iniuriarum. ff. si quis cautionibus. Quinimò non solum deducere poterit, quod supererogavit: verum etiam, quod sibi debetur, vel male ablatum est per rapinam aut usuram: quia cui damus actionem, fortius debemus dare exceptionem: vt. l. 1. §. 1. ff. de superficiebus. Secus, ubi non constaret: ubi concludit, quòd si esset dubium, quod non procederet, quod supra dixi.

Et ideo cautela est, quòd statuatur terminus ad probandum talem rem sibi sublatam, intra quem si non probauerit, ablata restituet. arg. l. si quis libertatem. §. f. de petitio. hære.

† Sextum beneficium est, quod creditur ipsi executori dicenti se legatum in pias causas expendisse: vt. C. de don. l. si quis pro redemptione ipsorum. & C. de epis. & cler. l. orphanotrophos. & est etiam in l. diuus. ff. si cui plus, quàm per. l. Fal. facit, quod no. in l. si §. in computatione. C. de in. deli. Et eodem modo stabitur eius dicto, si iurauerit bene dispensasse: vt no. Io. An. Io. Fran. & Domi. in. c. si §. 1. de testa. lib. 6.

lib. 6. Et idem, si expensa est modica: vt. ff. de pign. act. l. subtracto. ff. de ven, in pos. mit. l. 1. & ff. de excu, tut. non tantum in fi. secundum Odof. & Spe in. s. nunc aliqua. ver. quid si executor. & Petr. & Cyn in l. id quod pauperibus. in. 9. q. C. de episc. & cleri. Quod est ¹¹ verum, quando executor fuit bonu, legalisq; persona, ita quod presumitur adhuc bonus t. mandata. de presump. 46. dist. sunt nonnulli. Secus, si fuit malus: vt in regula, semel malus. de reg. iur. lib. 6. & l. hoc accusare. s. omnibus. ff. de accusa. Item ¹² limitatur secundo, quia non procedit in expensa magna: quia illa est probanda per testes: vt in. s. economos in authen. de sanctis. episc. & in praealleg. l. nulli C. de episc. & cleri. & tenet Io. An. & Dom. in c. fi. s. 1 de testa. lib. 6.

Quæro secundo, ¹³ utrum ¹³ executor, vel commissarius possit se excusare & refutare commissariam sibi delatam? & videbatur dicendum, quod sic, quia sicut tutor, vel curator, potest excusare se propter numerum liberorum, propter administrationem fisci, propter absentiam futuram, propter potestatem publicam, propter

propter litem futuram cum heredibus vel legatarijs: propter alias tutelas, curas. vel commissarias onerosas, propter paupertatem, ac validitudinem aduersam, propter militiam, propter imperitiam, propter inimicitiam, propter minorem etatem, quæ sit intra .25. an vel propter maiorem etatem an. 70. & propter doctrinam vt habetur in *insti. de excu. tut.* sicut ibi cõplexus sum tribus versibus quos hic non piguit inserere.

Excusant nati, fiscus, absensq;, potestas

Lis, & onus curæ, paupertas. ac validitudo.

Miles, hebes, hostis, maiorq;, minor, quoq; doctor.

- 14 † Et ratio est: quia tutor & executor aequiparantur: vt sentit glo. in *l. si aliàs, est. l. plura ff. de tutel.* & Bar. in *l. si in emptione. §. si. ff. de contrahen. emp.* & Bal. in *l. cum ipse. eo. ti.* ergo easdem habebit excusatione, & similes. Tum etiam, quia videtur officium voluntarium: meritò nullus eum compellere poterit. In contrariũ verò videtur, quòd imò ipse cogatur: sicut

sicut quis cogitur subire publica munera. vt
 l. 1. §. 1. & §. equè & l. muner. 1. respon. & §.
 qui ad nouam ff. de mune. & hon. De ista qua-
 stio. dixi supra in prima parte tractat. q. 4. &
 ideò ibi scripta, hîc pro repetitis habeantur.

Quaro tertio, quib. modis † executoris of- 15
 ficiu[m] finiatur? & respondeo, quod multis
 modis.

Primò, morte ipsius executoris: quia mors
 omnia soluit: vt insti. pro socio. §. soluitur. in
 auth. de nup. §. deinceps. Et idem dico de sub-
 execute ab ipso execute constitutio in casu,
 quo potest: vt dixi supra. quia sicut morte tu-
 toris finitur officiu[m] constituti ab eo: vt. l. si
 per epistolam ff. de acqui. here. ita etiam in isto
 qui etiam execute: vt dixi supra q. prece-
 dente. Item, quia sicut mandatum prelati pro
 sua ecclesia constituētis finitur morte mādantis
 re integra: vt cle. vlt. de procu. ita & fortius
 mandatum executoris. Quod intelligo, non so-
 lum de morte naturali, sed etiam de ciuili, que
 contingit per deportationem vel seruitutem:
 vt insti. qui. mod. tut. fini. §. 1. & §. simili mo-
 do cum gloss. sua.

L

† Fallit

- 16 † Fallit in executore ad pias causas : quia in eo specialiter constitutum est, quod constitutentis morte non finiatur etiã re integra : per tex. sing. in cle. exyt § eo casu de ver. sig. quam ad hoc ponderauit Bal. in authen. si qua mulier. C. de sac. san. eccl. & not. Lud. Ro. cons. 119.
- 17 Secundò, finitur † officium executoris lapsu temporis, videlicet decursu anni statuti à lege, ad exequendum : vt l. nulli. C. de episc. & cleri. & in authen. de hered. & falc. §. si quis verò non implens. cum §. seq. & in auth. hoc amplius C. de fideic. † & bene, quia dies interpellat pro homine : vt l. magna C. de contrahen, & commit. stip. Quoniã monitio legis, est fortior, quã hominis : per auth. licet. & in corpore vnde sumitur. C. de epi. & cle. & tenet consi. 64. Et idem, si aliud tēpus esset præfixum à testatore, vel à statuto ciuitatis : aut constitutione synodali : ut tenet Bar. clare in l. cum qui ad fin. ff. de leg. 2. & clarius in consi. suo inci. Cōstitutione Camarin. episcopi, & sequutus est dom. Petr. de Anc. cōsi. suo incipiente, contra heredes, & pro curia episcopali. & do. Ludo. de Ro. in cōsi. 228. inci. pro plena discussione.

Et ra-

Et ratio est, quia huiusmodi constitutiones synodales ex consuetudine cōmuni sunt vniuersales per totā Italiā, vnde ipsarū ignorantia, non est tolerabilis, nō excusabilis: vt est communis Theorica Bar. & doct. in l. cunctos populos. C. de sum. tri. & fide cath & l. interdū. d. licet ff. de publ. † Quinimō constitutionis diu seruatae ac notoria, ignorātia est supina & crassa. c. 1. de postu. prela. 16 di. quod dicitis l. regula & l. nec supina ff. de iu. & fac. igno. l. si tutor. cum gloss. de peric. & commo. rei vendi. Quod limita plurib. modis. Primò, quod nō habeat † locū in forense, quoniā cōstitutio nō ligat ignorātes extrā de cōsti. cognoscētes c. ut animarū. eo. tit. li. 6. l. si. ff. de decre. ab ordi. fac. Quinimō, si constitutio, vel statutū vellet ligare ignorāte, nō posset: vt c. si. de of. archipresb. & l. forma C. de offi. prae. præt. & ita tenet Lud. in d. cōsi. 228. Secūdo † limitatur, vt procedat in ciue nouello: quia licet antiqui habitatores ciuitatum praesumantur & teneātur scire legem suae ciuitatis: vt in Spec. de cōstit. §. 1. l. 1. ver. quid si extraneus. & Bal. in. l. leges. la vlt. C. de ll. & repe. l. data opera. C. qui accu. nō pos.

L 2 tamen

tamen secus putat in nouello ciue: per tex. quem dicit singularem. in. l. qui cum uno. ver. ult. ff. de re mili. & addit Ludo. in. d. consil. similem in. l. commeatus. eo. ti.

22 † Tertiò limitatur, vt nõ curret dictum tempus commissario ad eligendum: quia talis commissarius moram purgare potest: vt dicit Bart. in. d. l. cum quidã. & præfati cõsulentis.

23 Quarto limitatur per Lud. in. d. consil. quando † probaretur quòd executor non possedisset bona, vt executor, sed alio respectu, & ignorans de executione sibi commissã: quia licet præsumatur possidere nomine, quo est deputatus: vt no. gl. ord. in. l. quedam mulier. ff. de rei vend. & probatur in. l. minus in fructus. C. de acqui. pos. tamen in contrarium probatio admitti potest: & non ligabitur ignorans: vt. l. generali. C. de tab. li. 10 & l. si ideo. & l. cum fratrem. C. de his qui. vt indig.

24 Quintò limitatur † per Lud. in. consil. 135. quòd non procedat dicta constitutio in legato factò ad construendum oratorium, vel capellam in domibus testatoris, quando religiosi sunt relictì executores, quia datur annus à monitione episcopi:

scopi facta ad inchoandum: vt c. 3. de testam.
 & in c. nulli C. de episc & cler.

Ad † complendum verò statuitur tempus 25
 quinque annorum: vt est casus in authen. de
 eccl. tit. colum. 9. §. si quis adificationē. postea
 verò in perficiendo succedet episcopus: vt c.
 tuanos c. Ioan & c. si heredes. de testam. & in
 authen licet. C. de episc. & cle. & tenet Spec.
 in tit de instrum. edit. §. nunc aliqua ad fin. &
 Fede. consil. 123. seu 124.

† Tertio finitur executoris officium sen- 26
 tentia iudicis declaratoria, quòd sit priuatus:
 dummodo transierit in rem iudicatam c cum
 inter. de re iudi. l. p̄ses. C. eod. tit. no. in l. 1. §.
 item cum contra sacras. C. que sent. sine app.
 recipiantur & l. 2. C. quando prouo. non est
 necess.

Quarto, finitur † officium, operis comple- 27
 mento: ita quod nil restat agendum: vt dici-
 tur in l. cum Syllanianum. C. ad Syll. nam plus
 attenditur finis, quàm principium l. 1. §. hoc
 interdictum. ff. de aqua quoti. & asti.

Quæro quarto, † vtrum executor, vel 28
 commissarius, qui cœpit exequi, post accepta-
 tionem

tionem suam remoueri possit? Et breuiter sine
 disputatione cōcludendum puto, quod sic: quia
 cū executor equiparetur ipsi tutori, vt dixi
 supra in 2. sicut ipse tutor potest remoueri
 tanquam suspectus: quia non ex fide gerit tu-
 telam: vt l. 3. §. consequens. ff. de execue. tut.
 sic & ipse commissarius, vel executor. Et ta-
 29 lis remotus † ob dolum, erit notatus infamia, se-
 cus si ob culpam, nisi reseruata sibi sit fama:
 vt instit. de suspect. tut. §. suspectus, cum simi.
 Et istud erit vnum de incommodis & damnis
 ipsius executoris.

30 † Secundum incommodum est, quod ipse
 perdit legatum, quod ei datur pro labore exe-
 cutionis: quod cessat labore cessante: vt l. nec
 adiecit.

31 Tertium est quod † tenebitur ad rationum
 redditionem ff pro soc. vt dixi supra in 2. par-
 te. quest. 2.

32 Quartum † incommodum & detrimen-
 tum est, quod ipse commissarius ad instar tu-
 toris tenebitur de neglecto, vt C. si tutor. non
 gesse.

Quero vltimò, quibus executoribus, vel

com-

commissarijs † sancti Marci procuratores as- 33
 simulantur, vtrum testamentarijs, an verò le-
 gitimis, seu datiujs? quæ quæstio noua est, &
 per doctores præscriptos non attentata, &
 ardua videtur existere, quia plerunq; in testa-
 menti ipsi pro executoribus deputantur, &
 sic videntur esse testamentarij.

† In contrarium verò apparet, quod sint 34
 legitimi: quia ex senatusconsultis & legibus
 Venetis furnitores vltimarum fiunt volun-
 tatum.

Inde verò, quod sint datiujs, practica com-
 munis ostendit: qua ex decreto suorum iudi-
 cum statuuntur alicuius vltimæ voluntatis
 executores ac commissarij: & consequenter
 pupillorum gubernatores. Ego hac in re pro
 veritate habenda sic distinguerem. † Quod si 35
 per vltimam voluntatem commissarij, vel
 executores relictj sunt, quod testamentarij ap-
 pellentur: seruareq; debebunt omnia, quæ de
 testamentarijs executoribus supra descripta
 sunt. Si verò in vltima voluntate nominatè
 vocatiq; non sunt, hi per leges patriæ vocati,
 ad perficiendum testatoris iudicium, legitimi

IOAN. IACOB. à CANIBVS

executores commissarij q̄ dicentur: omniaq̄
seruabunt, quæ sup. de legitimis executorib. ex-
pressa sunt. Sin autem peregrinis iudicibus
Venetis, quibus hoc dandi potestas est, se sua
sponte subiecerit, petieritq̄ antè dictos procu-
ratores per ipsos iudices commissarios execu-
torèsue creati atq̄ decerni: crederem tunc il-
los datiuos posse censerì: ex quo testamentarij
dici non possunt testamento, vel voluntate de
ipsis nullam mentionem faciēte. Et etiam tunc
nulla lege decernēte ipsos esse legitimos: quan-
doquidem lex Veneta de peregrinis non loqui-
tur, nec debet intelligi, talesq̄ commissarij
hoc casu seruabunt, quæ suprà de datiuis exe-
cutoribus expressa sunt: illis tamen casibus
semper exceptis, in quibus per eorum leges &
approbatas consuetudines specialiter
prouisum est.

L A V S D E O.

TRA-

TRACTATVS ET DO-
CTVS ET COMPENDIO-
sus de executoribus vltimarum
voluntatum.

A V T H O R E

IO ANNE OLDENDORPIO

Iureconsulto clarissimo.

P R A E F A T I O.

Executorum vsus in vltimis
voluntatibus hodie nusquam
non frequentissimus est :
olim haud dubie rarior sub
ea forma, qua nunc vtimur. Inde vide-
mus factum, quod de tali executione
nullus extet titulus in Pandectis, aut
etiam in iure pontificio : sed apud iu-
riscóultos primùm, deinde apud Ro-
manos pontifices vno aut altero loco
est facta mentio, quare posterioris se-
culi commentatores, occasionem na-
cti planè liberam, coeperunt varijs mo-

L 5 dis

dis de executoribus disputare, & (vt solent) extra forum diuersa scribere. Ita q̄ in hac collatione certa quædam, & moribus nostris deseruientia iuris vtriusq̄ præcepta, de hac frequentissima functione scribam: sed meo more, simpliciter iuris & æquitatis rationem secutus, veritatem præferam omnibus commentatorum (non loquor de grauissimis nostri seculi scriptoribus) ineptissimis opinionibus. Quis leget hæc) Plato aliquis alter leget. Nam olim cum Antimachus clarissimus poëta, scriptum quoddam suum aduersus Criticorum errores, conuocatis auditoribus suis legeret, omnesq̄ legentem eum, præter Platonem, reliquissent: legã (inquit) nihilominus. Plato enim vnus mihi instar est omniũ Eadem ratione, quid ad me, quis legat, modò scribã ego id, quod verum est, quodq̄ incūbit meæ professioni? Malo certè rectum vnus boni viri iudicium, quam laudem mille aliorũ, qui

neq̄

neq; oculos habent videndi, neq; aures audiendi. Iudex erit quandoq; Christus ipse qui omnes nos ad iustissimum sistet tribunal.

~~~~~

De varia executorum appellatione. Tit. I.

SUMMARIUM.

1. Exequi, verb. quàm variè accipiatur.
2. Executores vltimarum voluntatum, qui, & unde dicantur. Et cur decernantur.
3. Executores vltimarum voluntatum, variè appellantur: eodem tamen recedunt.
4. Executores vltimarum voluntatum, perperam dici testamentarios. & quid ita num. 5.

EXequi, aliàs † significat declarare, exprimere. Cicero Varroni: Occultoria habeo, quæ vix verbis exequi possum. Aliàs vlcisci: institut. de his, qui sunt sui vel alie. iur. in fin. Quod si meæ constitutioni (inquit Imperator) fraudem fecerit, sciat me admissum seuerius executurum. Aliàs accipitur agere iudicati formula in factum, vel officio iudicis l. intra. & l. fina. ff. de re iudic. Vnde

Vnde Zasius executionem rectè accipit, pro
 actione iudicati, quam tertius possit impedire
 pro suo interesse, idq; mirabile reputat. Alias
 deniq; exequi, denotat perficere, ad finem per-
 ducere. Hinc dicti sunt executores, publici iu-
 dicum ministri, quorum officium est, vt man-
 data & sententias ad effectum perducant l.
 executorem C. de execut. rei iud. Vbi Acur-
 sius tractat quasdam huius verbi significa-
 2 tiones, admodum frigidè. Eadem t ratione exe-
 cutores vltimarum voluntatum dicuntur, quo-
 niam iussa testatoris ad amissim exequuntur.
 Quemadmodum enim magistratum non decet,
 ac ne quidem posse constat, adire priuatim sub-
 ditos, & curare, vt satisfiat suis decretis: ita
 multò minus potest defunctus testator huc re-
 dire, admoniturus (quicquid phanatici som-
 nient) vt conseruetur ac procedat voluntas
 sua. Vterq; igitur sumopere indiget executori-
 bus, quibus rem committat perficiendam bona
 3 fide. Interim t executores vltimarum volun-
 tatum saepe appellantur fideicommissarij apud
 Bartolum, treuhender. Item, distributo-
 res, dispensatores, apud Specu. Quæ omnia ten-
 dunt

dunt eodem. Modò tamen memineras longam esse differentiam inter fideicommissarios, de quibus tractatur in tit. ff. C. de fideicom. ac illos, quorum munus nunc frequentatur in nostra Germania.

Vsus autem introduxit, † vt compen- 4
 dio quodam loquendi dicamus, istos execu-
 tores vltimarum voluntatum, vno verbo te-
 stamentarios. Quæ phrasis perperam recepta
 est. Quamuis enim & leges 12. tabularum di-
 cebantur Duodecim. vt quæ omnibus notissi-
 mæ essent: Cicero de Orato. lib. 11. Discebamus
 enim (inquit) pueri duodecim, vt carmen ne-
 cessarium, quas iam nemo discit, & in nouo
 quoq; Christi testamento, duodecim dicuntur
 apostoli, qui tot erant, longè tamen alia illius
 appellationis est ratio. Testamentarij † autem 5
 vox, quia ambigua est, cum adiuncto poni de-
 bet, vt appareat, vtrum substantiue intelligen-
 da sit pro eo, qui falsa conficit testamenta: an
 adiectiue, pro persona vel re ad testamentum
 pertinente, vt testamentarius scribe, testa-
 mentaria tabella, testamentaria lex, hoc est
 Cornelia, quæ punit testamentarium, sicut ele-
 ganter

ganter admonuit Dn. Spiegelius in suo Lexico
 auctoritate Ciceronis offi. lib. 3. & l. diuus. §.
 si quis duobus l. impuberem. §. si testameta-
 rius. ff. ad l. Cornel. de fal. adde l. 1. in princ.
 ff. si quis aliq. testamen. prohibue.

~~~~~

De legitimis executoribus, &c.
 Tit. 2.

S Y M M A R I V M.

1. Executorum vltimarum voluntatum duo ge-
 nera.
2. Executores legitimi & publici, rectè nominantur.
3. Voluntates vltimas conseruari, reipublicæ maxi-
 me interest.
4. Voluntatis vltimæ ius liberum, & licitum, non
 arbitrarium executori.
5. Episcopus non est immediatus executor in causis
 pijs, alijs hæredibus vel executoribus a testatore
 designatis. & super ea re elegans demonstratio.
 num. 6.
7. Episcopi officium, circa executionis testamenti
 munus & num. 8. & 9.
10. Episcopus nō potest accedere ad executionem
 vltimarum voluntatum, donec vnus testamen-
 tarius executor superest.
11. Insinuationis vltus, in executionibus vltimarum
 voluntatum.
12. Voluntatum vltimarum privilegium & digni-
 tas tanta, vt cuiq; libera sit accusatio, si viderit
 quid agi præter testatoris decretum & mentem.

13. Voluntas vltimas conseruari, natura etiam monet.
14. Executor s vltimarum voluntatum constituti à iudice ecclesiastico, vel adiuncti, præter testatoris ordinationem, quid qualiterue agere debeant.
15. Mandatis iniustis non parendum.

Distingunt † doctiores multas executorum species, subtiliter magis, quam cum vtilitate fori. Dicunt enim alios esse legitimos, alios datiuos. Rursus constituunt differentiam inter datiuos & testamentarios, rixantes de nominibus, & negligentes rem ipsam.

Breuiter, summa executorum vltimæ voluntatis, diuisio, in duo genera deducitur. Quidam enim sunt legitimi, quidam verò testamentarij. Legitimi sunt, quibus à lege tribuitur potestas vltimæ voluntatis defendendæ, quo minus interuertatur, aut procrastinetur. Hos rectè dixeris publicos conseruatores vltimarum voluntatum. Quales sunt omnes boni magistratus, præsertim in causis pijs episcopi. Rectè aut nuncupantur † legitimi executores & publici: quia non hominis sed iuris imperio suscipiunt defen-

defensionem testamentariam: non priuatim, sed
publico iure in defectum aliorum. Porro, quic-
quid ex lege certam habet formam, dicitur le-
gitimum, ad instar tutelæ: instit. de legiti. agna-
tute. & de legi. patrono. tute. in prin. Multum
3 autem † interest Reipublicæ, adeoq; omnium
gentium, conseruari ultimas voluntates. Ideò
legislatores non fuerunt contenti admouisse
magistratus generaliter, vt omnibus hominum
erroribus corrigendis intenderent: sed & in
specie voluerunt illis necessitatem imponere,
vt ultimas voluntates honestas conseruent ac
defendant. Et profectò nihil magis hominibus
4 † debetur, quam vt supremæ voluntatis, post-
quam iam aliud velle non possunt, liber sit sty-
lus, & licitum, quod iterum non redit, arbi-
trium: vt rescripsit Constantinus Imperator
ad populum in l. 1. C. de sacrosanct. eccle. item
Iustinianus Nouel. de Nupt Atq; hoc. (inquit)
primum huic præfatum sit legi. Secundum ve-
rò illud, ut omnia, quæ ab hodierno die testator
disponat (sue vir existat, sue mulier) eam fir-
mitatem habeant. Sanciat enim quisq; in re-
bus suis, vt dignum est, & pro lege voluntas
eius

eius esto: quemadmodum nobis lex, etiam omnium vetustissima, & que prima Romanis constituit rempublicam, nempe. 12. tabularum, vetere & patria lingua his pene vtes verbis, inquit (vti legassis quisq; de re sua, ita ius esto) nemini facta potestate, vt in rebus alienis aliquid præter illius voluntatem disponat: neque si sacram impetret formam, aut quicquam omnium. Audis hæc verba? Non deberet admitti Cesaris rescriptũ, vel si quid maius esse queat illius authoritate, ad immutandam voluntatem defuncti? Hinc sole clarius & apparet, 5 quòd episcopus etiam in causis pijs, non est immediatus executor: cum alij sunt heredes vel executores à testatore designati: sed defectum duntaxat supplet in gratiam testatoris: videlicet, si aut non sunt scripti, per quos testator voluerit executionem fieri: aut fuerint negligentes, vel perfidi. Et medius fidius, qui aliter tractant istam publicam episcoporum potestatem, hi palpitando detrahunt eorum dignitati, & iuris canonici mentem calumniatur.

Audi exemplum. Regula & iuris est: deputandos esse bonos viros, qui rerum publicarum ad-

M

ministra-

ministrationem, curã, defensionem suscipiant:
 vt sunt magistratus. Idne bonũ est & æquum?
 Vtiq; admittes. Iam, si adferas tales admini-
 stratores habere potestatem in res cuiuslibet
 priuati ciuis, sicut ille sibi persuaderi passus est,
 tantum licere, quantum liberet, nonne tum ex
 magistratibus facies tyrannos, & perniciem
 publicam? Quare Imperator Leo: Et si quidem
 (inquit) testator significauerit, per quem de-
 siderat redemptionem fieri captiuorum, is, qui
 specialiter designatus est, legati vel fideicom-
 missi habeat exigendi licentiam: & pro con-
 scientia sua votum adimpleat testatoris. Ac-
 cedit. l. nulli. C. de episc. & cle. Officiũ tũ verò
 7 episcopi est, monere, adhortari, vrgere depu-
 tatos executores, vt voluntatem testatoris ad-
 impleant, aut legitime renuntient. Nouell. de
 ecc. ti. 5. si autem qui hoc facere.

8 His legibus subscribunt tũ pontificij canones
 c. tua nobis. de testamen. Cũ igitur (inquit
 Gregorius) in omnibus pijs voluntatibus sit
 per locorum episcopos prouidendum vt secun-
 dum defuncti voluntatem vniuersa procedant
 licet etiam à testatoribus id contingeret inter-
 dici)

dici) mandamus, quatenus executores testamentorum huiusmodi, vt bona ipsa fideliter & plenariè in vsus predictos expendant, monitione præmissa, compellas. Quod conuenit prope modum, cum. l. si pupillorum. s. si prætor. ff. de reb. eor. qui sub tute. & in c. Ioan. d. tit. post mandatum (inquit) susceptum, per diocesannum cogi debet testatoris explere ultimam voluntatem.

Nonne his verbis † a portè ostenditur: quomodo exercendū sit officium episcopale, ad cōseruandas ac defendendas ultimas voluntates: An non satis probatum videbitur, ultimas testatorum voluntates (nisi honestati repugnent) ad vnguem seruandas esse? c. cum Marthæ. s. ceterum. de celebra. missa. c. 13. q. 2. c. ultima voluntas.

Predicta aut adeò sunt vera, vt donec vnus supersit testamentarius executor, non possit episcopus se intromittere. Quid igitur faciendum? Bonifacius breuiter explicat in c. vlt. de testa. li. 6. Sanè (inquiens) pluribus à testatore simpliciter executoribus deputatis, vno eorum mortuo, vel in remotis agente, aut id exequi for

M 2 te nolen-

te nolente, ne voluntatem testatoris impediri, vel nimium differri contingat, poterit alius (nisi testator aliud expresserit) officium executionis iniuncta, liberè adimplere. Cur hic non constituit Romanus Pontifex, alios esse substituendos, vel adiungendos auctoritate episcopi: Credidit certè iniustum esse, ut vlla potestas ingerat sese testationibus ultimis, ubi est executor. Multò itaq; iniustius esset, si adiungerentur alij executores: cum testator scripsisset aliquos coniunctim, & diuisim. Videtur enim singulorum industriam elegerit, quoad vnus viueret. l. actione. §. morte. ff. pro soci. l. mandatum. in fi. ff. mand. c. vlt. de offi. dele.

11. Insinuatio quoq; non aliò pertinet, quam ut quæ semel peruenerunt ad notitiam publicam nõ possint deinde vllò modo interuerti. l. repetita. C. de epi. & cle. & l. consulta. C. de testa. Quod ius sumptum est ex tit. ff. quemad testa. aperian. l. consulta C. de testa. Non possunt enim faciliter interuerti ea, quæ apud magistratum publicata sunt, & ab omnibus cognoscuntur.

12. Deniq; ut extrema tuendarum voluntatum
præsidia

praesidia proponerentur, permissa est omnibus hominibus accusatio, si quid videant aduersus testamenti ordinationem, praesertim in pijs causis. l. nulli. in fi. C. de epis. & cler. Et ne pium (ait) defunctorum propositum improba fraudatorum calliditate celaretur, quicquid pro huiusmodi causa à testatore relicta fuerit, vniuersi, qui id quocumq; modo cognouerint, vel in viri clarissimi rectoris prouincia, vel in urbis episcopi notitiam deferendi, liberam habeant facultatem. Nec delatoris nomen suspitionemq; formident: cum fides atq; industria eorum, tam laude quam honestate non careat, ac pariter pietate: cum veritatem in publicas aures lucemq; deduxerint.

Sed ponamus † neminem vnquam tales leges 13
scripsisse, de conseruanda vltima voluntate: certè natura & Deus insculpsit eas cordibus hominum. Quare & Apostolus argumentatur ab humano testamēto, quod ratū esse oportet: ad testamētū Christi seruatoris nostri. Quae igitur maior possit esse crudelitas, quam extremam voluntatem interuertere,

Sed † quid, si index ecclesiasticus constituat 14
M 3 executores

executores, vel adiungat alios, quam testator ipse scripserit? Respondeo? Iustis maiorum preceptis reuerenter obtemperandum est: sed talia mandata, si decernerentur, essent ipso iure nulla: non, quasi liceat contemnere, verum ideo, quoniam iure permittitur illis casibus nõ obsequi. l. vlt. C. si cont. ius vel utilita. publi. De-

15 bent † tamen causa rationabiles allegari, vt sit excusatus is, qui non paruit. c. si quando aliqua. de rescrip. Quia patienter (inquit Alexander) substinebimus, si non feceris, quod praua nobis fuerit in sinuatione suggestum. c. ab excõicato. eo. ti. tractatur satis grauiter auctoritate cõciliij in c. sacra approbante. c. venerabili de sentẽ. excõi. c. solet. c. venerabilibus. d. sed si ex causa. eo. ti. lib. 6. In quibus locis probatur, excõmunicationem etiam dubiam multò magis, si palàm sit iniqua remittendam esse per superiorem.

~~~~~

De testamentarijs executoribus, Titulus. 3.

S Y M M A R I V M.

1. Executores testamentarij, in duplici sunt differẽtia,

differentia.

2. Executores vniuersales qui & qualiter fiant.
3. Executores particulares. qui & cur constituuntur.
4. Executores particulares quibus de causis, & modis scribantur à testatoribus.
5. Executores particulares, & generaliter dati, qui. & nu. 6.
7. Executores meri, qui.
8. Fideicommissarius, est particularis executor.

Testamentarij testatores sunt, quo, testatores ipsi deputarunt, ad exequendam voluntatis suae postremam ordinationem. Et hi rursus duplicis sunt differentie: Quidam sunt vniuersales, alij verò particulares: vt vtar verbis vulgò notis.

Vniuersales testatores sunt, quando testator nullos scripsit heredes generaliter: vel aliquem locum pium: vel, si vniuersa bona sua iussit per tales testamentarios distribui pauperibus, non instituendo heredes. Quibus casibus singulari iure propter pietatē, valet testamentū. Et huiusmodi executores habēt nomē heredis, & cōsentur omnibus modis heredes. l. id, quod pauperibus & l. si quis ad declinandam. C. de epi. & cleri.

Particulares testatores verò sunt, qui si-

M 4 mul

mul cum alijs hæredibus in testamento scri-
 buntur. Frequenter enim fieri solet, vt testato-
 res, institutis hæredibus, deputent nihilominus
 aliquos ad executionem rerum suarum, quas in
 varias causas relinquunt: fortè dubitantes de
 fide hæredis: vt in. l. alio hærede. ff. de alimen.
 & ciba. lega. Alio hærede (ait labolenus)
 instituto, ita scripsit: A te peto Cai Sei, quic-
 quid ex hæreditate mea redegeris, illis meis
 alumnis des, singulis denos aureos, eandemq;
 summam penes te esse volo, cuius ex incremen-
 to eos alere te volo: reliquum restitues Nume-
 rio colliberto nostro. Respondi: Quamuis distra-
 here Caius Seius, alio scripto hærede, non pos-
 sit: tamen eum, alumnis relictam pecuniam vt
 seruet, ac restituat intra Falcidiã, recte peti-
 turum: quando de superfluo probari non potest.

4 Aliquando etiam † necessitas exequendi le-
 gati, pluribus hæredibus institutis, id potest ex-
 igere: adeò, vt iudex quoq; det in eum casum
 executores: qui tamen hæredum nomine con-
 stituitur. in. l. 3. ff. de alimen. vel ciba. lega. So-
 lent iudices. (inquit Vlpianus) ex causa
 alimentorum libertos diuidere, quoties plures
 sunt

sunt hæredes, ne à singulis hæredibus minutatim alimenta petentes distringantur. Quam diuisionem perinde tueri oportet, atq; si pater familias ipse libertos diuisisset. Solèt & vnum eligere, per quem alimenta præstentur, aut ex voluntate defuncti, aut ex arbitrio suo: vt rescripta subiecta ostendunt, Exemplum libelli dati mihi à libertis Fasalli, nisi vobis, sciens ad exemplum istam rem pertinere: quia multi testamentis suis libertis præstare iubent necessaria: quæ, quia minimi eris sunt, ad nihilum perducuntur, cum plures hæredes coeperunt per successionem existere. Qua de causa puto vos recte facturos, si conuocatis Fasalli hæredibus, procuratoribus ve eorum, constitueritis, cui à cæteris dari debeat pecunia, ex cuius vsuris alimenta præstentur. Debebit autem is, qui accipiet cauere eis, qui dabunt, se redditurum, vt quisque ex libertis decefferit alio ve quomodo in ciuitate esse desierit, tantum ex sorte, quantum efficiet pro portione computatio. Diuus Pius Rubrio cuidam Telesphoro rescripsit: Cōsules, vocatis his, à quibus vobis alimenta deberi ex causa fideicommissi constiterit: vel

M S omnes

omnes ab vno, vel facta pro rata distributione, quid, & à quibus percipiatis, decernent. Fiscus etiam, si eo nomine quid ab eo vobis debetur, id exemplum sequetur. Iam nunc sciatis, partes eorum, qui soluendo esse desierint, non pertinere ad onus reliquorum hæredum. Hac ille.

Multis proinde ac varijs modis particulares executores scribuntur à testatoribus.

5 Primò, solent hæredes † in certa bonorum parte sic institui, ne vllam prætereà habeant potestatem, vtq; reliqua omnia distribuantur ab executoribus. Et hi sunt executores particulares quidem, sed generaliter dari, ne in hoc fallaris. Longè enim distant ab executoribus vniuersalibus.

6 Secundò, scriptis hæredibus † in testamento, nonnunquam deputantur etiam boni viri, ad exequendum specialiter vnum aut alterum negotium.

7 Tertiò, particulares † executores, aliàs consueverunt designari à testatore vt nullum percipiant commodum rei, quam distribuere debent nisi quod fortè munusculū eis pro obsequio præstando

stando relinquatur in testamento, vt tantò sint diligentiores. Et hos vocant meros executores.

Quartò, aliàs participant † de rebus ad executionem destinatis: veluti, si legentur alicui quinque iugera, vt venditis duobus distribuatur pauperibus pecunia. Et hi iuxta legatarij sunt. atq; executores: quamuis ad legatarios magis accedant. Quam differentiã considerauit Marcellus, in l. si quis Titio. ff. de leg. 2. si quis (inquit) Titio decem legauerit & rogauerit, vt ea restituat Meuius. Meusq; fuerit mortuus? Titij commodo cedit, non heredis: nisi si duntaxat vt ministrum Titium elegit. Idem est, & si ponas vsum fructum legatum. Fideicommissarius ergo nihil est aliud, quam particularis executor, si rectè ad forum nostrum rem expendas.

~~~~~

Qui possint dari executores in testamento, Titu. 4.

SUMMARIUM.

1. Monachi arcenitur à functione executionis, nisi petita venia superioris.
2. Furio si, pupilli, mente capti, & similes, arcenitur

tur

tur ab executione.

1. Minor. 25. annis, ineptus est ad executionem testamenti. Et quid ita, ibid. & nu. 4.

Quemadmodum & alij ad alia munera non sunt idonei: ita nec ad ultimas voluntates passim omnes possunt designari executores.

Primò, monachi arcentur ab ista functione: nisi impetrata superioris licentia. c. si in prin. de testa. lib. 6. Quod si permissu tali susceperunt prouinciam exequendi, tum scire debent, nullo se privilegio eximi, quo minus de fraude & culpa, ad instar aliorum, conueniri possint. cle. 1. de testamen.

2. Secundo, pupillos, furiosos, mente captos, & similes non admitti, clarum est. l. sed & si in seruum. ff. de recep. arbi.

3. Tertio, quid de minore. 25. maiore tamen. 17 annis, admittitur ne ad executionem? Sunt qui hoc thema variò disputant. Mihi videtur, vix vllum tantæ futurum vesaniæ, vt executionem vltimæ voluntatis adolescenti comittat: cuius viam non magis intelligi Salomon-

4. dicit, quam auis volantis in aëre. Si tamen sic eueniat, verior est sententia illorum, qui dicunt, eum non admitti. Quod & spec. tandem adserit

ferit. Indignum enim est, administratorem fieri alienæ rei, qui in suis eget alterius auxilio
 §. item maior. insti. de excus. tut. c. indecorū. de
 eta. & quali. Præterea, executorem, ut satis
 faciat officio sibi commissio, sæpe oportet ver-
 sari in iudicio: si quid forte sit exigendū ab in-
 uitis. Sed maior 25. annis, nō habet legitimam
 personam stādi in iudicio. l. exigendi. C. de pro-
 cu. argumento à speciali casu d. c. qui generali-
 ter. eod. tit. li. 6. Ergo frustra. deputaretur
 minor. 25. annis executor testamentarius.

An mulier possit esse executrix,

Titu. 5.

S Y M M A R I V M.

1. Mulier admittitur ad executionis functionem.
2. Mulier executrix creata a marito, an finiatur executio ea conuolante ad secundas nuptias.
3. Mulier suscepta executione, post añum luctus rapta ad secundas nuptias; confert administrati- onem episcopo, in his executionibus quæ longi- us tempus, quam annum, exigunt.

T Ametsi mulier ob fragilitatem sexus, à multis muneribus arceatur, & in pro-
 prijs

prijs rebus sepe reuocet id quod egit. l. i. ff. ad
 ad S. C. Macedon. ad executionem tamen te-
 stamentariam admitti eam constat ex l. à filio.
 in prin. ff. de alimē. & ciba. leg. Mæuio infan-
 ti (inquit Scæuola) alumno meo, quinqu-
 ginta dari volo. Quæ (peto à te) suscipias seia:
 & usuras ei quincunces in annum vsq; vige-
 simum ætatis præstes: eumq; suscipias & tueri-
 ris Item, institutio collegij committitur fœmi-
 na heredi. in. c. nos quidem. de testa.

2 Quo circa † Bar. in. l. alio herede ff. de ali-
 men. & ciba. lega. tractat hanc. questionem.
 Esto, vxorem à marito suo designatam, esse ex-
 ecutricem. Illa deinde secundas contrahit nup-
 tias. Finitur ne tum executio? quemadmodum
 de tutela dicimus: iuxta auth. matri & auie.
 C. quand. muli. tute. officii. Respondet ipse: non
 finiri executionem per secundas nuptias. Simi-
 litudinis argumentum à tutela ductum refellit:
 data dissimilitudine. Nam tutela finitur de-
 portatione. l. si arrogati. in princi. ff. de lega. 2.
 Vult igitur hoc efficere, quod executio diffici-
 3 lius tollatur, quàm tutela. Sed † cū executio testa-
 mentaria, propter negligentiam eorum quibus
 est

est cōmissa, deuoluatur post annum ad episcopum l. nulli. auth. lice. C. de epi & cle. c. nos quidem. de testa. & honestæ mulieres. quales solum ad executionem admittuntur, non soleant intra annum luctus nubere ob publicam honestatem. etiã si liceat pontificio iure. l. semper. ff. de ritu. nup. c. si. de secun. nup. quorsum igitur pertinet ista inuestigatio? Respondeo. Potest pertinere ad eas executiones, quæ vel annuæ sunt, vel longius, quàm anni tempus exigunt: vt si testator voluerit xenodochium edificari.

De potestate executorum, Tit. 6.

SUMMARIUM.

1. Executorum potestas, vnde pendeat.
2. Executores possunt vendere, variè tamen.
3. Executor, cui legatum, vel commissum quid est bona fide, in testamêto, potest agere aduersus hæredem: & iudicis officium implere.
4. Executores deputati ad distribuenda bona egenibus, possunt ex suo munere alicui egestate laboranti, partem erogare.
5. Executor alter, potest ab altero exigere id, quod debet. Et quid de prætor. nu. 6.
6. Executores honorarij.
7. Tutores honorarij, etiam tenentur.

Quam

1 **Q**uam potestatem executores habeant, ex
 verbis testamenti colligendum est ante
 omnia. Nam eorum potestas. tota dependet ex
 concessione testatoris. Quod si ex verbis illius
 non satis id adpareat tunc ad iuris interpreta-
 tionem, sicut in omni negotio, confugiendum est.

2 Primò, vt scias, an possit vendere refert in-
 ter vniuersalem & particularem vltima vo-
 luntatis executorem. Vniuersalis, quia loco hæ-
 redis est, quin possit, nemini est dubium. l. nul-
 li. C. de epis. & cleri. Particularis verò non
 vendit quicquam hæreditariorum bonorum,
 nisi testator in testamento cauerit. l. alio hære-
 de. ff. de alimã. & cib. lega. Secundo, executor,

3 cui legatum aliquid est, vel bona fide commis-
 sum in testamento, is potest agere aduersus hæ-
 redem. l. si quis Titio. ff. de leg. 2. & ibi Bar. Ali-
 oquin purus executor non habet vllam iure ci-
 uili vel canonico actionem. l. lucius. §. Titia
 ex asse. ff. ad senatus. Trebellia. Verum tamen
 potest implorare officium iudicis, tam aduersus
 heredem, quam aduersus quoslibet detentores
 bonorum defuncti, vt ea tardat ad executio-
 nem faciendam. Quare, si executor habeat id,
 vnde

unde possit implere voluntatem defuncti, vel heres offerat bona, quæ ad hoc sufficiant, optimo iure potest designatus ad executionem compelli l. si quis Titio. ff. de leg. 2. Idem est, si ponas vsumfructum legatum. Hac ratione vtitur Panormitanus, ad conciliandum ius civile & canonicum.

Tertio, executores deputati ad distribuenda bona egentibus, possunt ex suo munere alicui egestate laboranti, partem dare. Panormitanus in c. cum in iure peritus. de offi. deleg.

Quarto, potest alter executorum ab altero exigere id quod debet: scilicet, cum nemo est, qui persecutionem suscipiat l. si plures ff. de administra. tut. Si parens (inquit Vlpianus) vel pater, qui in potestate habet, destinavit testamento, quis tutorum tutelam gerat, illum debere gerere prætor putauit. Meritoque patris statum voluntati, qui utique filio recte prospexit. Tatundem prætor facit & de his, quos parens destinavit testamento, aut confirmavit: ut si parens, quem velit tutelam administrare, declarauit: ille solus administret.

Ceteri igitur non administrabunt: sed erunt hi,

N quos

quos vulgò honorarios appellamus. Nec quisquam putet ad hos periculum nullum redundare. Constat enim hos quoque excussis prius facultatibus eius, & qui gessit, conueniri oportere. Dati sunt enim quasi observatores actus eius, & custodes: imputabiturque eis quandoque, si malè eum conuersari videbant, suspectum non fecerint. Assidue igitur & rationem ab eo exigere eos oportet, & sollicitè curare, qualiter conuersetur: & si pecunia sit, que deponi possit, curare vt deponat ad pradiorum comparationem. Blandiuntur enim sibi, qui putant honorarios tutores omnino non teneri. Tenentur enim secundum ea, que supra ostendimus.

~ ~ ~ ~ ~

Intra quod tempus oporteat executionem fieri. Titul. 7.

S Y M M A R I U M.

1. Executio legatorum, quantum tempus habeat: & quando illud cedat.
2. Legatorum piorum executioni sex menses dantur. limit. num. 3.
4. Hæres non debet procrastinare, re, cuius executio mandata est, existente in bonis testatoris.

s. Magi.

5. Magistratus, quomodo accipiatur in executione vltimarum voluntatum.
6. Tempus exequendi præscriptum, annale, vel semestrale, an cedat executori impedito ex iusta causa.
7. Executor designatus à testatore, si nolit executionem suscipere, an cogi possit. limit. num. 8.
9. Tempus exequendi testatoris voluntatem, cedit à die sententiæ & aditæ hæreditatis.

Illud † conuenit inter omnes, annum præscribi regulariter ad executionem legatorum: quod tempus cedit à die monitionis, quam vel magistratus ciuiliſ vel ecclesiasticus fecerit. Auten. Hoc amplius. C. de fideicommiss.

Piorum † verò legatorum executioni sex menses dantur, numerandi ab insinuatione testamenti. Nouell. de ecclesiast. tit. 5. si legatum.

Vtrunq; autem † accipiendum est. Primum, vbi nullum tempus à testatore fuerit expressum. Nam illud omnino seruari oportet, vt supra probauimus. Deinde de his executionibus, quæ in faciēdo consistūt, & tali tempore possunt expediri. Ceterum, si declarandi fortè arbitrij ratio tractetur, puta, testator reliquit pauperibus, quos Sempronius esset electurus: tunc elapso anno episcopus non potest arbitra-

ri, teste Bartolo in l. cum quidam. ff. de leg. 2. quem sequitur Panormitanus in c. nos quidem. de testa. Longa enim differentia est inter executionem, & declarationem arbitrij: sicut & inter iudicem pronuntiantem, & executores pronuntiatum.

4 Secundum, si res, † cuius executio mandata est, extet in bonis testatoris, certè nõ debet haeres sine legitima causa differre vltimam voluntatem. Nunquam enim indulgendum est damnosis dilationibus l. cum res l. domus §. in pecunia. ff. de lega. 1. l. si pecuniam. ff. de leg. 2. Quid ergo fiet? Ex bono & equo magistratus negotium perpendet: vtrum de tota hereditatis executione, an de vna aliqua vel altera re tradenda tractetur, perpensis personarum & bonorum circumstantijs.

5 Magistratum † autem intellige civilem, vel ecclesiasticum. Nam Panormitanus rectè notat, mixti esse huiusmodi iurisdictione fori: vt etiam iudex civilis ad executionem piarum causarum possit impartiri officium suum in c. si heredes. de re sta. per §. si quis adificationem. Nouell. de eccl. tit. Est ergo locus praeventioni.

Ter-

Tertium, quid autem, si legitima ex t̄ causa 6
impediatur executor, cedētne tempus annale
vel semestre? Breuiter. Minimè cedit. Quia
primum, quomodo curret tempus ad exequen-
dum ei, qui non potest exequi? c. quia diuersi-
tatem. De concessio. præben. c. imputari. de
regu. iuris. lib. 6. Deinde, episcopi officium sup-
plet negligētiam executoris. Sed impediti nul-
la est negligentia. Ergo non potest se epi-
scopus ingerere. Ita tandem concludit Panor-
mitanus, in repetitione c. cūm esses, de testa-
men.

Quartum: quid autem, t̄ si nolit designatus 7
à testatore suscipere executionem? Respondeo:
Potest compelli, etiam si testator id prohibuisset
in vltima voluntate c. tua nobis. de testamen.
Et quando quidem multi valde imprudenter
hanc regulam adducunt in forum: Panormi-
tanus rectissimè dicit, Pontificem Romanum
neq; in d. c. tua nobis. neq; alibi decernere,
quod episcopus ingerat se officio exequendi
contra mētē testatoris. Itaq; si in vltima vo-
luntate substitutus est alius in defectū execu-
toris, non succedit episcopus. Alioqui mune-

re suo defendenda vltima voluntatis fungi debet l. nulli. & l. si quis ad declinandam. C. de epis. & cle. Nouella. de ecclesia. ti. 5. si quis autem pro redemptione.

8 Quintum, quod t̄ autem dictum est de compellendo executore, sic intelligendum est: si expresse vel tacite aliquid coeperit exequi, vel saltem ad tale munus suscipiendum consenserit. argu. l. vxori. §. 1. ff. ad leg. fal. l. ex sententia. ff. de testa. tute. Caterum inuitus, & reintegra, nemo potest compelli ad officium quantumuis pium: vt colligit Panormitanus ex c. Ioannes, de testa.

9 Sextum, omne tempus t̄ de exequendis testatorum voluntatibus, cedit e die scientia, & adita hereditatis. si statu liberi. §. si quis heredi. ff. de statu. libe. l. fin. §. si autem dubius. C. de iure delibe. Panormitanus in c. nos quidem. de testamen.

REPERIUNTUR IN HOC LIBRO

De ratione ab executoribus reddenda. Titu. 8.

S Y M M A R I V M.

1. Administrator quiuis rei alienæ, tenetur rationem reddere, & num. 3. 2. R. 2.

2. Rationum reddendarum editio, qualiter petatur.
4. Rationum reddendarum, iure & æquitate forma præscripta.
5. Rationes qualiter reddendæ.
6. Administrationis totius ratio semel reddenda est, non partis alicuius.
7. Executor rationem reddere debet omnium fructuum perceptorum, & qui percipi ferè solent.
8. Ratio reddenda, etiam non administratorum.
9. Rationis reddendæ maxima pars est, instrumenta restitui, quæ ad res administratas pertinent.
10. Executor an admittatur ad iuramentum in litem.
11. Executor reddendo rationem, totum debitum præstare debet.
12. Paria facere: quomodo accipiatur.
13. Reliquator, quis, & vnde dicatur. & quid reliquari.
14. Executor probare debet in rationibus reddendis, debitores fuisse idoneos tempore contractus si nomina sint in ratione suspecta.
15. Rationes reddere iussus, an satisfaciat, si reliquum reddat, non editis rationibus.
16. Rationes reddere qui tenetur, potest impetrare à magistratu arbitrium, expensarum de acceptis & expensis.
17. Rationibus semel redditis, & approbatis, non potest denuò administrator ad eas edēdas cogi.
18. Rationum reddendarum necessitas, an remitti possit inter viuos, vel ex vltima voluntate per testatorem.
19. Rationis reddendæ liberatio concessa administratori à testatore in vltima voluntate, quomodo accipienda.

1 **Q**uilibet ꝛ administrator alienarum rerum naturali ac civili ratione tenetur rationem reddere: cuius proinde immunitatem nemo salua potest optare cōscientia. Nam si rectè administrauerit quis non libenter edat probitatis suæ argumentum? Sin malè, cur non multò magis vrgendus fuerit, vt appareat aestimatio culpæ, vel fraudis? Quod sanè extrà controuersiam est, ꝛ ne potest quidem impugnari.

2 Sed qua aëtionè petitur ꝛ rationis reddende editio? Bart. in l. 1. §. officio. ff. de tut. ꝛ ratio. distrahens. distinguit. Aut enim ceptum est de alia causa iudiciū, puta, negotio quopiam inuicem gesto, ꝛ inuocatur iudicis officium mercenarium, hoc est, deseruiens institute aëtionè. l. non solum. ff. de rei vendi. l. adiles. §. item sciendum. ꝛ l. quòd si nolit. ff. de ed. l. edi. Aut principaliter, nulla præcedente alterius causæ controuersia, petitur ratio administrationis gestæ: tunc vtendum est aëtionibus. Si ex contractu, vel quasi ex contractu processit administratio, contractus pariet aëtionem l. quedam in prin. ff. de eden. Alio-
qui vel

qui vel officio iudicis nobili, vel actione in factum exigi possunt rationes cum eo, quod interest l. si quis ex S. ex hoc edicto. ff. de eden. Et hos ¶ locos vt scias rectè huc adduci, meminisse oportet, vnã esse omnium administratorum honestatis regulam, quæ vult, vt de alienis rebus rationes conscribant, exhibituri quoties opus est. Ergo à simili ad omnes referendum est, quicquid de vno (quatenus huc pertinet) sancitum legimus.

Forma autem rationis reddendæ ¶ talis 4 prescribitur iure & æquitate. Prima, Omnis ratio est reddenda boni viri arbitrio l. Thais ancilla. ff. de fideicom. liber. Sorore sua (inquit Scæuola) hærede instituta, de seruis ita cauit.

Βόλομαι καὶ παρακαλῶ γλυκίστην ὡς ἀδελφὴν, ἐν παρακατὰ δὴ κη ἔχεις Στίχον καὶ Δάμαρ τὸς πραγμάτευτάς μου, οὓς ἐγὼ τὸ κήλειδιωζα, ἀχρὶς ἀντὸς ψύφου ἀποκατὰ σίσωσιν. ἐὰν δὲ καὶ σοὶ ἀρέσωσιν, ἐμνηνσάσοι τὴν γνώμην μου.

Hoc est: Volo atq; obsecro dulcissima mea soror, vt Stichum. & Damam actores meos tibi commendatos habeas quos ego tantisper

manumissos esse nolo, donec rationes reddiderint. Sanè si tibi quoq; placuerint: significavi tibi mentem meam. Quæro, si paratis auctoribus hæredes libertatem non præsent, dicendo, eos non placere sibi: an audiendi sint? Respondit. Non spectandum, quid hæredibus displiceat: sed id, quod viro bono possit placere, ut libertatem consequantur.

5 Secunda. Rationes † sic reddenda sunt, ne vel administrator. vel is, ad quem administrare res pertinent, sit nimium delicatus. Nam sicut in rationibus ad commodum rei gestæ nihil præteriri debet, ita ex diuerso sumptus bona fide factos nõ oportet repudiare, ut indemnitate consequatur administrator l. 1. ff. de tutel. & ratio. distrahen. Si pupillis (inquit Ulpianus) tutores pater dederit, interq; eos & libertum suum, per quem voluerit tutelam administrari: & tutores certam summam ei statuerint: quia aliter se exhibere non poterat: habendam eius rationem, quod statutum est, Mela existimat. Ergo & si ex inquisitione, propter rei notitiam fuerit datus tutor, eiq; alimenta statuerint contutores, debet eorum
ratio-

ratio haberi: quia iusta causa est præstandi. Sed & si seruis cibaria præstiterit, vel libertis, scilicet rei pupilli necessarijs, dicendum est reputaturum. Idemq; est, & si liberis hominibus: si tamen ratio præstandi iusta intercedat. Item, sumptus litis tutor reputabit, & viatica: si ex officio necesse habuit aliquo excurrere vel proficisci. Hæc ille.

Tertia. Totius† semel administrationis red- 6
denda est ratio, non partis alicuius, ut rectè dicit Bald. in l. Si plures. C. de conditio. insert. Tabolenus. ff. de conditio. & demon. Cui fundus (inquit) legatus est, si decem dederit: partem fundi consequi non potest, nisi totam pecuniam numerarit.

Quarta. † Omnium fructuum, qui percepti 7
sunt, & qui consuetudine communi ex re administrata percipi potuerunt, ratio est edenda. Modestinus in l. Sine hærede. §. 1. de administra. tut. Damnum (ait) si quod accidit co, quia cautiones soluti veltizalis inuenta non sunt ad tutorem, cuius culpa admissa proponitur minime pertinere. Modestinus respondit: Tutorem eorum reddituum nomine rationem pupillo

pupillo reddere debere, qui ex fundo bona fide percipi potuerunt.

8 Quinta: † Eorum etiam, quæ non sunt administrata, reddenda est ratio l. 2. § 3. C. de heredib. tuto. Nam & cessationis (inquit Antoninus) ratio reddenda est. Porro, si legitima adferatur causa, quare non potuerit, aut non debuerit res geri, bene est. Sin minus, Alexander Imperator latam culpam censet. omittere in alienis, quæ administrare oportuit l. 2. C. Si tut. vel curat. non gesse.

9 Sexta. Instrumenta † restitui, quæ ad res administratas pertinent, maxima pars est rationis reddenda. Quare si dolo id, aut culpa non fiat, iuratur in litem. Ulpianus in l. Si cui libertas. ff. de condi. & demonstr. refert rescriptum hoc Pij Imperatoris: Aditi à vobis amplissimi consules, arbitrum dabunt: qui excussis rationibus, non tantum, quæ reliqua sunt Epaphroditi, constituent: verum etiam quas rationes, quæq; instrumenta tradere, aut exhibere dominis suis debeat.

10 De iuramento † autem in litē probatur in l. 2. § l. Alio iure C. de in lit. iur. Vbi distinguitur

guitur inter administratorem, qui de dolo & omni culpa tenetur: & heredem eius, aduersus quem non nisi ex dolo & latiore culpa iuratur.

Septima. † Non solum rationem reddere: 18
verum etiam paria facere, hoc est, totum debitum prestare debet. Id alias reliquum solvere dicitur, quasi nihil apud se retinere, quod ex calculo deberi compertum fuerit l. Lucius Titius. ff. de manumis. testamen. Ulpia. in l. si quis ita. §. si duo. ff. de statu liber. Nec videbitur, inquit, conditio in persona alterius impleta, nisi id, quod computatione rationum habita reliquum fuerit: aut vterq; ut alter totum soluerit. Africanus. ff. de conditio. & demonstr. Quamuis, inquit, rationes reddere, nihil aliud sit, quam reliqua solvere. Pulchra disputatio forensis est apud Callistratum in l. si seruus ita liber. ff. de condi. & demonstr.

Verba igitur † hac. Facere paria, pertinent 12
ad totum debitum, schlechte rechenhafte machen vnd bezahlen. lege Stichon libertas. §. fin. ff. de statu. lib. Et l. semper in ciuitate. §. Conductores. in fin. ff. de iure immuni. Ex diuerso,
ad

ad partem debiti testantem pertinent, Reliqua trahere: Reliquari, Reliquatores: qui ex parte se à creditore exemerunt, & ex parte debitorum manent, authore Scauola in l. creditor ff. de solu. Vbi Accursius comminiscitur.

13 † Reliquatorem dici ex mala administratione. Reliquari enim vulgò dicimus: Ein rest schuldig bleiben. lege. Lucius Titius. & l. debitum. ff. de administ. tut. Vlpian. in l. Rescripto. ff. de mune. & honori. Eos demum, inquit, creditores accipere debemus: qui ex administratione Rei publicæ reliquatur.

14 Octaua, Si nomina † sint in ratione suspecta, tunc ab eo qui rationem reddit, exigitur probatio, debitores fuisse tempore contractus idoneos l. qui sub conditione. ff. de condi. & demon.

15 Nona. Is † qui reddere rationes iussus est, non videtur satisfacere, si reliquum reddat, non editis rationibus, ait Pomponius in l. non solum. §. is, qui. ff. de liberatio. lega. Scauola. in l. fin. ibidem, inter cetera (inquit) liberto ita legauit: Et si quid me viuo gessit, rationes ab eo exigi veto. Quaritur an charitas: in quibus

quibus rationes conscriptæ sunt, item reliqua secundum accepta & expensa hæredibus reddere debeat? Respondit: ea de quibus queritur, posse hæredem vindicare l. Si ita fuerit seruus. s. quæstio hæc. ff. de manumis. testa. In reliquis (inquit Vlpianus) accipere debemus, vt quod ipsa rationum volumina reddantur.

Decima. Qui rationes reddere debet: is 16
potest impetrare à magistratu arbitrẽ (vulgò calculatorem vocant) qui de acceptis & expensis duntaxat cognoscat. l. si cui libertas. ff. de condi. & demon. Et ibi Bartolus.

Vndecima: Reddita ÷ semel ratione approbata, non potest administrator denuo vrgeri ad iterandam calculandi molestiam l. semel C. de apoch. Est autem ἀποχὴ græcè, receptio, Latine, puta chirographum & confessio creditoris, numeratam sibi esse pecuniam à debitore totam vel partem ἀντιποχὴν, autem quam debitor creditori facit, ex scripto, præsertim de annuo debito l. si accepto latũ. ff. de accepti- la l. si plures apochis. C. de fide instrum. l. si. s. Titius. ff. de condi. indeb. l. qui tabulas. s. apoch. ff. de fur. Sed

18 Sed potest t̄ ne reddendæ rationis necessitas remitti inter viuos, vel ex vltima voluntate per testatorem? Potest quidem. Verum talis remissio non liberat à reliquis omnino soluendis: si quæ apud administratorem fuerint: multò minus à dolo malo. Martianus. ff. de lega 1. Si seruus (inquit) vetitus est à testatore rationes reddere, non hoc consequitur, vt nec quod apud eum sit, reddat & lucrifaciat: sed ne scrupulosa inquisitio fiat, hoc est, vt negligentia ratio non habeatur, sed tantum fraudum. Idem probat Papinianus in l. cum tale legatum. §. quid ergo. ff. de condi. & de monst. De plano itaq; calculatio acceptorum & perceptorum expendetur: vt si quid apud se habeat reliquum, id præstet l. nec quicquam. §. de plano ff. de offic. Proconsul.

19 Eodem modo t̄ accipienda est liberatio alicui administratori à testatore in vltima voluntate relicta, quæ lucrum rei alienæ contra ius naturæ non præstat l. Aurelius Symphorus §. filias heredes. ff. de libera. lega. Filias (inquit Scæuola) heredes scripserat: quarum fidei commissis in hæc verba: Ne à Caio
Scio

Seio rationem actus rei meæ, quæ per mensam
 siue extra, in diem mortis meæ gesta est, exigatis,
 eoq; nomine eum liberetis. Quæsitum est:
 cum vniuersas rationes in diem mortis iste ad-
 ministrauerit, & per mensam suam. & extra
 mensam: an ad rationes reddendas hæredibus
 teneatur. Respondit: Liberationem quidem
 secundum ea, quæ proponerentur, legatam esse:
 sed quatenus præstanda sit: ex qualitate dis-
 ceptionis iudicem æstimaturū. (Ulpianus
 ibidem.) Si quis rationes (inquit) exigere
 vetetur (vt est sæpissime rescriptum) non im-
 peditur reliqua exigere: quæ quis ipse reliqua-
 uit, & si quid dolo fecit, qui rationes gessit.
 Quod si quis & hæc velit remittere, ita debet
 legare: Damnas esto hæres meus, quicquid ab
 eo exegerit illa vel illa ratione, id ei resti-
 tuere: vel actionem ei remit-
 tere.

○ Tabu-

Tabula siue dispositio analyseos.

- In executoribus vltimarum voluntatum consideratur.*
1. Appellatio, quam varijs scil. nominibus appellentur executores.
 2. Definitio, quid sit executor.
 3. Ratio & vsus executorum.
 4. Differentia executorum, negotiorum gestorū, legatariorum siue fideicommissariorum.
 5. Species sunt enim aut
 - Testamentarij
 - Legitimi.
 6. Persona quæ executionis munere fungi potest.
 7. Tempus intra quod exequendum.
 8. Officium executorum, ipsis enim incumbit vt
 9. Salarium siue cōmodum executorum.)
 10. Excusatio, qua ab executionis munere liberatur.
 11. Remotio.
 12. Modus quibus executio finitur,
1. Cautionem præstent
 2. Inventariū conficiant
 3. Collegas cōuocent & eorū vtantur cōsilio.
 4. Hæredes compellant ad adeundum.
 5. Procuratores cōstituāt
 6. Actiones instituant.
 7. Vendant
 8. In possessionē mittant
 9. Distribuant
 10. Rationem reddant

ANALYSIS TRACTATVVM
de executoribus vltimarum voluntatum.

Executores quibus nominibus
appellantur.

Executores vltimarum voluntatum dicuntur.

I.
Appella-
tio.

I. Executores testamentarij Iac. à Canib. part. I. num. 6. Hanc tamen phrasin loquendi perperam receptam esse dicit. Oldend. tit. I num. 4. fol. 81. 2. Distributores d. part. I. num. 7. 3. Distributores d. part. I. num. 8. 4. Dispensatores. num. 10. 5. Ministri. nu. II 6. Gardiatores. num. 11. 7. Commissarij. num. 21. 8. Publici conseruatores vltimarum voluntatum. Oldend. num. I. fol. 82. 9. Fideicommissarij. Et quamuis Iac. à Canib. d. part. I. num. 18. & 20 executorem hoc nomine non rectè appellari existimet, dicit tamen Old. tit. 3. nu. 8. fideicommissarium hodie esse executorem particularem.

II. Executor est, cuius ope ac cōsilio vltima voluntas ad effectum perducitur. Iac. à Canib. part. I. nu. 5.

II.
Definitio.

III. RATIO & vsus executorum est, vt vltimas voluntates vt iussa testatoris ad amussim exequantur. nu. 2. fol. 30.

III.
Ratio &
vsus.

Reipublica omnium gentium interest, quinimò natura cordibus hominum insculpsit vltimas voluntates conseruari. Iac. à Canib. part. I. nu. 4. & nu. 3. fol. 82. nu. 13. fol. 85.

IIII. DIFFERENTIA. Executores differūt. I. A negotiorum

IIII.
Differētia.

I N D E X.

gotiorum gestoribus Iacob. à Canib. part. 1. nu. 14. 15.
2. A procuratoribus. d. part. 1. nu. 16. 3. A legatarijs seu fideicommissarijs d. part. 1. nu. 17. 18.

v.
Species. V. SPECIES. Executorum alij sunt testamentarij alij legitimi. n. 1. fol. 82. His etiam annumerantur Dativi. per Iac. à Canib. part. 1. nu. 27. & 28.

**Testamē-
tarij exe-
cutores.** Testamentarij executores sunt quos testatores ipsi deputarunt, ad exequendum voluntatis suae postremam ordinationem. nu. 1. fol. 86.

Et dantur in testamento, in codicillis & donatione causa mortis. d. part. 1. nu. 23. Hi vero rursus sunt vel uniuersales vel particulares. nu. 1. fol. 86.

Uniuersales executores qui: & qualiter fiant. nu. 2. fol. 86.

Particulares qui: cur constituantur: quibus de causis & modis scribantur à testatoribus: & quando dicantur meri executores. nu. 3. 4. 5. 6. 7. 8. fol. 86. 87.

Testamentarius executor & tutor equiparantur. Iac. à Canib. part. 1. nu. 52.

**Legitimi
executo-
res.** Legitimi qui sint & quare ita dicantur. Iacob. à Canib. part. 1. nu. 24. item nu. 1. 2. fol. 82.

Inter legitimos executores numerantur sequentes.
1. Episcopus vel domicily vel originis vel rei sita.
2. Metropolitanus episcopo negligente vel exequi non valente. 3. Capitulum sede vacante. 4. Delegatus ab Episcopo. 5. Ecclesia. 6. Iudex secularis. Iacob. à Canib. part. 1. nu. 24. & 25. Si con-

I N D E X.

Si concurrant tres episcopi Originis scil. domicilij & rei sitæ, quis eorum potius ad munus executionis admittatur. distinguitur d. part. 1. nu. 26.

Legitimi tunc demum admittuntur, si executores à testatore non sunt designati, vel designati quidem, ydè verò aut negligentes & perfidi aut absentes sunt, vel excesserunt è vivis, aut aliàs redduntur inhabiles, ut excommunicati, aut in administratione malè versantur, vel officio planè sunt remosi. Hos & similes casus, quibus legitimus executor exequitur, enumerat. Io. Iacob à Canib. §. Quarto tertio. fol. 61. Hinc dicit Oldend. tit. 1. nu. 5. & 10. quod episcopus etiam in causis pijs non sit immediatus executor, quando à testatore deputati supersunt, qui officium suum faciunt.

Quid vero agendum, si iudex Ecclesiasticus executores constituat, vel adiungat, alios quàm testator ipse ordinavit, docet Oldend. tit. 2. nu. 14.

Datiui executores qui sint: cur sic dicti: & in Datiui ex-
quorum presentia constituendi. Iacob. à Canib. part. 1. ecutores,
nu. 27. 28.

Datiuo non est opus donec superest legitimus. nu. 5.
fol. 62.

Qui executores dari possunt
vel non.

Qui executionis munus suscipere possint vel non
0 3 possint

VI.
Personæ
q̄ execu-
toris mu-
nere fungi
possunt.

I N D E X.

possint enumeratur per Iac. à Canib. part. 1. à num. 29. usq. 55. & per Oldend. tit. 4. & 5.

Executio transit ad successorem. numero 6. fol. 63.
Declaratur eodem fol. numero 7. 8. 9.

Iudex quoq. civilis ad executionem piarum causarum potest suum impartiri officium. ideo praeventio-
ni locus est. numero 5. folio 92.

Executorum pars minor an possit exequi, maiore parte impedita vel exequi nolente declaratur. numero 12. folio. 64.

VII.
Tēpus in-
tra quod
exequen-
dum.

Quando & intra quod tempus exequendum.

Ad executionem legatorum datur anni spatium, computandum à die adita hereditatis, vel die monitionis per magistratum civilem vel Ecclesiasticum facta. In pijs vero legatis praescribuntur sex menses, numerandi à tempore insinuati testamenti. Iaco. à Canib. part. 1. n. 4. & n. 17. fol. 66. n. 1. & 2. fol. 92. n. 9. fol. 93.

Quod tamen limitatur ut non procedat. 1. Si testator aliud tempus executioni praefixerit, quia tempus à testatore expressum attendi debet. nu. 28. fo. 54. nu. 3. fol. 92. 2. Si executio in faciendo consistit & intra annum expediri non potest qualis est constructio magni aedificij. eod. fol. & nu. 3. Si non de executione sed tantum arbitrij declaratione agitur. d. nume. 3.

4. Si le-

INDEX.

4. Si legitima ex causa impeditus est executor quominus intra tempus præfixum exequi possit. nume. 6. fol. 93. Secus autem si propria culpa impediretur. numero 30. fol. 55. 5. Si executor ignoraret talia legata, quia tunc non currit tempus. d. num. 30. 6. Notandum quod tempus anni non cedit, antequam executor à magistratu est monitus. nu. 31. fol. 55.

De officio executorum.

VIII.
Officium
execu-
torum.

Executor regulariter non compellitur ut tradit Iacob. à Canib. part. 1. num. 60. Quoniam inuitus ad officium quantumvis pium, re integra compelli non potest. numero 8. fol. 93.

Verum hoc limitatur octo modis in locis iam allegatis,

Curabit autem executor à superiore ad munus hoc subeundum compulsus, ut de compulsorio decreto, vel superioris iussu, testimonium habeat, illud etenim decretum, sua potestatis fundamentum est. Et quamvis executionis officium sponte aliquando subire queat, consultius tamen erit, ut hoc faciat superioris auctoritate, vel in præsentia honestarum personarum. ut monet Iacob. à Canib. in §. repetitis. num. 1. & 2.

Executor in munere suo obeundo ponderabit. 1. Voluntatem defuncti & normam testamento præscriptam: sin verò hoc à testatore fuerit

INDEX.

intermissum, legum canonumque sanctionibus & locorum consuetudine nitetur. Iacob. à Canib. part. 2. in prin. nu. 21. & 23. 2. Qualitatem & quantitatem rei quæ fidei & dispositioni est commissa, perpendet. Iac. à Camb. part. 2. in prin. nu. 3. 3. Inspiciet qualitatem personarum, quibus soluendum est. d. par. 2. nu. 7. 4. Considerabit locuples an sit hæreditas, optimeq; soluendo, an verò exilis & tenuis d. part. 2. nu. 9. Ratio huius ponitur, ibidem.

In negotijs arduis suis viribus non confidat executor, sed consulat peritiores d. part. 2. in prin. nu. 16.

I.
Cautionē præstat;
I. Executor cautionem præstare tenetur d. §. repetitis. nu. 3.

Limitatur verò hæc reg. quod locum non habet, in executore legitimo, cum enim fides ipsius per legem sit approbata à cautionibus præstandis censetur immunis. d. §. repetitis nu. 12. Idem quoq; simili quasi ratione observatur in executore testamentario, ut is etiã ad cautiones præstandas non astringatur. d. n. 12. Nisi in tribus casibus positis subseq. nu. 13.

Quibus deinde casibus executor à iudice datus, eiusmodi cautionem præstare non teneatur, allegat Iac. à Canib. d. nu. 12.

De quatuor cautionibus præstandis cauetur d. §. repetitis. nu. 6. 7. 8. & 9.

Cautio vitiosa pro non facta habetur d. §. repet. nu. 5.

Execu-

INDEX.

2. Executor inventarium tenetur conficere d. §. repetitis. nu. 14. Quod sex puncta continere debet. de quibus ibidem, nu. 15. 16. & seq. Excusatur tamen à confectione inventarij. 1. Si iustas & rationabiles causas habet, ut si laborasset morbo fontico. 2. Si testator, vel iudex aut etiam loci consuetudo inventarij confectionem remisisset, 3. Si executor ad unam rem tantum sit datus, d. §. repetitis, nu. 21. 22. 23. 24. 25.

2.
Inventariū
conficit.

3. De conuocandis consulendisue collegis. Quando etiam unus agere & exequi possit sine alys traditur, d. §. repetitis, nu. 26. 27. & seq.

3.
Collegas
adhibet in
cōsiliū.

4. Hæredem cogit executor ad adeundam hæreditatem, nu. 1. fol. 38. Huius ratio ibidem. An verò eundem ad soluendum compellat & an ad hoc ei detur actio, declaratur, num. 4. 5. 6. & 7. fol. 38. Vbi post aliquot opiniones allegatas author ponit regulā, quod scilicet.

4.
Hæredem
compellit
vt adeat.

Executor agere non potest, num. 8. fol. 40. Deinde eandem regulam limitat quatuor modis ut nu. 9. 10. 11. 12. eodem fol. 40. Quinta limitationis loco notandum de equitate canonica executori actionem semper dari, num. 12. in fin. fol. 41.

De hærede cogendo ut debita hæreditaria exigat, num. 13. fol. 41.

5 Procuratorem constituit executor secundum distinct. authoris. num. 15. 16. fol. 41. & 42.

5.
Procura-
torem cō-
stituit.

INDEX

6.
Actiones
intentat.

6. Executori datur actio. 1. Ex testamento, & hypothecaria, si in testamento aliquid ei fuit relictum. 2. Conditio ex l. nulli. C. de episc. & cleric. si nudus est minister & ex testamento nihil consequitur. 3. Vtilis, si non proprio sed heredum & legatariorum nomine agit. num. 17. 18. 19. fol. 42. 43.

Et executor utilem actionem habens praefertur, si concurrit cum herede vel legatario habente directam. num. 22. fol. 43.

De reconueniendo executore habetur. numero 23. fol. 44.

Executor cui legatum, vel commissum quid est, bona fide potest agere aduersus heredem & iudicis officium implorare. num. 3. fol. 90.

Coram quo iudice agere possit executor, declaratur num. 7. fol. 72.

Praeterea vnus executorum potest ab altero exigere id quod debet. num. 7. fol. 91.

7.
Vendit.

7. Vendere vel permutare an possit executor rem non legatam inuito herede. num. 27. fol. 45. Disting. num. 28. 29. & 30. d. fol. 45. item num. 2. fol. 90. Et requisita in ista venditione obseruanda traduntur. fol. 45. num. 32. 33. 34. 85. & 36.

Hic etiam notandum si executor in venditione rei pupillaris, pactum de retrouendendo adiecit, quod emptor in prauidicium pupilli vendere non potest. num. 37. fol. 45.

In pase

I N D E X.

9. In possessionem mittit legatarium & quid de hærede & fideicommissario vniuersali. nu. 24. fol. 44.

8.
In possessionem mittit.

9. Ad vltimarum voluntatum executionem quoque pertinet, ut executor distribuatur diuidatur & dispertiat. num. 1. fol. 48.

9.
Distribuit.

Hoc verò ut ritè & legitimè peragatur spectare debet executor. 1. Causam, quo iure res debeatur, an iure scilic. naturali tantum, vel civili tantum, vel utroque simul. Nam quod utroque iure debetur, utpote civili & naturali id omnino pendi debet. Et licet in foro contentioso sæpe à nobis exigi non possint res, quæ naturaliter tantum sunt debite, ubi videlicet naturalem obligationem ius civile non corroborat: in foro tamen conscientie ad earundem restitutionem tenemur. Proinde quindecim casus restitutionis enumerantur. n. 3. fol. 49. & seq. in quibus executor conscientiam defuncti exonerare debet. 2. Considerare debet personas quibus dandum. num. 36. 37. fol. 56. 3. Res quæ dari & distribui debent. num. 32. fol. 55. 4. Tempus intra quod res distribuenda. num. 27. fol. 54. de quo supra Quando & intra quod tempus exequendum.

10. Administrationis suæ rationem executor reddere tenetur. num. 1. fol. 57. An vero testatoris dispositione ab hoc onere fiat immunis discutitur. numero 2. folio 58.

10.
Rationem reddit.

Cui

INDEX.

Cui reddenda sit ratio, qualiter & quando, item qua actione petatur. habetur in toto. §. Nouissimum, fol. 57. & fol. 94. tit. 8.

**Officium
legitimi ex-
ecutoris.**

Magistratus in exequendis ultimis voluntatibus dilationes damnosas rescindere & omnia secundum personarum & rerum circumstantias ponderare debet. num. 4. fol. 92.

Episcopus potest bona à defuncto male quaesita & in foro cōscientiae restitutioni obnoxia erogare in pauperes, si bona sunt incerta, secus verò si certa sunt. nume. 29. fol. 68. An verò hac incerta bona episcopus pro Ecclesiarum reparatione, retinere possit, iam allegato loco examinatur.

**Officium
datiui.**

Datiui executoris idem ferè officium est quod executoris testamentarij. §. Quare quarto. fol. 70.

**Officium
honorarij.**

Honorarij executores qui dicantur & quod eorum officium sit, tractatur. num. 6. 7. folio 91.

IX.

**Commo-
dum siue
salarium.**

IX. Sex cōmoda quae executor officij sui ratione percipere potest, recensentur, fol. 71. 72. 73.

X.

**Excusa-
tio.**

X. De excusationibus executorum agitur, num. 13. & 14. fol. 74.

XI.

Remotio.

XI. Executor malè administrans remouetur. Et quae incommoda ei hinc eueniant. num. 28. & seq. fol. 77.

XII. Modi deniq; quibus finitur executoris officium, traduntur, fol. 75. 76. 77.

IN

INDEX MISCELLANEORVM
quæ ad analysin non spectabant.

- Abbas potest esse iudex* 10.
Iaco. à Can. part. 1. nu. 36.
Et procurator. d. p. 1. n. 35
- Ablata malè si sint incerta
eorum dominium trans-
fertur in possessorem.* n. 28
fol. 68.
- Accrescit legatarijs super-
stitibus, si vsufructu plu-
rib. legato vnus defecerit.*
numero 11. fol. 64.
- Actionē habens, si non vult
agere, reddēdo liberatur.*
numero 13. fol. 41.
- Actiones directæ via tran-
seunt in heredes, sed fal-
lit.* numero 21. fol. 43.
- Adimplere, perfectionē si-
gnificat.* num. 3. fol. 71.
- Alimenta debentur de iure
canonico etiam naturali-
bus.* nu. 37. fol. 57. Et præs-
cribuntur triginta an-
nis. *ibidem.*
- Cautio vitiosa pro non facta
habetur* §. repetitis. nu. 5.
- Cautionū species.* d. §. rep. n. 4
- Cautionum materia remis-
siue* §. repetitis. nu. 4.
- Cœptum ab vno alter com-
plere potest.* nu. 11. fol. 64.
- Consensus requiritur omnium
eorū qui ladūtur.* n. 33. f. 69
- Delegatus ad vniuersitatem
causarum, in delegando
maiores habet auctori-
tatē, quam delegatus ad
vnā causā tantū.* n. 7. f. 39
- Delegati ad vniuersitatem
causarum, officium, non
expirat lata sententia Et
appellatione interposita,
secus tamen in legato spe-
ciali.* numero 8. fol. 40
- Dicecesani appellatione com-
prehēditur episcopus Iac.
à Canib. part. 1. nu. 25.*
- Distribuere quid.* d. p. 1. n. 9
Ele-

INDEX.

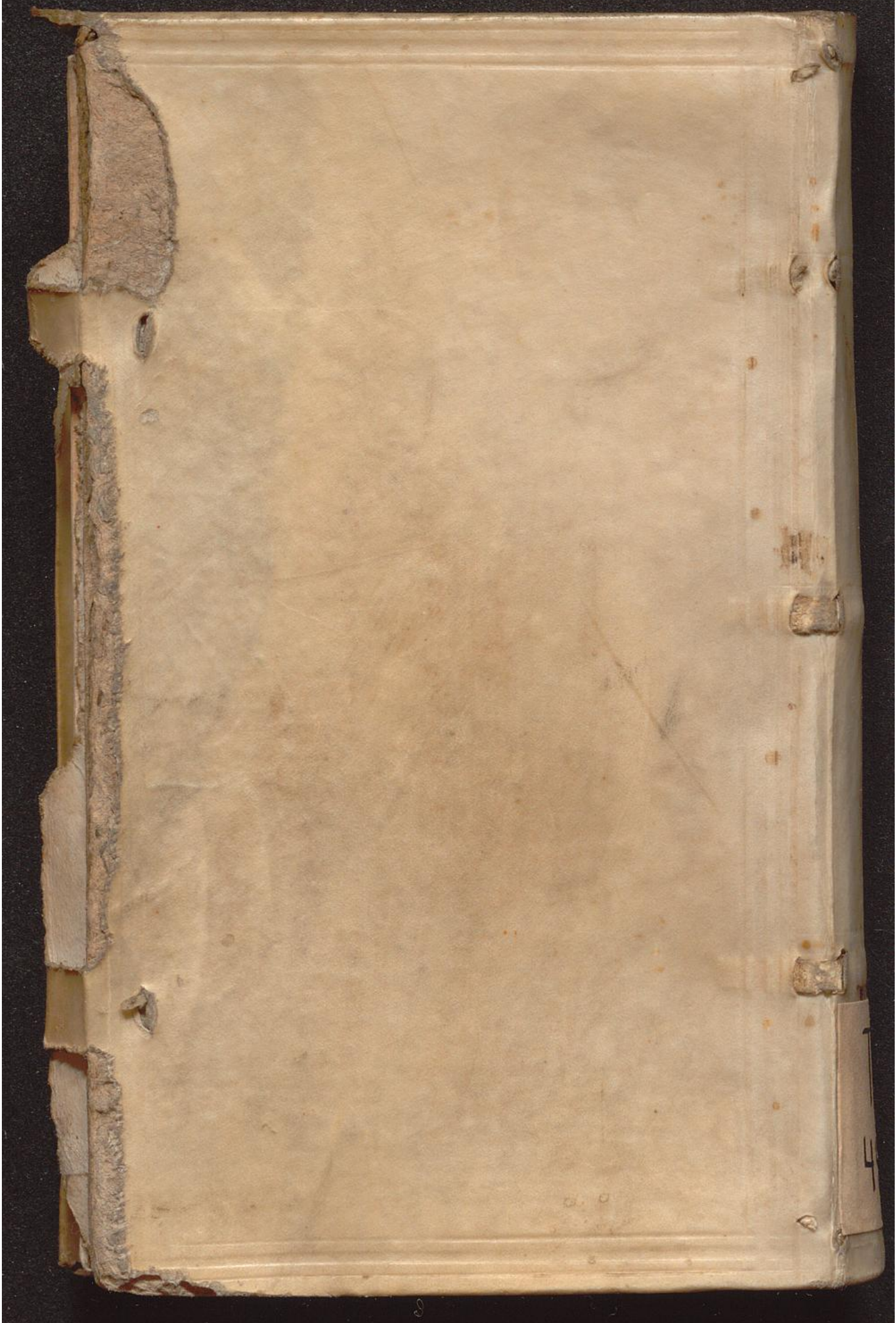
- Elemosyna dari nō debet de rapina. num. 27. fol. 68.*
- Episcopus nemini rationem reddit nisi Deo. n. 2. f. 58.*
- Episcopo triplex cura incumbit. num. 35. fol. 69.*
- Exequi, verbum quam variè accipiatur. nu. fol. 80.*
- Facta multa tenēt quæ prohibentur fieri. n. 35. f. 36.*
- Hæres quando de emictione teneatur. num. 26. fol. 45.*
- Insinuationis effectus est ut quæ semel pervenerunt ad notitiam publicam deinde non possint interverti. num. 11. fol. 84.*
- Iudicis officium non procedit à radice obligationis sed ab æquitate. n. 6. f. 39.*
- Legatum ratione incertitudinis vitiatur Iac. à Canib. part. 1. numero 53.*
- Mandata etiam si ipso iure nulla sint, causa tamen rationabiles allegari debent, ut sit excusatus n, qui non paruit. n. 15. fo. 85.*
- Minorem 25. annis ad procurationis munus admittit consuetudo. Iaco. à Canib. part. 1. nume. 44.*
- Notarij non coguntur donare vel remittere mercedem laborum suorū nisi salarium habeant de publico. num. 6. fol. 72.*
- Nudus minister quis dicitur. numero 2. fol. 73.*
- Ordo iudiciarius in rebus parvis non servatur, sed leuato velocè omni scrupulositate sedata proceditur. Iac. à Canib. par. 2. in princ. num. 4.*
- Paria facere, quomodo intelligatur. num. 12. fo. 97.*
- Pater recipiendo legatū cogitur filium emancipare Iaco. à Canib. part. 1. numero 26.*
- Pauperibus expedit ecclesiam*

Lib. Coll. Soci. Paderb. a. 1614. siam

I N D E X.

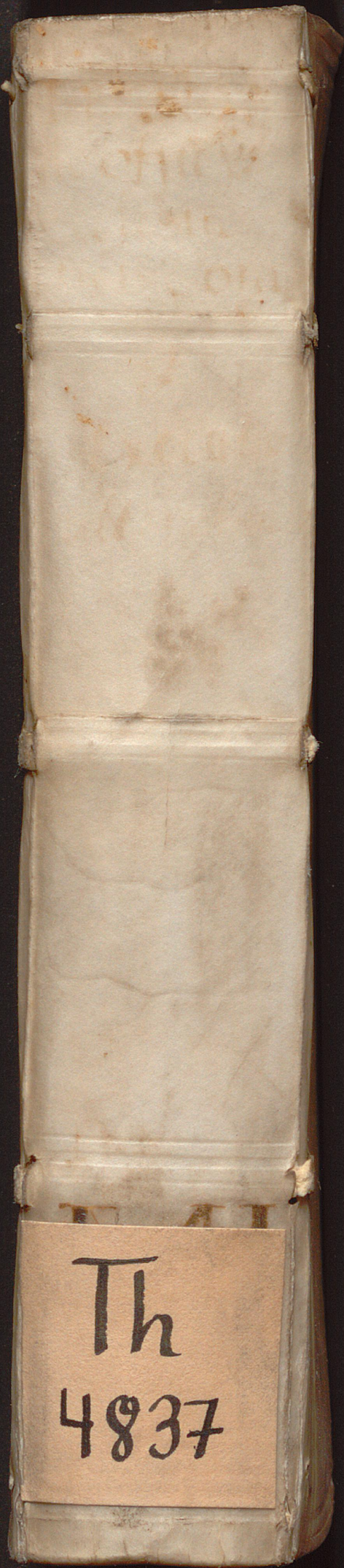
- siam reparari. n. 36. f. 69.*
*Principi licet conferre cum
 alterius iactura. nume-
 ro 32. fol. 69.*
*Procurator incertus consti-
 tui non potest. d. part. 1.
 numero 52.*
*Procuratores sancti Marci
 Venetys, quibus execu-
 toribus equiparentur.
 numero 33. fol. 78.*
*Prohibetur multa fieri quæ
 tamen facta valent: ex-
 empla sunt de clerico &
 milite. d. part. 1. nu. 38.*
*Rapere dicitur, qui tenet ero-
 ganda pauperibus. nu-
 mero 30. fol. 69.*
*Repudiatio hereditatis vi-
 detur fieri in fraudẽ le-
 gatariorum. num. 1. f. 38.*
*Restitutionis casus quindecim
 enumerantur. nu. 3.
 cum seq. fol. 49.*
*Satisdare non cogitur qui
 pauperum nomine agit.
 num. 20. fol. 43.*
*Tacens quando videtur con-
 sentire. Iac. à Canib. par. 1.
 num. 67.*
*Testator non potest prohibe-
 re, quin leges in suo te-
 stamento locum sibi ven-
 dicent. num. 5. fol. 39.*
*Tutor recipiendo legatum
 censetur acceptare tute-
 lam. Iaco. à Canib. part. 1.
 numero. 61.*
*Tutor & curator non satis-
 dant de iudicato soluen-
 do nec rem ratam domi-
 num habiturum. Iacob.
 Iacob. à Canib. part. 2. §.
 repetitis. numero 10.*
*Voluntas defuncti non im-
 mutanda etiam per re-
 scriptum principis. nu-
 mero 4. fol. 83.*
*Voluntas ultima proprie non
 dicitur sententia sed lar-
 go modo. Iaco. à Canib. d.
 part. 1. num. 6.*
*Vt, dictio, non denotat cõdi-
 tionem sed modum qui
 necessario est implendus.
 d. part. 1. numero 12.*

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in two columns, with some larger, possibly initial letters or section markers visible. The ink is very light and the paper is aged and yellowed.

F

8

Th
4837